

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra studií občanské společnosti

**Mediální obraz dobrovolnictví:
Mladá fronta DNES a Svět neziskovek v roce 2011**

Diplomová práce

Bc. Linda Tichotová Fryčová

Vedoucí práce: Mgr. Tereza Pospíšilová, M.A., Ph.D.

Praha 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 13. 9. 2012

Linda Tichotová Fryčová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala své rodině, zejména některým jejím členům, za to, že mi vytvořili zázemí k napsání této práce. Zvláště svému muži Ondřejovi děkuji za velké pochopení a stále laskavý přístup. Velký dík patří i Dr. Tereze Pospíšilové, která mi svým kvalitním vedením umožnila nahlédnout do světa sociologického výzkumu.

Obsah

Obsah	4
Abstrakt	6
1. ÚVOD	7
2. TEORETICKÁ ČÁST	9
2.1. Teoretické vymezení dobrovolnictví	9
2.1.1. Definice dobrovolnictví	9
2.1.2. Čtyři dimenze dobrovolnictví	10
2.1.2.1. Dobrovolnost	10
2.1.2.2. Nepřítomnost odměny	10
2.1.2.3. Organizační kontext	11
2.1.2.4. Příjemci pomoci	11
2.1.3. Paradigmata dobrovolnictví	13
2.1.3.1. Neziskové paradigma	13
2.1.3.2. Paradigma občanské společnosti	16
2.1.3.3. Volnočasové paradigma	19
2.1.3.4. Paradigmata vztažená k typologii organizací občanské společnosti podle jejich funkcí	22
2.2. Média – funkce a účinky	26
2.2.1. Nastolování agendy (agenda setting)	27
2.2.2. Framing	30
2.2.3. Publikum	33
2.2.4. Role novináře a redakce	33
2.3. Situace dobrovolnictví v ČR	36
3. EMPIRICKÁ ČÁST	39
3.1. Analyzovaná média	39
3.1.1. Mladá fronta DNES	39
3.1.2. Svět neziskovek	42

3.2. Výběr vzorku	44
3.3. Metodologie framingu	45
3.3.1. Terminologické otázky	46
3.4. Kvantitativní analýza textů	47
3.4.1. Kritéria pro přiřazování článků k paradigmatům	47
3.4.2. Kvantitativní analýza MF DNES	47
3.4.2.1. Volnočasové paradigma v MF DNES	49
3.4.2.2. Paradigma občanské společnosti v MF DNES	51
3.4.2.3. Neziskové paradigma v MF DNES	53
3.4.3. Kvantitativní analýza Světa neziskovek	55
3.4.4. Srovnání MF DNES a Světa neziskovek	58
3.5. Kvalitativní analýza	59
3.5.1. Kvalitativní analýza MF DNES	59
3.5.1.1. Volnočasové paradigma v MF DNES – Frame „Radost, zábava, nadšení, uvolnění jako nedílná součást dobrovolnické činnosti“	59
3.5.1.2. Paradigma občanské společnosti v MF DNES - Frame „Angažující se dobrovolníci“	61
3.5.1.3. Neziskové paradigma v MF DNES - Frame „Dobrovolnická činnost jako práce“	67
3.5.2. Kvalitativní analýza Světa neziskovek	74
3.5.2.1. Volnočasové paradigma	74
3.5.2.2. Neziskové paradigma	74
3.5.3. Průřezové motivy	78
3.5.3.1. „Nedostatek dobrovolníků“	78
3.5.3.2. „Spokojení dobrovolníci“	79
3.5.3.3. „Dobrovolnictví spojující různé generace“	80
4. ZÁVĚR	82
LITERATURA	87
PŘÍLOHY	93

Abstrakt

Tato práce si klade za cíl prozkoumat mediální obraz dobrovolnictví, který veřejnosti předkládají dvě česká média – nejčtenější seriózní deník v ČR Mladá fronta DNES a odborně zaměřený elektronický měsíčník Svět neziskovek. Výzkum spočívá v analýze vybraných článků publikovaných v daných médiích v roce 2011, zvolenou metodou je framing (též rámování, frame analysis). Vzhledem ke komplexnosti jevu dobrovolnictví vychází práce z teoretického konceptu tří paradigmat (perspektiv) dobrovolnictví sestavených C. Rochesterem. Tato tři paradigmat (neziskové, volnočasové a paradigma občanské společnosti) jsou v článcích identifikována, zkoumána a vzájemně porovnávána a na jejich základě je následně sestaven celkový obraz dobrovolnictví, který daná média poskytují. Součástí práce je i kvantitativní vyhodnocení určitých ukazatelů souvisejících s dobrovolnictvím v článcích (oblast dobrovolné činnosti, organizační kontext, věk dobrovolníků aj.).

Abstract

The objective of this work is to survey the media picture of volunteering as provided to the public by the two Czech media – the most read quality paper in the Czech Republic Mladá fronta DNES and the professional electronic monthly Svět neziskovek. The survey consists of analysis of articles published in the respective media in 2011 for which the framing method (also called frame analysis) was used. With regard to the complexity of the phenomenon of volunteering, this work uses the theoretical concept of three paradigms (perspectives) as established by C. Rochester. These three paradigms (civil society paradigm, non-profit paradigm, volunteering as serious leisure) are identified in the articles, surveyed and mutually compared and subsequently the overall picture of volunteering as provided by the media is compiled. Quantitative evaluation of certain parameters related to volunteering within the articles (the field of voluntary activities, organizational context, age of volunteers and so forth) is also a part of this work.

Klíčová slova

Dobrovolnictví, framing, rámování, frame analysis, média, mediální obraz, paradigmat dobrovolnictví, Mladá fronta DNES, Svět neziskovek.

Keywords

Volunteering, framing, frame analysis, media, media picture, perspective of volunteering, Mladá fronta DNES, Svět neziskovek.

1. ÚVOD

Dobrovolnictví coby věnování času, znalostí a zkušeností potřebným lidem nebo činnostem bez nároku na odměnu¹ je významnou součástí občanské společnosti.² Vedle formálního členství v organizacích občanské společnosti (OOS) a dárcovství je dobrovolnictví jednou z forem participace občanů v občanské společnosti. Počet dobrovolníků v dané zemi může vedle změření počtu OOS, počtu členů OOS a počtu zaměstnanců OOS sloužit ke změření velikosti občanské společnosti v dané zemi (Skovajsa a kol., 2010, s. 114). V České republice navíc téměř 80 % pracovníků OOS představují právě dobrovolníci. (Skovajsa a kol., 2010, s. 126)

Význam dobrovolnictví pro občanskou společnost vyzdvihla i Jiřina Šiklová ve svém příspěvku na konferenci Dobrovolnictví – opora občanské společnosti: „Dobrovolnictví není pouze oporou, ale přímo způsobem, jakým se formuje, vytváří demokratická společnost. (...) Dobrovolnictví, to není jen nějaké děláni dobrých skutků, charita nebo vybírání peněz a jejich rozdávání dalším, to je i **přímý nácvik pro aktivní občanství**. V dobrovolnické činnosti se lidé učí jednat. Organizovat, formulovat a prosazovat svoje skupinové zájmy, prostě stávají se občany a občas právě proto ohrožují demokracii ,zdola‘(Šiklová, 2003).“ (Šiklová, 2011, zvýraznění v originále)

Tato práce se zaměřuje na obraz, který o dobrovolnictví veřejnosti předkládají česká média. Ačkoliv v oboru mediálních studií existuje široká škála názorů na účinky mediálních sdělení, nelze zpochybnit, že média mají významný vliv na vnímání sociální reality jedinci. Cílem práce je prozkoumat daný obraz, a to prostřednictvím analýzy článků vydaných ve vybraném časovém úseku v nejčtenějším českém seriózním deníku Mladá fronta DNES. Součástí práce je i srovnání tohoto obrazu s obrazem, který poskytuje odborně zaměřené médium, v tomto případě elektronický zpravodajský měsíčník Svět neziskovek.

¹ Definice použita na webových stránkách organizace ADRA ČR (dostupné z <http://www.adra.cz/projekty/projekty-v-cr/dobrovolnictvi-kamerou/dobrovolnictvi>)

² Tato práce se přiklání k základní definici občanské společnosti, charakterizující ji jako prostor svobodného občanského jednání a sdružování mezi rodinou, trhem a státem. (Skovajsa a kol., 2010, s. 62)

Vzhledem ke komplexnosti a těžké uchopitelnosti fenoménu dobrovolnictví je v práci použit teoretický rámec tří dobrovolnických paradigmat popsanych Rochesterem (Rochester 2006, 2010). Články jsou zkoumány kvalitativní metodou framingu (též analýza rámců, frame analysis).

Obecná otázka tohoto výzkumu zní:

Jaký je obraz dobrovolnictví v českém odborném a masovém tisku?

Specifické otázky:

1. Jaká paradigmata dobrovolnictví lze identifikovat ve vybraném vzorku Mladé fronty DNES a Světa neziskovek?
2. Jak se liší obraz dobrovolnictví v těchto periodických?

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1. Teoretické vymezení dobrovolnictví

2.1.1. Definice dobrovolnictví

V interdisciplinární oblasti studií neziskového sektoru se vyskytuje velké množství definic dobrovolnictví, zde jsou ukázky z práce Cnaan a kol.: *Defining Who Is a Volunteer* (Cnaan a kol., 1996):

„Dobrovolnictví je dobrovolným darováním času a talentu za účelem poskytnutí služeb a splnění úkolů bez očekávání finanční odměny. Dobrovolnictví zahrnuje přímou účast občanů na poskytování služeb, účast v občanských iniciativách, advokačních skupinách, účast na řízení soukromých i státních organizací, ve svépomocných organizacích a také širokou škálu neformálních služeb.“

„Dobrovolnictví spočívá v sociálně zodpovědném, ne-povinném chování na základě skutečné potřeby, bez záměru finančního zisku.“

„Dobrovolník je člověk, který z vlastní vůle a bez mzdy pracuje pro neziskovou organizaci, která je formálně organizovaná a má za cíl sloužit někomu nebo něčemu jinému než svým členům.“

Různé studie, zejména mezinárodní (např. Lyons a kol., 1998) dokazují, že hranice mezi tím, co v různých zeměpisných oblastech i oborech je a není vnímáno jako dobrovolnictví, není pevně daná – zatímco někde může být nejdůležitějším aspektem dobrovolnické činnosti absence jakékoli odměny, jinde může jít například o vlastní iniciativu. Jak uvádějí i Frič, Pospíšilová a kol. (2010), „zvolený úhel pohledu na dobrovolnictví a související typologie dobrovolnických aktivit společně s definicí dobrovolnictví předurčují výsledek empirických výzkumů prováděných v oblasti dobrovolnictví.“

2.1.2. Čtyři dimenze dobrovolnictví

Při analýze různých definic dobrovolnictví se objevují 4 oblasti, které jsou všem definicím společné (Cnaan a kol., 1996). Cnaan je pojmenovává jako dimenze a řadí mezi ně dobrovolnost dané činnosti, (ne)přítomnost odměny za danou činnost, organizační kontext, v němž je činnost vykonávána, a příjemce výsledku dané činnosti.

2.1.2.1. Dobrovolnost

U první dimenze Cnaan udává jako příklad dvě osoby, z nichž jedna pomáhá v knihovně ze své vůle a bez placené odměny, zatímco druhá dělá totéž v rámci veřejně prospěšných prací, které dostala za trest – první osoba bude spíše veřejností nazírána jako dobrovolník, ovšem i druhý případ se vejde do širší definice dobrovolnictví, protože novější definice připouštějí dobrovolnictví na základě povinnosti (Cnaan a kol., 1996). Rochester (2010) v této souvislosti zmiňuje činnosti, které vzhledem k tomu, že jsou provázeny jistým stupněm donucení, spadají spíše do kategorie nedobrovolné neplacené práce – např. neplacené praxe studentů, další aktivity podle Rochesterera obsahují morální nátlak, příkladem mohou být rodiče pomáhající v organizaci, kterou navštěvuje jejich dítě, nebo člověk spravující administrativu komunitní organizace, který cítí, že nemůže činnost ukončit, pokud nemá kvalitního nástupce³. Rochester připomíná Stebbinse, který ve svém pojetí dobrovolnictví jako seriózní volnočasové aktivity připouští, že i zde je přítomen prvek povinnosti, tedy „být na určitém místě, v určitou dobu a vykonávat určitou činnost“, a že pocit závazku, povinnosti mohou lidé cítit i bez vnějšího tlaku (Stebbins, 2004, in Rochester, 2010). Tyto závazky jsou ale podle Rochesterera závazky „příjemnými“, ve srovnání s těmi z jiných oblastí života také značně pružnými.

2.1.2.2. Nepřítomnost odměny

Nejužší přístup u druhé dimenze vyžaduje, aby u dobrovolné činnosti nejen nebyla přítomna žádná odměna, ale ani zájem dobrovolníka o předmět jeho dobrovolnické činnosti. Na druhém konci stojí nejširší přístup, připouštějící odměnu, pokud je její hodnota nižší než hodnota výsledku činnosti dobrovolníka⁴. Rochester (2010) uvádí například odměňování dobrovolníků narozeninovými nebo vánočními dárky, lístky do divadla, účastí na večírcích aj., praxi běžnější ve Spojených státech než ve Velké Británii, která je podle něj i některými

³ R. Stebbins v těchto případech používá označení *marginal volunteering* – viz volnočasové paradigma.

⁴ Více R. Stebbins, druhy dobrovolnictví, viz volnočasové paradigma.

dobrovolníky vnímána jako praxe nevhodná. Zároveň ale panuje obecná shoda, že dobrovolník by neměl trpět na výdajích spojených se svou dobrovolnou činností. Pokud se objeví návrhy na placenost určitých činností spojených s dobrovolnictvím, setkávají se s odporem kvůli „podlomení vztahu na bázi darování“ a dále kvůli tomu, že pokud jde o běžnou práci, měla by být zaplácena běžným způsobem (Forster, 2004, in Rochester, 2010). Probíhaly nebo probíhají také snahy o zanesení zvýhodňování dobrovolníků do legislativy. Přesto bylo výzkumy zjištěno, že materiální odměny samy o sobě nedokáží motivovat velké množství lidí k dobrovolnictví nebo k tomu, aby pokračovali v darování svého času (Ellis, 2004; Locke a kol., 2003, in Rochester, 2010).

2.1.2.3. Organizační kontext

U třetí dimenze považují některé definice za dobrovolnickou činnost jen takovou činnost, kterou organizuje formální organizace – nezisková, vládní nebo i soukromá výdělečná, zatímco jiné definice mezi dobrovolnické činnosti řadí i neformální pomoc sousedům a přátelům.⁵

2.1.2.4. Příjemci pomoci

U poslední dimenze vyžadují nejužší definice takové příjemce pomoci, které dobrovolník nezná a nemá s nimi nic společného. Širší definice zahrnují i příjemce se stejným zázemím – etnickým, náboženským, genderovým nebo územním. Nejširší definice pak zahrnují i svépomocné skupiny. Rochester v této souvislosti cituje Stebbinsovo pojetí dobrovolnické motivace jako spojení zájmu a altruismu (Stebbins, 2004, in Rochester, 2010) a zmiňuje i některé definice, které vyžadují v rámci dobrovolnictví vytváření veřejných statků nebo službu veřejnému blahu (Dekker a Halman, 2003, in Rochester, 2010). Připomíná i vzájemné nebo svépomocné organizace, které ve své činnosti přispívají i k obecnému blahu (Borkman, 1999, in Rochester, 2010).

⁵ Rochester (2010) zmiňuje v souvislosti se třetí dimenzí průzkumy The Citizen Surveys, prováděné v Anglii a ve Walesu v letech 2001, 2003, 2005 a 2007/2008. Ty rozlišovaly tři druhy participace v komunitních a dobrovolnických aktivitách: 1. občanská participace – např. účast na veřejném shromáždění nebo demonstraci, 2. neformální dobrovolnictví – individuální neplacená pomoc ne-členům vlastní rodiny, 3. formální dobrovolnictví – neplacená pomoc prostřednictvím skupin, klubů nebo organizací ve prospěch jiných lidí nebo životního prostředí.

Tabulka 2.1: 4 dimenze dobrovolnictví podle Cnaana

Dimenze	Kategorie
Výběr činnosti	1. Svobodná volba
	2. Relativně bez donucení
	3. Povinnost
Odměna	1. Žádná
	2. Žádná očekávaná
	3. Proplacené náklady
	4. Stipendium/nízký plat
Organizační rámec	1. Formální
	2. Neformální
Příjemci pomoci	1. Cizí
	2. Přátelé nebo příbuzní
	3. Svépomoc

Zdroj: Cnaan a kol., 1996: 371

Cnaan (1996) ve svém výzkumu, zaměřeném na vnímání dobrovolnictví širokou veřejností, dospěl ke zjištění, že daná činnost je tím spíše vnímána jako dobrovolnictví, čím jsou její dimenze úžeji definovány; jako nejvíce dobrovolnickou činnost označili respondenti ve výzkumu účast v programech Big Brothers Big Sisters⁶, která zároveň jako jediná z nabízených činností ve všech dimenzích naplňovala úzkou definici. Naopak nejnižší skončila osoba vykonávající trest 250 hodin veřejně prospěšných prací nebo 6měsíční dítě doprovázející své rodiče na návštěvě domova důchodců. Některé dimenze mají větší význam ve vnímání činnosti jako dobrovolnické – konkrétně výběr činnosti a odměna. Druhým faktorem, který Cnaan uvádí jako klíčový k posuzování dobrovolnosti dané činnosti veřejností, jsou čisté náklady této činnosti pro dobrovolníka – čím vyšší jsou, tím vyšší potenciál dobrovolnosti ve vnímání dobrovolnosti. Koncept čistých nákladů je podle Cnaana

⁶ Dobrovolnický program v USA zajišťující dlouhodobé setkávání dětí s mentorem, v ČR probíhající pod názvem Pět P.

se čtyřmi dimenzemi úzce propojen, nejméně je tato souvislost patrná u dimenze organizačního rámce, ale i tam je možné vyvodit, že čím méně je daná činnost dobrovolníka formální, tím větší má svobodu ve své činnosti – nižší dohled, nižší časové ztráty aj.

2.1.3. Paradigmata dobrovolnictví

V posledních desetiletích se začaly objevovat snahy o zpřehlednění pohledu na dobrovolnictví a jednou z nich je snaha o nalezení a popsání přístupů ke zkoumání dobrovolnictví – perspektiv neboli paradigmat. Podle Rochestera (2006, 2010) jsou těmito perspektivami paradigma neziskové, paradigma občanské společnosti a volnočasové paradigma.

Co jeden přístup vyzdvihuje, další naopak potlačuje nebo zcela pomíjí, uvádí Pospíšilová (2011) a připomíná, že paradigmat popisují každá svým pohledem tutéž skutečnost. Jak uvádí Rochester (2006), jsou činnosti, které se dají samy o sobě snadno pojmout pohledem neplacené služby, aktivismu, nebo volnočasové aktivity. Zmíněná paradigmat ale nepostihují komplexitu těch typů dobrovolnické participace, ve kterých se vzhledem k povaze organizace nebo k rolím dobrovolníka snoubí více perspektiv. Rochester proto uvádí také čtyři smíšené formy dobrovolnictví, které vyžadují k porozumění více než jednu perspektivu: dobrovolnictví může být vnímáno jako: 1. kombinace neplacené práce a aktivismu, 2. kombinace aktivismu a seriózního trávení volného času, 3. kombinace seriózního trávení volného času a neplacené práce, 4. kombinace všech tří pohledů.

2.1.3.1. Neziskové paradigma

Jak uvádí např. Rochester (2006, 2010), většina diskusí o dobrovolnictví vedená ve Velké Británii, USA a dalších zemích probíhá v rámci přístupu, který Lyons a kol. v roce 1998 ve své studii popisující úskalí mezinárodního srovnávacího výzkumu dobrovolnictví, plynoucí z nesourodosti pojmů v jednotlivých zemích zahrnutých do výzkumu, popsali jako neziskové paradigma.^{7, 8} I Cnaan (1996) podle Lyonse zahrnul do svého výzkumu pouze

⁷ Např. v polovině z osmi výzkumů, se kterými autoři studie pracovali, bylo dobrovolnictví spojeno se slovem “práce“, v jedné studii s “asistencí“, ve dvou s neutrálními “aktivitami“, v jedné s “dobrovolně darovaným časem“. Dále se například ve dvou studiích hovořilo explicitně o “pomoci druhým“, jinde o “darování pomoci, asistence, času nebo dovedností organizacím“.

činnosti spjaté s pomáháním druhým – kromě jedné výjimky nebyla na jeho seznamu dobrovolnických činností žádná spojená se členstvím v nějaké organizaci, stejně tak Cnaan nezkoumal otázky aktivního občanství.

Rozdíly ve studiích dobrovolnictví v jednotlivých zemích nevysvětluje Lyons pouze metodologickými odlišnostmi nebo omezenými finančními prostředky, ale zejména příkloněním se k jednomu ze dvou paradigmat⁹, která se uplatňují ve studiu třetího sektoru. Paradigmata pojmenovává jako „neziskové paradigma“ a „paradigma občanské společnosti“. Neziskové paradigma podle něj čerpá zejména z ekonomických věd a práva, v menší míře z managementu.

Rochester (2010) pokládá neziskové paradigma v současnosti za dominantní a popisuje jej jako vnímání dobrovolnictví coby neplacené práce pro velké, profesionálně řízené a formálně strukturované organizace. Většinou se jedná o charitativní organizace nebo jiné neziskové organizace, ale může jít i o státní organizace, zejména nemocnice a školy.

Lyons v rámci paradigmatu vnímá dobrovolnictví jako akt dobročinnosti či altruismu – darování času namísto peněz, a to též profesionalizovaným, zavedeným neziskovým organizacím nebo součástí veřejné správy, nabízejícím služby v oblasti zdraví, sociálních služeb, vzdělání, kvalitní kultury. Tyto organizace popisuje jako ty, jejichž hlavní cíl je jiný než maximalizace zisku. Dobrovolnictví je zde vnímáno jako služba, např. Bennett hovoří o „služebním paradigmatu“ (Bennett, 2004, in Pospíšilová, 2011). Vzhledem ke vztahu dobrovolníků a organizací (dobrovolník daruje svůj čas, nemusí mít jiné předpoklady) musí organizace s dobrovolníky pracovat – řídit je, vzdělávat, hodnotit a odměňovat, což vedlo ke zrodu „dobrovolnického průmyslu“ a nové profese – manažera dobrovolníků (Rochester, 2010). Vklad dobrovolníků je zde důležitý coby další zdroj neziskového sektoru, ale přispívá

⁸ Lyons dále cituje Petera Lynna (1997), který zjistil, že používání termínu „dobrovolná práce“ (voluntary work) při dotazování vykazuje nižší počet pozitivních odpovědí než „dobrovolná aktivita“ (voluntary activity) a doporučil termín „dobrovolník“ při dotazování vůbec nepoužívat.

⁹ V té době ještě třetí, neziskové paradigma nebylo definované.

i celé ekonomice (v rámci tohoto přístupu často probíhají snahy o vyčíslení hodnoty dobrovolnické práce).¹⁰

Paradigma vysvětluje důvod vzniku dobrovolnické participace reakcí lidí na jejich institucionální prostředí – makro- a mikroekonomickými teoriemi, teoriemi veřejné politiky a organizační analýzou (Frič, Pospíšilová a kol., 2010). Zdůrazňuje hodnoty altruismu a péče o druhé (náboženské i sekularizované), humanismu, lásky k bližnímu, soucitu s trpícími (tamtéž).

V českém prostředí touto perspektivou nahlíží na dobrovolnictví, resp. na neziskové organizace, např. Vladimír Hyánek. Ve své práci *Neziskové organizace: Teorie a mýty*, ve které se snaží identifikovat slabé stránky vybraných teoretických přístupů k neziskovému sektoru, pojímá neziskové organizace výhradně jako poskytovatele služeb, kteří jsou alternativou ke státu a soukromým firmám:

„Mění se povaha lidských potřeb, mění se nároky na kvalitu a formy jejich uspokojování, mění se instituce, které tyto potřeby uspokojují. Ke změnám institucí dochází také proto, že roste *poptávka po důvěryhodných poskytovatelích služeb*, které jsou často velmi komplexního charakteru (Hansmann, 1980, Schaad 1998).“ (Hyánek, 2011, s. 67, zvýraznění v originále)

„Panují pochybnosti např. o vhodnosti na zisk zaměřených poskytovatelů v oborech, jako je péče o seniory či děti, stejně jako pochybnosti o možnostech poskytovatelů neziskových.“ (Hyánek, 2011, s. 68)

K přesunu poskytování služeb směrem k neziskovým organizacím může podle autora docházet i v důsledku poklesu důvěry ve stát, resp. veřejné poskytovatele služeb. Přiklání se k názoru, že privatizace, resp. částečná privatizace některých fází procesu zabezpečování veřejných služeb je ne-li trendem posledních let, tak alespoň velmi významnou součástí řady světových ekonomik. (Hyánek, 2011, s. 68)

¹⁰ Viz např. Mezinárodní srovnávací výzkum neziskových organizací Univerzity Johnse Hopkinse (Skovajsa a kol., 2010, s. 132–140)

V části věnující se původu neziskových organizací uvádí jako klíčové oblasti „charitu, resp. filantropicky motivovanou činnost lidí“ a právo občanů sdružovat se. Dárcovství a charitu označuje za veřejný statek a v podkapitole *Charita jako veřejný statek: lekce z mikroekonomie* matematicky vyčísľuje objem poskytované charity. Pro stanovení kritérií, odlišujících nestátní neziskové organizace od jiných organizací, přejímá definici L. M. Salamona a k jednomu z jejích prvků, požadavku dobrovolnosti, uvádí, že pro splnění podmínky „s účastí dobrovolníka“ postačuje existence dobrovolného elementu, například participace dobrovolných zaměstnanců; jednotlivé nestátní neziskové organizace NNO se liší v intenzitě a formě tohoto prvku, podmínku lze interpretovat také jako požadavek ne-povinnosti členství či jiné účasti na činnosti organizace, což je podle autora značně rozvolněné pojetí. Za klíčové ukazatele nazírání na dobrovolnictví (a na neziskové organizace) neziskovým paradigmatem lze u tohoto autora považovat pojetí (i samotné pojmenování) dobrovolníků jako „dobrovolných zaměstnanců“ nebo také „zdrojů NNO“ (spolu například s dary) (Hyánek, 2011, s. 87–88) a zaměření NNO na poskytování služeb.¹¹

Stebbins nazývá toto paradigma „ekonomickým modelem“ a shrnuje: „Ekonomický model je založen na myšlence angažování lidí v neplacené práci“. (Stebbins, 2009). Nejdůležitější vlastností tohoto převládajícího přístupu je podle něj absence jakékoli odměny jako zdroje obživy, v peněžní či materiální formě, což Stebbins uvádí jako jednu ze slabín tohoto přístupu.¹²

2.1.3.2. Paradigma občanské společnosti

Zabývání se dobrovolnictvím pohledem dalšího paradigmatu situuje Lyons a kol. (1998) do Evropy a jižanských zemí. Na rozdíl od neziskového je toto paradigma uplatňováno zejména politiky a sociology, a ti se v tomto případě zaměřují především na politickou participaci občanů a vytváření sociálního kapitálu.

¹¹ Podobné pojetí občanského sektoru a dobrovolnictví lze nalézt např. ve studiích a analýzách vzniklých v Centru pro výzkum neziskového sektoru, sledujících ekonomiky různých forem OOS.

¹² viz volnočasové paradigma

Jak uvádí Lyons (1998), největší zájem se v tomto případě upírá na dobrovolnické organizace: organizace, které nemají žádné placené zaměstnance a spíše než veřejnosti, jíž slouží neziskové organizace, slouží svým členům: jde o kluby, společenství, družstva, svépomocné organizace – „organizace, které jsou výsledkem schopnosti lidí spojit své síly, aby vyřešili běžné problémy“. Paradigma zkoumá také aktivismus, jehož cílem je zlepšit situaci v oblasti sociální péče, dopravy, územního plánování, životního prostředí aj. (Pospíšilová, 2011). Zatímco neziskové paradigma vnímá dobrovolnictví jako neplacenou práci-slужbu, paradigma občanské společnosti jej charakterizuje jako aktivismus a sílu sociálních změn (Rochester, 2006) a vyzdvihuje hodnoty občanské zodpovědnosti a povinnosti vůči komunitě – hodnoty vzájemné pomoci a svépomoci, solidarity, reciprocity, rovnosti a spravedlnosti. (Frič, Pospíšilová a kol., 2010)

Výzkumníci nahlízející na dobrovolnictví na základě tohoto paradigmatu se méně zaměřují na dobročinnost, silně vyzdvihoanou u neziskového paradigmatu. „Vytvářením důvěry a vzájemnosti mezi občany přispívá dobrovolnictví jak k soudržnější a stabilnější, tak také k ekonomicky více prosperující společnosti,“ uvádí Davis Smith a připomíná klasickou studii italských regionálních vlád, v níž Robert Putnam (1993) prokázal přímou závislost rozvinutosti regionu na míře místního sociálního kapitálu – mezi jeho klíčové ukazatele řadí participaci v dobrovolnických organizacích nebo horizontálních občanských sítích.¹³ Rochester (2006) píše o horizontálním principu, na rozdíl od vertikálního nastavení v případě neziskového paradigmatu, a udává dvě oblasti dobrovolnické participace: v oblasti welfare – spíše než poskytování sociální péče a jiných služeb se zde ale jedná o vzájemnou podporu ve svépomocných organizacích nebo účast v kampaních za zlepšení poskytování těchto služeb a ve veřejné politice – např. v oblasti dopravy, územního plánování, životního prostředí.

Klíčovými organizačními jednotkami jsou dobrovolnické asociace a svépomocné organizace (Rochester, 2010). Dobrovolníci zde nejsou pomocníky s předem určenými rolemi,

¹³ Ukázalo se, že kvalita místní vlády je určena tradicemi angažování místních občanů. Klíčové byli volební účast, čtenost novin, členství ve sborech a fotbalových klubech.

ale většinou členy organizace. Jejich role nemůže být předem definována, ale vyvíjí se postupem času vzhledem k jejich možnostem (Rochester, 1999, 2007, in Rochester, 2010).

Podle Rochesterera, Pospíšilové aj. v tomto paradigmatu figurují především grass-roots organizace (v Británii „community sector“ (Rochester, 1997; 1998)). D. H. Smith je definuje jako místní, autonomní, neziskové, na dobrovolnické bázi fungující skupiny, které vykazují dobrovolný altruismus, mají formu sdružení (asociace), členové-dobrovolníci mají oficiální členství a vykonávají většinu, často veškerou činnost skupiny (International Encyclopedia of Civil Society, 2010). Dobrovolníci zde nejsou vykonavači určité role, která jim byla přidělena organizací, ale členy organizace, o jejíž činnosti spolurozhodují (Pospíšilová, 2011). Význam těchto dobrovolnických aktivit je často podceňován, ale počet grass-roots organizací, komunitních skupin a svépomocných skupin a jejich přispívání k vyšší kvalitě života je vysoký (Rochester, 2007, in Rochester, 2010). Možným důvodem podceňování těchto organizací je vedle jejich velikosti dojem, že fungují pouze ve prospěch svých členů.

Paradigma se překrývá se studií sociálních hnutí. Ta vnímají třetí sektor jako aktéra sociální změny. Jak píše v úvodu své studie Císař, Navrátil a Vráblíková, některé z organizací a skupin tvořících občanskou společnost vedle toho, že přispívají ke stabilitě demokracie, zvyšují ekonomický růst a podporují celkovou soudržnost společnosti (Putnam, 2000; Stolle, 2007 in Císař, Navrátil, Vráblíková, 2011), také reprezentují a obhajují společenské zájmy a vnášejí je do politického systému (Skovajsa a kol., 2010). Političtí aktivisté nejsou pokládáni jen za mobilizující činitele, schopné uspořádat kolektivní protest, ale i za „sociální činitele, kteří nalézají a usměrňují zdroje, aby předkládali sporné otázky veřejnosti a ovlivňovali agendu své politické obce“ (Flam, 2001: 5, viz také Petrova a Tarrow, 2007, in Císař, 2008). Císař (2008) uvádí pět tzv. modů aktivismu, vycházejících z různých úrovní mobilizační schopnosti aktivistů a transakční / advokační schopnosti. Transakční kapacitou rozumí schopnost vstupovat do vztahů s jinými nestátními aktéry i s reprezentanty oficiálních politických institucí, budovat meziorganizační sítě. Vedle starého participačního aktivismu, epizodické pasové mobilizace, nového radikálního aktivismu a občanské sebeorganizace upozorňuje na specifický typ politického aktivismu, který se objevil ve středo- a východoevropských podmínkách po roce 1989 a který přestože fakticky neodpovídá definici

sociálních hnutí (ta stavějí na schopnosti mobilizovat jednotlivce), má potenciál vytvořit síť advokačních organizací, která tvoří kvalitní infrastrukturu občanské společnosti. Pro tento typ aktivismu zavedli Petrova a Tarrow pojem „transakční aktivismus“ (Petrova a Tarrow 2007, in Císař 2008, s. 7). Císař jej definuje relativně nízkou mobilizační kapacitou a zároveň vysokou advokační kapacitou. Zahrnuje organizace „nových sociálních hnutí“, zejména environmentální a lidsko-právní. I když se v některých případech jedná o členské organizace, neopírají se o širokou členskou základnu. Transakční aktivisté nejsou schopni mobilizovat vysoký počet stoupenců, mají ale více prostředků než aktivisté ostatních kategorií – vedle častých nenásilných demonstrací a petic uplatňují také „kulturní“ strategie, jako jsou performance, výstavy a festivaly. V ČR tvoří páteř transakčního aktivismu environmentalisté.

Jak uvádějí Frič, Pospíšilová a kol. (2010), v sociologické literatuře existují dva základní přístupy k teoretické reflexi původu dobrovolnického, resp. občanského aktivismu. První přístup, navazující na myšlenky Durkheima a Tocquevilla, zdůrazňuje roli hodnot, norem a postojů, které si lidé osvojují během socializace. Druhý přístup, teorie sociální praxe, význam hodnot a postojů potlačuje a vysvětluje dobrovolnictví pomocí Bourdieuho myšlenky „habitus“ – lidé si zvyknou na jisté způsoby chování díky každodenní praxi. Mohou, ale nemusí si být vědomi hodnot dobrovolnické činnosti.¹⁴

2.1.3.3. Volnočasové paradigma

S pojetím dobrovolnictví jako trávením volného času přišli již v 70. letech Bosserman a Gagan (1972) a David Horton Smith (1975) (Rochester, 2006). Na konci 90. let pak kanadský sociolog volného času Robert Stebbins nově definoval dobrovolnictví jako volnočasovou aktivitu. Stebbins přináší „volní“ definici dobrovolnictví, pro niž je klíčové, že dobrovolníci cítí, že se podílejí na volnočasové aktivitě, kterou měli možnost si svobodně vybrat, a případně ji mohou relativně snadno opustit.

¹⁴ Např. Janoski a kol. (1998) se zabývali otázkou, co přispívá více k potenciálu mladých lidí stát se dobrovolníkem – zda spíše vliv prostředí nakloněného sociálním postojům (normativní teorie) či učení prosociálnímu chování formou „dobrovolně povinné“ účasti na různých projektech (teorie sociální praxe).

Paradigma vychází ze sociologie a sociální psychologie a vyzdvihuje hodnoty spojené s trávením volného času – seberealizaci, kreativitu, sebevyjádření, zábavu, relaxaci, volnost, zápal pro věc, požitek, prestiž či profesionalitu (Stebbins, 1996 in Frič, Pospíšilová a kol., 2010). Právě spojování dobrovolnictví s pojmy zábavy a lehkomyšlnosti, vzdálenými klasickému pojetí dobrovolnictví, je podle Rochestera důvodem dosud malého zájmu o tento přístup (Rochester, 2010).

Pro dobrovolnictví vidí Stebbins dva hlavní motivy: altruismus a zájem o danou činnost. Tento zájem označuje jako vnitřně odměňující, na rozdíl od zájmů vnějších, jako je například získání pracovních zkušeností potřebných pro získání místa nebo účasti ve výcviku (Stebbins, 1998, s. 70). V případě dobrovolnické kariéry (viz dále v textu) hraje vnitřní zájem dobrovolníka větší roli než altruismus – zájem umožňuje dobrovolníkovi pokračovat v dobrovolnické kariéře dlouhodobě. Altruismus podle Stebbinse odlišuje dobrovolnictví od běžné amatérské činnosti nebo provozování koníčků (Stebbins, 1998).

Stebbins definuje dobrovolnictví široce, zahrnuje do něj i neformální pomoc rodině a přátelům¹⁵ nebo působení v malé svépomocné skupině, nevylučuje odměny nebo náhrady za dobrovolnou činnost nebo jistý stupeň donucení, podstatné je, aby tato činnost byla samotným dobrovolníkem vnímána jako uspokojující a obohacující (Stebbins, 1998). Paradigma se vyznačuje důrazem na odměny – ty řadí Stebbins do dvou skupin: osobní: sebenaplnění, sebevyjádření, sebeuspokojení, vytvoření své image, získání cenných zkušeností, obnova mysli, těla a ducha, finanční odměna, a společenské: setkávání se s lidmi, získání přátel, příslušnost ke skupině, získání uznání ve skupině (Stebbins, 1998).

Volnočasové aktivity nejsou všechny stejné – lidé, kteří se takto věnují dobrovolnické činnosti, tak činí třemi způsoby: příležitostně (casual), seriózně (serious) a projektově (project-based). Příležitostné dobrovolnictví je podle Stebbinse takové, které dobrovolníka hned odmění. Jedná se o relativně krátkodobou příjemnou činnost, vyžadující minimální nebo žádnou odbornou přípravu. Je spojené s hrou, relaxací, zábavou. Jako příklad uvádí Stebbins

¹⁵ Tato činnost musí být pravidelná (a)nebo významná – například pravidelné hlídání dítěte, péče o domácí zvíře, uklízení domu nebo péče o zahradu někoho jiného.

rozdávání letáků, plnění obálek, vybírání peněz na dobročinné účely, sbírání odpadků a řízení dopravy na parkovišti. Oproti tomu seriózní volnočasová aktivita je nejnáročnější a nejkomplexnější formou dobrovolnické činnosti, která představuje činnost pro účastníka tak zajímavou a naplňující, aby se v ní mohl realizovat jako ve své „volnočasové kariéře“ vyžadující specifické dovednosti, znalosti a zkušenosti (Stebbins, 1996, 2006). Příkladem je podle Stebbinse dobrovolnické působení ve správní radě, vedení programů pro mládež, působení v nemocničním dobrovolnickém programu, výuka cizinců, záchranářská činnost – v seriózním dobrovolnictví lze hledat seberealizaci a smysl života. Krátkodobou, nepravidelnou, jednorázovou nebo příležitostnou, relativně komplikovanou kreativní činnost vykonávanou ve volném čase označuje Stebbins jako projektové dobrovolnictví. Aktivita je soustředěná na vytvoření určitého projektu, jedná se například o práci na festivalu, předvolební kampani, kampani k environmentální kauze nebo o jednorázové poskytování bezplatných právních služeb.

V souvislosti s odměňováním dobrovolníků rozlišuje Stebbins tři typy dobrovolnické činnosti (Stebbins, 2009a). Ryzí dobrovolníci nedostávají za svoji činnost zapláceno ani nemají proplacené náklady; pokud to situace organizace umožňuje, mohou dostat věcnou odměnu. Dobrovolníci s náhradou mají část nebo všechny náklady spojené s dobrovolnou činností proplacené. Jsou zde možné i věcné odměny, pokud tomu odpovídá charakter organizace. Okrajoví dobrovolníci (marginal volunteers) očekávají za svoji činnost odměnu – peněžní nebo věcnou – nebo nějaké zvýhodnění, např. daňové.¹⁶

Podle Stebbinse jeho pojetí lépe než ekonomické paradigma vysvětluje, „co a o čem je dobrovolnictví“. „Nespočet lidí po celém světě chce pomáhat druhým – mají altruistické sklony v lokálním, regionálním, národním nebo mezinárodním rozměru. Ale inklinují jen k těm dobrovolnickým aktivitám, u kterých předpokládají dosažení cenných pozitivních osobních nemateriálních odměn, jako příjemných zážitků, osobnostního rozvoje (např. učení

¹⁶ Jinde Stebbins označuje jako marginal volunteering dobrovolnictví spojené s jistým morálním nátlakem k vykonávání dané činnosti – jedná se například o práci přiřazenou studentovi školou, kde studuje, „time money schemes“ – lokální akce, na kterých se věnovaný čas proměňuje na finanční dar, dobrovolnictví za cílem získání práce, dobrovolnictví, které je součástí výcviků nebo pomoc přátelům a kolegům, která se nedá odmítnout.

se, získáním nových cenných dovedností) a využití již nabitých dovedností a vědomostí.“ (Stebbins, 2009)

V České republice s tímto paradigmatem pracovala Tereza Pospíšilová ve své studii *Dobrovolnictví v kontextu životní dráhy dobrovolníků* (2010). Autorka koncepci zvolila *ex post* a uvádí, že v oboru studií občanské společnosti a neziskového sektoru se vyskytuje jako zcela marginální. Za klíčové zjištění výzkumu považuje skutečnost, že dobrovolnictví se ve výpovědích dobrovolníků definuje právě jako volnočasová aktivita: „...vyprávění o dobrovolné činnosti se úzce váže na strukturu času a dobrovolnictví se zásadním způsobem definuje jako volnočasová aktivita.“ (Pospíšilová, 2010)

Účastníci uvedeného výzkumu často dobrovolnou činnost explicitně nazvali činností ve volném čase, pojetí dobrovolnictví jako volnočasové aktivity odpovídal i způsob, jakým o své činnosti hovořili; jak uvádí autorka, dobrovolníky činnost baví, přináší jim radost. Ve výpovědích byla patrná i motivace k dané činnosti na bázi prestiže či profesionality, jak je zmiňuje Stebbins (Stebbins, 1996, in Frič, Pospíšilová, 2010). Autorka nicméně poukazuje na to, že část dobrovolníků by se bránila zahrnout dobrovolnictví do volnočasových aktivit. Důvodů je několik: čas je uváděn jako jedna z věcí, kterou dobrovolníci pro svoji činnost obětují, což neodpovídá pojetí volnočasových aktivit jako především zábavy a odpočinku. Čas je (vedle peněz) hlavním nákladem spojovaným v rozhovorech s dobrovolnictvím. Dále je dobrovolnictví v rozhovorech popisováno jako činnost náročná, vyžadující energii, odhodlání a vytrvalost. Klíčovou charakteristikou je podle autorky odpovědnost, což má podle ní „především odlišit dobrovolnou činnost od libovolné činnosti, od dělání věcí, jak se to hodí, a bez závazků – tedy vymezit dobrovolnictví jako zodpovědnou aktivitu“

2.1.3.4. Paradigmata vztažená k typologii organizací občanské společnosti podle jejich funkcí

Salamon shrnuje kategorizaci funkcí organizací občanské společnosti (OOS) do pěti základních bodů (Salamon a kol., 1999, in Potůček a kol., 2005, s. 168–169), v zásadě ale rozděluje organizace podle jejich funkcí na dvě skupiny. OOS působící coby dodavatelé služeb, pro své členy, různé cílové skupiny nebo celou společnost, přičemž tyto organizace

často přebírají roli státu nebo soukromých firem, nazývá Salomon organizacemi se servisní funkcí. Tato funkce je podle něj mezi OOS dominantní, s vyloučením náboženských organizací je celosvětově 60 % všech pracovníků a dobrovolníků působících v neziskovém sektoru angažováno v takových organizacích. Jako příklad Salomon udává oblasti vzdělání, zdraví, bydlení nebo podpory rozvoje. Mezi poskytovanými službami dominují vzdělávací a sociální služby – v nich je angažováno 40 % z celkového množství neziskové pracovní síly (Salomon, 2003). V organizacích tohoto typu převažují placení zaměstnanci nad dobrovolníky – je v nich celosvětově zaměstnáno 72 % všech pracovníků působících v OOS, což ale neplatí pro rozvojové a transformující se země, kde tyto organizace přitahují dobrovolníky spíše než organizace druhého, expresivního typu.¹⁷ Servisní organizace odpovídají neziskovému paradigmatu dobrovolnictví: svým zaměřením na poskytování služeb, (konkurenčním) vztahem se státem a soukromými firmami, angažováním spíše placených zaměstnanců než dobrovolníků.

Druhou kategorií tvoří organizace s expresivní funkcí – mezi ně Salomon řadí organizace zaměřené na kulturu a rekreaci, hájení práv, ochranu životního prostředí, náboženství nebo komunitní činnost (konkrétně např. fotbalové kluby, skaut, operní a knižní kluby, církve). Tyto organizace dávají průchod vyjádření kulturních, náboženských, profesních nebo politických hodnot a zájmů a přispívají významně k obohacení komunitního života – Salomon píše o sociálním kapitálu coby poutech důvěry a vzájemnosti, které jsou klíčové ve fungující demokratické politice a tržní ekonomice; spojení mezi jednotlivci v asociacích je učí přenést hodnoty spolenectví do politického a ekonomického života (Salomon, 2003). Tyto organizace mohou odpovídat podle svého zaměření jak paradigmatu občanské společnosti, tak volnočasovému paradigmatu. K prvnímu je řadí důraz na advokační a komunitní činnosti a také z nich vzešlý sociální kapitál, obory jako kultura (ne provozování „vysoké“ kultury, ale spíše kulturní činnost běžných občanů), sport a rekreace jsou zase určující pro volnočasové paradigma.

¹⁷ Důvod spatřuje Salomon v rozdílech ve financování - v nedostatku veřejných zdrojů pro servisní organizace mimo rozvinuté země.

Salomonova kategorie organizací se servisní funkcí odpovídá novým servisním organizacím, jak je popisují Frič a Pospíšilová (2010). V České republice v těchto organizacích působí 21 % ze všech dobrovolníků (tj. 6 % občanů). (Frič, Pospíšilová, 2010, 91–92) Největší podíl dobrovolníků se v České republice angažuje ve starých zájmových (servisních) organizacích – 81 % (tj. 24 % občanů). Tato kategorie z velké části odpovídá Salomonově kategorii organizací s expresivní funkcí. Podle Salomona rozdělení funkcí do těchto dvou skupin není dokonalé a mnoho organizací spadá do obou kategorií (Salomon, 2003).¹⁸

Snadnější orientaci v perspektivách dobrovolnictví umožní tabulka, zachycující klíčové znaky jednotlivých pohledů. Při její tvorbě jsem vycházela z prací výše uvedených autorů věnujících se jednotlivým paradigmatům; při volbě znaků jsem se inspirovala u Pospíšilové a kol. (2010, s. 14). Tabulka zachycuje organizační pozadí dobrovolnické participace, motivaci, s níž dobrovolníci k činnosti přistupují, vertikální či horizontální jejich činnosti, jejich role a oblasti, v nichž se obvykle na dobrovolnictví daným paradigmatem nahlíží. Takto vymezená paradigmata použiji jako východisko při analýze v empirické části.

¹⁸ Jinde Salomon uvádí pět funkcí OOS – vedle servisní a expresivní funkci inovační, funkci ochrany práv a sociální změny a komunitní a demokratizační funkci (Salomon a kol., 1999, in Potůček, 2005).

Tabulka 2.2: Přehled paradigmat dobrovolnictví

Znaky	Neziskové paradigma	Paradigma občanské spol.	Volnočasové paradigma
Aktéři dobrovolnictví	Neziskové, profesionálně řízené organizace, státní organizace	(Svépomocné) skupiny založené na činnosti dobrovolníků (v ČR zejm. občanská sdružení)	Různé typy organizací, od celonárodních po malé komunitní; i neformální dobrovolnictví
Motivace	Altruismus	Svépomoc, vzájemná pomoc, dosažení (společenské) změny	Vnitřní zájem, altruismus; činnost musí přinášet uspokojení a obohacení (Stebbins, 1998)
Typ dobrovolnické participace	Vertikální	Horizontální	Horizontální, vertikální ¹⁹
Role dobrovolníka	Předem definovaná, dobrovolník pomocníkem placeného personálu	Člen asociace; role není předem definovaná	Výkonný pracovník, praktik, účastník, pomocník aj. Role může a nemusí být předem definovaná.
Oblasti	Sociální péče, vzdělávání, zdravotnictví	1. svépomoc + kampaně za zlepšení (sociální) péče, 2. veřejná politika – doprava, územní plánování, životní prostředí	Umění, kultura, sport, rekreace, zájmové kluby ²⁰

Zdroj: autorka

¹⁹ Stebbins píše i o dobrovolnicích působících ve velkých organizacích, pod dohledem tamních pracovníků nebo zkušených dobrovolníků (1998, s. 71).

²⁰ Podle Stebbinse (1998) vše, sociální služby, vzdělávání, zdraví, věda, životní prostředí, rozvoj, náboženství, politika aj.

2.2. Média – funkce a účinky

Média plní důležitou společenskou funkci, působí na jedince a skupiny lidí jako nástroj sociální integrace. Získávají a předávají poznatky o sociálním prostředí, definují a vytvářejí vztahy mezi jednotlivými součástmi společnosti a přenášejí kulturní dědictví. K těmto základním funkcím informace, korelace a kontinuity patří ještě funkce zábavy a získávání, kdy je možné média využít k propagandistickým a komerčním účelům. (Jirák, Köpplová, 2007, s. 59) Média nabízejí svým publikům témata, která sama vybírají, a ačkoli se stavějí (či jsou stavěna) do role pozorovatele a popisovatele reality, tak spíše realitu svým specifickým způsobem interpretují, čímž vytvářejí tzv. mediální realitu, která – jakkoli může být „neskutečná“ – má své dopady ve skutečném životě.

V oboru mediálních teorií se lze setkat se širokou škálou kategorizace a typologie účinků médií. Podle McQuaila se „běžně rozlišují účinky kognitivní (týkají se poznávání a tvorby názorů), afektivní (vztahují se k postojům a pocitům) a dopady na jednání.“ (McQuail, 2007, s. 366) Mezi různými způsoby typizace účinků zpravodajství lze zmínit rozdělení mezi působením záměrným a nezáměrným a mezi krátkodobým a dlouhodobým. S tímto rozdělením přišel Peter Golding (1981), který tvrdil, že „v případě zpravodajství může být záměrné krátkodobé působení posuzováno jako ‚předpojatost‘; nezáměrné dlouhodobé působení vyjadřuje ‚politiku‘ (daného média), zatímco nezáměrné dlouhodobé působení zpravodajství lze nazvat ‚ideologií‘.“ (McQuail, 2007, s. 367) Například „vyznění událostí“, které souvisí s výzkumem mediálního zarámování témat, řadí McQuail mezi střednědobé až dlouhodobé neplánované účinky, podobně jako definování reality, sociální kontrolu či kulturní změnu. „Média jsou všeprostopující a jsou všude kolem nás jako počasí. A stejně jako počasí, je těžké předvídat vlivy médií, jelikož je jich velký počet a jejich vzájemné vztahy jsou velmi složité. Proto hovoříme o předpokládaných účincích médií, vědomi si toho, že jakkoliv je vliv médií na jednotlivce i společnost zřejmý a nepopíratelný, výklad povahy tohoto vlivu je obtížný a možnost důkazu namnoze nereálná.“ (Jirák, Köpplová, 2007, s. 172)

Box 2.3

Základní rozdělení předpokládaných účinků médií:

1. Krátkodobé a dlouhodobé
2. Přímé a nepřímé
3. Plánované a neplánované

Zdroj: Jirák, Köpplová, 2007

2.2.1. Nastolování agendy (agenda setting)

Média mají možnost ovlivňovat to, jaká témata budou veřejností považována za důležitá, protože pracovníci mediálních společností rozhodují o tom, jaké obsahy budou ve veřejném prostoru prostřednictvím médií šířeny a jak budou jednotlivá témata publikům prezentována. Tento pohled na média vychází z hypotézy nastolování agendy (agenda setting), z pohledů na návody čtení textů vložených do mediálních sdělení (např. preferované čtení²¹ apod.) či z teorie sociální konstrukce reality, která „naznačuje, že žurnalistika přímo vypovídá o společensky akceptované struktuře světa – že pro příjemce svět ‚konstruuje‘ a naznačuje mu, co je ‚normální‘ a co ‚úchylnka‘, co je ‚extrémní‘ a co ‚přijatelné‘. Stuart Hall konstatoval, že zpravodajství nereferuje o událostech, nýbrž je aktivním činitelem v konstruování sociopolitického prostředí, jež dává veřejnosti výkladový rámec událostem, o nichž se referuje (Hall, Critcher, Jefferson, Clarke a Roberts).“ (Jirák, Köpplová, 2007, s. 59)

K teorii nastolování agendy se váže podoba, uspořádání a způsob tvorby mediálních obsahů, které kvůli potřebě co největší úspory nákladů a potřebě vyrábět v poměrně krátkých časových úsecích žánrově standardizované produkty podléhající redakčním stereotypům a rutinizaci výroby, tedy opakování zažitých postupů. I proto se často opakují témata a způsoby jejich zpracování. „Důsledky opakování nabízených obsahů se projevují především v oblasti kognitivní, poznávací, tj. utváření obecného povědomí o jevech, k nimž se příslušné obsahy vztahují, protože opakování může vést k tomu, že opakovaný obsah publikum

²¹ „Preferované čtení je význam, který do textu intencionálně vkládá jeho autor s cílem, aby čtenář tento význam adoptoval.“ (Reifová, 2004, s. 35)

akceptuje a uvěří mu jako platné výpovědi o skutečnosti. To má závažné důsledky pro vztah publika k realitě.“ (Jirák, Köpplová, s. 123) Tuto hypotézu potvrzuje mimo jiných teorií také Thomasův teorém, který „tvrdí, že jestliže je určitá situace lidmi definována jako reálná, je reálná i ve svých důsledcích.“ (Reifová, 2004, s. 262).

Média mají tendenci vybírat pro své zpravodajství události související s dlouhodobě pokrývanými tématy, čímž v dlouhodobém horizontu ovlivňují svá publika, která pak daná témata a některé jejich zdůrazňované aspekty považují za společensky důležitá a významnější než jiná nezobrazovaná či méně často zobrazovaná témata. „Tento dlouhodobý účinek médiím přisuzuje teoretický koncept zvaný agenda setting (nastolování témat). Představa o nastolování témat vychází z myšlenky, že tím, že média vybírají a zařazují do svých obsahů některá témata a jiná opomíjejí, určují, co budou čtenáři/diváci/posluchači vnímat jako důležité. Jádrem nastolování agendy tak je představa, že „média nemusejí být schopna určovat, co si lidé mají myslet, ale jsou úspěšná v určování, o čem mají přemýšlet (Cohen, 1963).“ (Trampota, 2006, s. 121)

Podle Davida H. Weavera vychází výzkum nastolování agendy ze dvou základních předpokladů: „Za první, že zpravodajská média nejsou pouhým zrcadlem reality, ale realitu filtrují a tvarují. Za druhé, že důraz médií na relativně málo témat v určitém momentě vede veřejnost k vnímání těchto témat jako důležitějších než ostatní. (Weaver, 1984).“ (Trampota, 2006, s. 121)

Přestože od začátku 70. let, kdy se koncept nastolování agendy stal jednou z perspektivních metod výzkumu médií, bylo provedeno mnoho studií nastolování agendy, není dosud zřejmé, jak vlastně probíhá zpracování informací u jednotlivých příjemců. Lze předpokládat, že v budoucnu se k tomuto poznání budou sociální vědci blížit díky rozvoji stávajících a objevům nových metod, a bude tedy více zřejmé, které faktory mají významnější vliv na zpracování a interpretaci mediálních obsahů u publik a jejich jednotlivých členů. Nicméně už autoři prvního výzkumu mediálního nastolování témat McCombs a Shaw na přelomu 60. a 70. let „ověřili, že jedinci, kteří vyhledávají a spotřebovávají zpravodajské obsahy častěji, více přebírají mediální agendu.“ (Trampota, 2006, s. 121) V tomto procesu

jedince ovlivňuje osobní zkušenost s daným tématem, zájem o obsah médií, vnímaná věrohodnost média, interpersonální komunikace a úsilí spojené s vyhledáním spolehlivého zdroje informací. Velmi záleží na potřebě jedince orientovat se v sociálním světě, ve kterém žije, a vyhledávat informace prostřednictvím médií. Různí autoři upozorňují na skutečnost, že média se liší svou důvěryhodností, že osobní zkušenost se může rozcházet s mediálním obrazem a že veřejnost a média nemusí sdílet stejné hodnocení zpravodajských událostí. Současně v hodnocení hypotézy nastolování témat přetrvávají u některých mediálních vědců pochybnosti v souvislosti s metodologií, zpravodajskými hodnotami a v souvislosti právě s rolí a zájmy publika (viz níže Publikum).

Trampota (2006) uvádí, že „není důležité sledovat jen, kolik prostoru a místa média určitým tématům věnují, ale také jak je média rámuje.“ (Trampota, 2006, s. 125) Tím naznačuje přímou souvislost nastolování agendy s hypotézou rámování, tedy framingu, jemuž je věnována další kapitola.

Box 2.4

Hypotéza o „nastolování témat“

- Veřejná diskuse je představována určitými význačnými tématy (tím, s čím by se „mělo něco dělat“)
- Tento soubor témat vychází z kombinace veřejného mínění a politické situace.
- Mediální zpravodajství a informace odrážejí obsah a pořadí priority témat.
- Reprezentace témat v masových médiích má samostatný účinek na obsah tématu a na jeho relativní důležitost ve veřejném mínění.
McQuail, 2004
- Nastolování agendy vychází z představy, že média sice nemají moc určovat, co si budou lidé myslet, ale mají moc určovat, o čem budou přemýšlet.
- Nastolování agendy je považováno za jeden z mála výzkumů, který je schopen (do určité míry) popsat dlouhodobé účinky médií.
- Můžeme rozlišovat různé tematické agendy: veřejnou agendu, mediální agendu a politickou agendu.
- Přebírání mediální agendy veřejností je do velké míry ovlivněno vlastnostmi jednotlivých příjemců a jejich potřebou orientace v určitém tématu.
- Není důležité sledovat jen, kolik prostoru a místa média určitým tématům věnují, ale také jak je média rámuje.

Trampota, 2006

2.2.2. Framing

Média nepřenášejí publikům realitu, jaká skutečně je, ani ji neodrážejí, ale spíše ji přetvářejí v realitu novou, tzv. mediální. K tomuto mediální společnosti používají různé nástroje, vědomě či nevědomě, za přispění vlastních organizačních pravidel, stereotypů, hodnot, politických či společenských názorů a priorit. Na různých úrovních organizace rovněž působí pracovníci, jejichž individuální vlastnosti se podílejí na výsledném mediálním obrazu událostí. Jak je naznačeno v předchozí kapitole, média nastolují témata, k čemuž podle hypotézy rámování (framingu) témat užívají rámce (framy), jejichž prostřednictvím publikům realitu prezentují. Podle hypotézy framingu sama určují, co je v událostech důležité, na co bude kladen důraz, v jakém kontextu bude událost zasazena – kvůli tomu lze také mezi jednotlivými redakcemi pozorovat rozdílné vyznění mediálních obsahů referujících o stejné události. „Souvisí to s tím, že jedna událost se dá zpracovat s různým zarámováním.“ (Trampota, 2006, s. 123) Současně s ohledem na stejné či podobné typy publik, jejichž přízeň se v tržní soutěži média snaží získávat, si bývají zarámování velmi podobná. David Morley zdůrazňuje, že framing určuje, které události jsou publiku nabídnuty a proč jsou při výběru témat na rozdíl od jiných upřednostněny (Morley, 1976). (Reese a kol., 2003)

Stephen D. Reese dal základ obecně přijímané definici, když napsal, že zarámování lze vnímat jako organizační principy, které jsou sociálně sdílené a trvalé v čase, fungují symbolicky a významově strukturují svět. (Trampota, 2006, s. 123) Tato strukturace je posilována způsobem, jakým je uváděný problém definován, hodnocen či interpretován, jaké aspekty jsou proti jiným upřednostněny, jaké jsou naopak upozaděny. „Tankard, Hendrickson, Silberman, Bliss a Ghanemová (1991) popsali mediální frame jako centrální organizační myšlenku pro obsah zpráv, která nahrazuje kontext, a skrze užití selekce, zdůraznění, výjimečnosti a zpracování navrhuje, jaká daná událost je.“ (McCombs, Ghanemová in Reese a kol., 2003, s. 70) Rámec tedy usnadňuje a urychluje orientaci tím, že namísto vysvětlování kontextu nabídne svými prostředky jednoduchá vodítka, podle kterých se příjemce dovede snáz zorientovat. Zarámování umožňuje, aby popisy událostí dávaly členům publika smysl, umožňuje snadnější komunikaci mezi jednotlivci a sociálními a kulturními institucemi a přináší společenský konsensus tím, že pomáhá uspořádat informace mezi členy a složkami společnosti. Současně vzhledem k tomu, že mají svůj vlastní

obsah a způsoby výkladu, mohou rámce vytvářet i zcela nové obsahy, které nemusejí souviset přímo s referovanou skutečností. (Hertog, McLeod in Reese a kol., 2003)

Robert M. Entman „naznačil čtyři funkce framingu: definování problému, diagnostika příčin, vytvoření morálního soudu (úsudku) a navržení nápravy.“ (Maher in Reese a kol., 2003, s. 87) Reese uvádí, že „rámec je odhalen symbolickými tvary výrazů. Není ale shodný se symbolem, zarámování může být tvořeno jakoukoli kombinací symbolů, v níž se zjevují a jíž jsou komunikovány.“ (Reese a kol., 2003, s. 16) Zarámování symbolickými tvary výrazů aktivně přispívá k vytváření významů, což může činit kognitivně a kulturně. Kognitivní přimějí příjemce uvažovat o sociálních fenoménech určitým způsobem, často důrazem na základní psychologické sklony, tedy předsudky, stereotypy. Kulturní nekončí s jedním příběhem, ale jde o „strategické“ framy, které představují sociální realitu v širším kontextu. „Wolfsfeld (1997) například přijal Gamsonovu představu o framové hloubce, která sahá od hluboké (framy starší, přijímané jako dané, obecnější) až k mělké (nedávné, specifické framy).“ (Reese a kol., 2003, s. 13)

V praxi jsou v audiovizuálních médiích nástroji framingu obrazy (televizní záběry či fotografie, u nichž především je moc vybírat určité jevy z reality velká díky moci kameramanů a fotografů úhlem záběru zvýraznit či vynechat „výseky“ skutečnosti, významnou roli hrají i vizuální či zvukové předěly, které mohou dát referované události například vážné nebo naopak úsměvné vyznění), v tisku jde o titulky, umístění článku v rámci strany nebo mezi ostatními tématy apod., což někteří autoři považují za nástroj, díky němuž má tisk větší moc ovlivňovat než televize. „Konkrétně ve sděleních tištěných médií se jedná o to, na co byl v článku kladen důraz, jaký byl výběr respondentů a jejich citací, o volbu podtémat v rámci hlavního tématu, uspořádání informací a podobně.“ (Tichota, 2008, s. 24)

V této práci použitý koncept framingu se využívá v sociologii, při studiu médií, ale také v politických vědách, přičemž průkopníky výzkumu rámování byli sociolog Erving Goffman a psycholog a antropolog Gregory Bateson v 1. pol. 70. let 20. století. (Reese a kol., 2003, s. 7) Co se týká kritiky přístupu framingu, ta, jak shrnuje Šulcová (2011), zpochybňuje více méně pouze průkaznost účinků rámců na příjemce. „Zůstává totiž do značné míry záhadou,

co se děje mezi žurnalistickým ‚zarámováním‘ obsahu a objevením se podobně ‚zarámované‘ informace publika.“ (McQuail, 2007, s. 388) Další průzkumy by se tak měly pokusit prokázat sílu a okolnosti působení takového mediálního ‚rámování‘. ”

Box 2.5

Framing v šesti bodech

Uspořádání:

Framing se liší v tom, jak úspěšně, srozumitelně nebo komplexně uspořádává informace.

Zásady:

Frame je založený na abstraktním principu a není stejný jako texty, skrze něž se zjevuje.

Sdílení:

Frame musí být sdílený na nějaké úrovni, aby byl významný (podstatný) a komunikovatelný.

Trvalost:

Význam framů spočívá v jejich trvalosti, stálosti a běžném (rutinním) používání v průběhu času.

Symbolika:

Frame je odhalen symbolickými podobami (tvary) výrazů. Není ale shodný se symbolem, framing může být tvořen jakoukoli kombinací symbolů, v níž se zjevují a jíž jsou komunikovány.

Struktura:

Framy uspořádávají sociální svět tím, že poskytují identifikovatelné vzorce nebo struktury, které se mohou lišit svojí komplexností.

Zdroj: Reese a kol., 2003

Následující část navazuje na hypotézu, že popisované události jsou rámovány nejen médii, ale také příjemci sdělení, tedy publikem. „Zarámování tak lze vnímat i jako schémata interpretace události příjemcem (McCombs, 2004).“ (Trampota, 2006, s. 123)

2.2.3. Publikum

Tato práce nezkoumá přímo dopad mediálního zarámování dobrovolnictví na publikum, ale je vhodné se o publiku v souvislosti s rámováním témat zmínit. Jak již bylo zmíněno v úvodu této práce, způsob rámování událostí médii má dopad na to, jak členové publika vnímají sociální realitu, a na tvorbu jejich názorů a postojů, a tedy na život společnosti jako celku.

Způsob, jakým jsou zarámováním informace strukturovány, ovlivňuje kognitivní myšlení a schémata publika, která reagují s texty, aby vytvořila konečný význam z nich odvozený. Reese podporuje hypotézu nastolování agendy, že média strukturují, pokud přímo nediktují, způsob, jakým veřejnost přemýšlí o své realitě z druhé ruky (second-hand reality). (Reese a kol., 2003, s. 16) Rovněž naráží na roli publika a jeho členů, již je v posledních desetiletích přikládán velký význam v teoriích médií. Každý člen publika navíc dává mediálním sdělením své vlastní zarámování, a to na základě svých zkušeností, sociálních, psychologických a demografických charakteristik.

Tuto problematiku zkoumal Stuart Hall a mimo jiné ve své práci *Coding and Encoding in the Television Discourse* (1980) uvedl, že určitý způsob zakódování mediálního obsahu nemusí dosáhnout zamýšleného účinku, protože přijetí obsahu je významně ovlivněno procesem dekodování přímo u příjemce (Jirák, Köpplová, Média a společnost, s. 108). A jak naznačila řada výzkumů, příjemci mediálních sdělení dekodují odlišně sdělení týkající se jevů, s nimiž mají přímou osobní zkušenost, a jevů, jež jsou jim vzdálené a u nichž osobní zkušenost chybí. „Lidé v publiku sami pro sebe konstruují svůj vlastní pohled na sociální realitu a své místo v ní ve spolupráci se symbolickými konstrukcemi nabízenými médii. (McQuail, 2007, s. 363) Podle McQuaila dochází k neustálému „dohadování“ mezi mocí médií a mocí příjemců.

2.2.4. Role novináře a redakce

Zarámování událostí souvisí nejen s redakčními „tendencemi“, ale také s osobnostmi redaktorů. „I přes naplnění veškerých etických pravidel a norem se žádný redaktor nemůže zcela oprostít od svého hodnotového rámce, od představ, co je důležité, a představ,

co je správné a co nikoliv. (...) Redaktor může vnímat svou roli například jako roli neutrálního zprostředkovatele informací, nebo naopak angažovaného obránce sociálně slabších.“ (Trampota, 2006, s. 50) Sociální původ a sociální životní prostředí redaktorů ovlivňuje jejich práci, výběr respondentů a zdrojů informací, dalšími faktory, ovlivňujícími rámování mediálních obsahů, jsou jejich osobní názory, postoje a politické smýšlení.

Míra vlivu jednotlivých výše uvedených faktorů ale není podle Trampoty vědecky prokázán a výsledky výzkumů se mohou významně lišit. Současně je potřeba dívat se na redaktora jako na součást větší organizace, která má svá pravidla, principy, stereotypy, které ovlivňují nejen výběr zpráv, ale také mohou do určité míry předurčovat zarámování jejich témat a míra takového ovlivnění se může lišit v jednotlivých redakcích velmi významně. Důležité ovšem je zdůraznit, že redaktor je primárním zpracovatelem zprávy, od kterého se odvíjí i výsledná – jakkoli následně editory či vedoucími redaktory upravovaná – podoba zprávy a který dodává velkou část primárních informací, na jejichž základě je mediální produkt tvořen a na základě jichž byl pro medializaci vybrán.

Výběr témat přitom podléhá nejen záměrům upoutat čtenáře zprávami určitého druhu, ale také reálným možnostem médií z hlediska lidských zdrojů a finančního zázemí. Navíc, „novináři (...) citují nebo využívají pro svou práci osoby nebo skupiny, které argumentují v souladu s redakčním zaměřením.“ (Jirák, Köpplová, 2007, s. 131) Z obsahů zpráv lze na jedné straně vyčíst hodnoty a představy mediální organizace, která je dává do oběhu. „Na straně druhé mají v sobě zakotvenou konstrukci ideálního příjemce daného média a významové potenciály, které mohou být různým způsobem příjemci aktivovány. Obsahy zpráv nejen vypovídají o vlastnostech médií, ale jsou i celkovou (třebaže různě pokřivenou) reflexí společenského prostředí, převládajících hodnot, názorů a idejí.“ (Trampota, 2006, s. 59) V obsazích zpráv jsou proto také zakotveny představy mediálních organizací a jejich pracovníků o významových potenciálech členů jejich publika.

Pro výzkum zarámování různých témat je rovněž přínosné uvědomit si, že možnosti přístupu členů různých skupin či vrstev obyvatelstva jsou různé, dalo by se říci nerovné. „Někteří jednotlivci a představitelé veřejných institucí mají větší možnost podílet

se na formování výpovědí o událostech než ostatní a mohou tak aktivněji usměrňovat jejich interpretaci. Zatímco jedni mají do zpráv téměř zaručený a rutinní přístup (zejména představitelé vysoké politiky, představitelé důležitých úřadů a institucí, celebrity), jiní mají možnost podílet se na zpravodajských příbězích jen výjimečně a v omezeném rozsahu.“ (Trampota, 2006, s. 60) Důležité pro zobrazované obsahy jsou pak rovněž vztahy hnutí (např. dobrovolnických) s médii a jejich vzájemnou interakcí, kdy je možné ze strany hnutí ovlivňovat obsahovou náplň médií, a tedy ovlivňovat mediální obraz. (srov. McQuail, 2007, s. 364). Lze shrnout, že nastolování tematické agendy veřejnosti je příkladem dlouhodobého a kumulativního vlivu zpráv. To může mít na příjemce ten vliv, že vybraná témata považují za podstatnější než ta, která se do mediálních obsahů nedostávají.

2.3. Situace dobrovolnictví v ČR

Podle průzkumu, který v roce 2010 vypracovali Frič a Pospíšilová, se formálnímu dobrovolnictví věnuje 30 % občanů ČR starších 15 let (Frič, Pospíšilová, 2010, s. 76).²² Neformálnímu dobrovolnictví se věnuje 38 % občanů ČR starších 15 let, z nich 40 % se zároveň věnuje i dobrovolnictví formálnímu.²³ Frič a Pospíšilová zkoumali také věkové kategorie mezi dobrovolníky – oblasti se dotkne i tato diplomová práce. Mezi formálními dobrovolníky tvoří největší část lidé ve věku 55–64 let, nejméně mladí ve věku 15–24 let a senioři starší 65 let. To by sice odpovídalo obrazu dobrovolnictví v očích české společnosti – Frič s Pospíšilovou zmiňují průzkum STEM z roku 2010, podle kterého nejméně občanů vnímá jako občansky aktivní mládež ve věku do 29 let (32 %) a seniory starší 60 let (34 %) (STEM, 2010, in Frič, Pospíšilová, 2010, s. 77), nicméně při zohlednění celkového počtu příslušníků jednotlivých věkových kategorií Frič s Pospíšilovou zjistili, že naopak v nejmladší věkové skupině je jeden z nejvyšších podílů formálních dobrovolníků (32 %, více pouze ve skupinách 25–34 let a 45–54 let, 33 %). Mezi seniory je podíl nejnižší, 22 % z nich se věnuje dobrovolnické činnosti, což autoři přisuzují jejich zhoršenému zdraví. (Frič, Pospíšilová, 2010, s. 78)

Co se týká typů organizací, pro které čeští dobrovolníci dobrovolně pracují, autoři studie převzali rozdělení organizací do čtyř kategorií: staré zájmové (servisní) sledující vzájemný prospěch členů v oblasti zájmových činností, nové servisní zaměřené na obecný prospěch ve formě sociální a zdravotní péče, vzdělávání, humanitární pomoci a charity, staré advokační sledující vzájemný prospěch například v odborech a nové advokační, usilující o obecný prospěch v oblasti ochrany životního prostředí a práv zvířat, ochrany lidských práv a ochrany občanských práv. Jak již bylo uvedeno v předchozí části, co se týká procentuálního zastoupení českých dobrovolníků v těchto organizacích (necelá pětina z nich působí ve více než jedné organizaci), nejvíce, 81 %, vykonává dobrovolnou práci ve starých zájmových organizacích,

²² Fričova studie z roku 2001 sice uvádí počet dobrovolníků pouze 16 %, což by mohlo vést k úvahám o důvodech prudkého nárůstu dobrovolnické angažovanosti, ale tento rozdíl byl nejspíše způsoben rozdílnou formulací otázky a tím, že respondentům nebyl předložen seznam neziskových organizací tak jako v novějším výzkumu.

²³ Frič a Pospíšilová (2010) zmiňují situaci neformálního dobrovolnictví v jiných zemích, v Evropě se pohybuje mezi 25 až téměř 70 % (Finsko); provázání formálního a neformálního dobrovolnictví je v ČR v porovnání s ostatními evropskými zeměmi vysoké.

21 % v nových servisních organizacích, 11 % v nových advokačních organizacích a nejméně zastoupené jsou v současné době staré advokační organizace se 6 % dobrovolníků. (Frič, Pospíšilová, 2010, s. 92) Frič s Pospíšilovou zkoumali ještě podíl různých věkových skupin dobrovolníků v těchto organizacích. Například ve starých zájmových organizacích, které významně figurují i v této diplomové práci, tvoří výrazně nejvíce dobrovolníků ti ve věku 55–64 let, v nových servisních je to skupina 45–54 let, výrazně mladší skupina je nejaktivnější v nových advokačních organizacích – dobrovolníci ve věku 25–34 let. Pro mladé lidi ve věku 15–24 let jsou nejtýpějšími organizacemi pro dobrovolnické angažování se staré zájmové a nové advokační organizace.

Přestože podíl formálních dobrovolníků v populaci řadí Českou republiku k evropskému průměru (24–33 % dobrovolníků vykazují např. Belgie, Rakousko, Francie či Německo (European Values Study, 2008 in Frič, Pospíšilová, 2010, s.76)), současnou situaci zdejšího dobrovolnictví bez pochyby stále ovlivňuje stav společnosti před rokem 1989 a následná demokratizace. Vliv komunistického režimu a vývoj dobrovolnictví po jeho pádu bývá popisován dvěma způsoby. První, ve veřejném i akademickém diskurzu dominantní přístup, popisuje období po roce 1989 jako dobu občanského klidu, kdy se občané zcela odklonili od povinné, neautentické dobrovolnické práce. Rozpadly se i vesnické svépomocné skupiny, úpadek zaznamenalo i neformální dobrovolnictví. Postupem času se začal rodit za významné zahraniční pomoci občanský sektor, začaly vznikat NNO, které se postupně profesionalizovaly a staly se respektovaným partnerem veřejné správy. Podle tohoto přístupu se dobrovolnictví uskutečňuje především v organizacích zaměřených na obecný prospěch, organizace jsou profesionalizované a dobrovolnická činnost vykazuje individualistické rysy. V této situaci se začíná dařit firemnímu dobrovolnictví coby novému způsobu dobrovolné činnosti. Podle druhého, alternativního přístupu autentické dobrovolnictví existovalo i před rokem 1989, a to na lokální úrovni v nepolitických aktivitách. Po roce 1989 tyto organizace nezánikly, ale získaly vlastní právní subjektivitu, možnost získávat peníze od svazů, jejichž jsou členy, a přitom fungovat na amatérské bázi, zaměřené na zájmy svých členů (typicky různé spolky). Podle tohoto přístupu komunitní dobrovolnictví (mezinárodně používaný termín pro daný typ organizací je grass-roots organizace) tvoří hlavní část dobrovolnictví v České republice. Frič s Pospíšilovou ve svém výzkumu došli k výsledku, že do jisté míry jsou platné oba přístupy,

a upozorňují na nebezpečí podceňování významu starých zájmových organizací a nutnost počítat s nimi i pro podporu ze strany státu.

Tereza Pospíšilová ve svém článku navazujícím na výzkum, který analyzoval rozhovory vztahující se k dobrovolnictví coby součástí životní kariéry, došla k závěru, že míra autentičnosti dobrovolné činnosti vykonávané před rokem 1989 záleží na vnímání samotného aktéra a doporučuje pro tuto aktivitu používat spíše termín spolková činnost (Pospíšilová, 2011).

Legislativně je dobrovolnictví v České republice ukotveno v zákonu o dobrovolnické službě²⁴, který vstoupil v platnost v roce 2003 a je prvním právním předpisem upravujícím statut dobrovolníka v ČR. Zákon upravuje podmínky, na základě jejichž splnění mohou organizace získat akreditaci pro oblast dobrovolnické služby, díky které mohou organizace žádat o dotaci. Dobrovolník v takové organizaci získává právní status, jsou vymezeny povinnosti vysílající i přijímající organizace vůči němu a sama akreditace by měla fungovat jako garance, že organizace s akreditovaným projektem zajišťuje patřičné služby dobrovolníkům i všem partnerům spojeným s projektem. Organizacemi, které jsou držiteli akreditace, projde ročně asi 10 tisíc dobrovolníků (Frič, Pospíšilová, 2010).

²⁴ Zákon č. 198/2002 Sb., ze dne 24. dubna 2002, o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů.

3. EMPIRICKÁ ČÁST

Dobrovolnictví jsem pro účely této práce definovala jako činnost, kterou si dobrovolník vybírá na základě své svobodné volby nebo která mu byla vybrána a on ji vykonává relativně bez donucení²⁵. Tato činnost je organizovaná nebo spoluorganizovaná formální organizací, dobrovolník ji může vykonávat bezplatně nebo pobírat náhrady svých nákladů nebo i plat (stipendium). Příjemcem pomoci mohou být stejně tak neznámé osoby jako samotný dobrovolník. Popsaná činnost musí probíhat v současnosti, nesmí se jednat pouze o poskytnutí daru, ale o aktivní činnost vykonávanou přímo dobrovolníkem.

3.1. Analyzovaná média

3.1.1. Mladá fronta DNES

Mladá fronta DNES je jedním z nejčtenějších tištěných deníků v České republice (viz tabulka). Průměrný náklad Mladé fronty DNES se na přelomu let 2011 a 2012 pohyboval kolem 214 000 prodaných výtisků denně a počet čtenářů na vydání byl téměř 800 000. Pro srovnání, nejčtenější deník, bulvární list Blesk, měl v uvedeném období čtenost 1 200 000 čtenářů. Pro úplnost je třeba doplnit čtenost Deníku (sítě regionálních deníků), která byla 844 000 čtenářů.²⁶

²⁵ Např. školáci, kteří se v rámci školní docházky účastní kolektivní dobrovolné akce, dále např. firemní dobrovolnictví.

²⁶ Zdroj: internet - http://data.idnes.cz/soubory/mafra_all/A120528_TVE_MFD_11-1241.PDF

Tabulka 3.1: Denní čtenost seriózních deníků ve 4. čtvrtletí 2011 a 1. čtvrtletí 2012 v počtu čtenářů²⁷

Název deníku	Čtenost
Mladá fronta DNES	797 000
Právo	384 000
Lidové noviny	222 000
Hospodářské noviny	195 000

Zdroj: internet - data.idnes.cz

Předchůdcem tohoto celostátního listu byl deník Mladá fronta, který vycházel v Československu od roku 1945 a který svým názvem navázal na předválečný časopis levicových studentů Mladá kultura. S názvem doplněným o slovo DNES vychází od 1. září roku 1990.^{28,29} Vlastníkem listu je vydavatelství MAFRA, a.s., které provozuje také zpravodajský server idnes.cz a vlastní i další média, například Lidové noviny, deník Metro, televizní hudební kanál Óčko, rádiové stanice Classic a Express. Majoritním vlastníkem MAFRA, a. s., je od roku 1994 německý holding Rheinisch-Bergische Druckerei und Verlagsgesellschaft mbH. Majitel definuje list takto: „Deník MF DNES je nejčtenější seriózní deník³⁰ poskytující kompletní zpravodajství z České republiky i světa, z politiky, ekonomiky, kultury a sportu.“ A dále na internetové straně listu uvádí, že „v názorové části vyznává

²⁷ Zdroj: internet - http://data.idnes.cz/soubory/mafra_all/A120528_TVE_MFD_11-1241.PDF

²⁸ Zdroj: Měšťanová Kateřina, Vývoj mediálního obrazu Livie Klausové na stránkách Mladé fronty DNES v letech 2003–2008, bakalářská práce, Praha, 2010

²⁹ Zdroj: Osoba Michal, Srovnání vyváženosti zastoupení ODS a ČSSD na zpravodajských stránkách deníků Mladá fronta Dnes a Právo v období před volbami do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v roce 2006, diplomová práce, Praha, 2010

³⁰ Majitel nepokládá Deník, tedy síť regionálních deníků, které nabízejí denně vydání s lokálním zpravodajstvím pro všechny okresy České republiky zvlášť a které stejně jako celostátní deníky věnují jeden společný sešit celostátní žurnalistice a publicistice, za celostátní periodikum. Deník je na pomezí regionální/lokální a celostátní žurnalistiky, přičemž důraz klade především na regionální povahu listu a jako regionální se před čtenáři profiluje, a to i názvy jednotlivých okresních vydání (např. Berounský deník, Mělnický deník atd.). Deník má přitom celorepublikově mírně vyšší čtenost než Mladá fronta DNES.

hodnoty svobody, politické a názorové plurality a tržního hospodářství“ a že misí tohoto listu je „informovat pravdivě a do hloubky o aktuálních událostech z domova, ze světa i z vašeho regionu“.³¹

Kromě celostátního zpravodajství a publicistiky vychází v Mladé frontě DNES (MF DNES) jednou týdně velká sportovní příloha, sešit Byznys speciál a magazíny ONA DNES, CITY DNES, DOMA DNES, Magazín DNES a VÍKEND. V průběhu týdne vycházejí další speciální sešity „Peníze“, „Zaměstnání“, „Test, Auto“ a „Vzdělávání“. Tematickými sešity a magazíny se vydavatel snaží oslovit co nejširší spektrum čtenářů. Mezi své čtenáře se deník v posledních letech snaží získávat i studenty, a to prostřednictvím projektu „Studenti čtou a píšou“, jehož se každoročně účastní 400 škol a více než 25 000 studentů. Za čtenářsky důležitý považuje vedení redakce důraz na regionální zpravodajství, a tak vedle pražské hlavní redakce existuje také 14 regionálních redakcí, které přinášejí zpravodajství a publicistiku z jednotlivých krajů, například ve Středočeském kraji doplněnou i o ještě lokálněji pojaté okresní mutace, vycházející jednou týdně. V rámci výzkumu v této diplomové práci byly analýze podrobeny články obsažené ve zkoumaném období ve všech oddílech a všech regionálních mutacích. Jak výzkum ukázal, právě v regionálních přílohách je v rámci MF DNES dobrovolníkům a jejich aktivitám věnováno nejvíce prostoru.

Redaktoři a fotografové MF Dnes jsou povinni dodržovat etický kodex, v němž mimo jiné stojí:

„Povinností každého pracovníka MF DNES a iDNES.cz je poskytovat čtenáři pravdivé, přesné a nezkreslené informace.“

„iDNES.cz a MF DNES se vyhýbají jakýmkoliv předsudkům a pejorativním výrazům ve spojení s rasou, národností, pohlavím, náboženským vyznáním, politickým přesvědčením, sexuální orientací či profesním a společenským zařazením.“³²

³¹ Zdroj: www.mfdnes.cz

³² Zdroj: www.mfdnes.cz

Co se výběru zveřejňovaných témat týká, je podle informací na internetové straně MF DNES nejdůležitějším článkem struktury redakce reportér, který témata většinou navrhuje a sbírá pro redakci informace. Podobu článků následně upravují do výsledné podoby editoři, kteří dotvářejí titulky, případně mění strukturu článků a mají vliv na to, která témata budou zdůrazněna a která naopak potlačena, například kromě titulků vytvářejí mezititulky a tabulky s nejdůležitějšími informacemi, vybírají fotografie a jejich umístění a podobně. V hierarchii stojí nad editorem vedoucí vydání, vedoucí rubriky a šéfredaktor se svými zástupci.

Mladá fronta DNES je významným médiem, které má silný vliv na informovanost obyvatel České republiky o dění ve společnosti. I proto je v současnosti častým předmětem výzkumů studentů mediálních teorií a i proto je zkoumaným médiem v rámci této diplomové práce.

3.1.2. Svět neziskovek

Měsíční elektronický zpravodaj Svět neziskovek přináší zprávy z českých, částečně i zahraničních neziskových organizací a informace z oblasti neziskového sektoru obecně. Zpravodaj je zdarma rozesílán na více než 2 600 registrovaných adres, odběrateli jsou převážně neziskové organizace z celé ČR.³³ Dále je zdarma ke stažení na internetových stránkách neziskovky.cz, včetně archivu od roku 2009. Měsíčník vydává obecně prospěšná společnost Neziskovky.cz, o.p.s., ve spolupráci s Asociací veřejně prospěšných organizací.

Zpravodaj Svět neziskovek navazuje na tištěný časopis Grantis, který společnost Neziskovky.cz vydávala od roku 1993 a později byl nahrazen též tištěným zpravodajem Neziskovky.cz.³⁴ Společnost Neziskovky.cz jako své poslání uvádí „rozvíjení neziskového sektoru v České republice a podporu filantropie prostřednictvím kvalitního vzdělávacího a informačního servisu“, mezi hlavní cíle organizace patří „profesionalizace činnosti neziskových organizací a podpora jejich vzájemné spolupráce“.³⁵ Zpravodaj podle vydavatele informuje o legislativních změnách a závěrech vládních jednání o neziskovém sektoru.

³³ Zdroj: www.neziskovky.cz

³⁴ Zdroj: www.neziskovky.cz

³⁵ Zdroj: www.neziskovky.cz

Měsíčník má poměrně neměnnou strukturu, obsah je rozdělen do stálých rubrik – Aktuality, Výběr kurzů, Kalendář akcí, Slovníček, Novinky v nabídce kurzů, Poradna, Finanční okénko, Vaše finance, Anketa, Stalo se, Fejeton, Nabídka nových publikací. Tyto rubriky jsou z velké části plněny odborníky z oblasti neziskového sektoru a také zástupci jednotlivých organizací (nemusí se jednat jen o NNO, objevují se i zprávy o dobročinných aktivitách komerčních organizací, tyto články jsou někdy na hranici PR článků). Dále je součástí každého čísla obsáhlý rozhovor s českým nebo zahraničním odborníkem z neziskového sektoru, rozhovor bývá veden kmenovými autory zpravodaje. Neziskovky.cz využívají zpravodajství z databáze ČTK. Ve zkoumaném roce 2011 vyšlo 12 čísel, každé mělo 12–17 stran.

Vydavatelé deklarují, že počítají se čtenáři z řad neziskových organizací i široké veřejnosti.³⁶ Zpravodaj působí odborným dojmem vzhledem k výběru témat, ta se týkají v naprosté většině neziskového sektoru. Zpracování těchto témat je ale přístupné i široké veřejnosti. Jedná se o profesní tiskovinu, texty jsou zaměřené na praxi, nevyskytují se mezi nimi např. výsledky studií nebo jiná odborná sdělení, zpravodaj na ně případně jen upozorňuje.

³⁶ Zdroj: www.neziskovky.cz

3.2. Výběr vzorku

Analyzovaná období jsem zvolila tak, abych získala přehled o stavu daných médií během celého roku a vyhnula se kumulaci specifických sezónních témat. V případě MF DNES jsem analyzovala prvních 15 dnů v měsících únor, duben, červen, září a listopad a posledních 15 dnů v měsíci prosinec.³⁷ Celkový zkoumaný korpus činil podle odhadu zhruba 9150 článků.³⁸ V případě zpravodaje Svět neziskovek jsem zkoumala celá vydání v měsících únor, duben, červen, září, listopad a prosinec, celkový zkoumaný korpus zde činil podle odhadu 300 článků.³⁹ Pro dané období bylo charakteristické konání Evropského roku dobrovolných činností na podporu aktivního občanství (zkráceně Evropský rok dobrovolnictví) po celou dobu a také příprava nového občanského zákoníku, který se bude týkat NNO zavedením nových právních forem, výraznou úpravou statutu občanských sdružení a zákonnou úpravou veřejné prospěšnosti; příprava zákoníku vyvolávala v řadách NNO velké diskuse.

Abych získala články týkající se dobrovolnictví, zvolila jsem klíčová slova: *dobrovolník*, *dobrovolnice*, *dobrovolníci*, *dobrovolnictví* a různé tvary těchto slov. Rešerši z MF DNES jsem nechala vyhotovit firmou NEWTON Media⁴⁰, rešerši Světa neziskovek jsem provedla sama vyhledáváním klíčových slov v elektronickém archivu. Článkem pro účely tohoto výzkumu se rozumí jakýkoli text uveřejněný v daném médiu s výjimkou inzerce. Analýze byly podrobeny i zprávy převzaté daným médii z České tiskové kanceláře (ČTK).

Některé z hledaných slov se v MF DNES v daném období objevilo ve 220 člancích, tj. 2,4 % ze zkoumaného celku. 38 článků bylo vyřazeno, protože neodpovídaly definici dobrovolnictví použité v rámci tohoto výzkumu.⁴¹ Ve zpravodaji Svět neziskovek jsem rešerši získala 22 článků, klíčová slova se tedy vyskytla v 7,3 % článků., a všechny jsem je zařadila do analýzy.

³⁷ V případě prosince byla zvolena druhá půlka měsíce, aby se do analýzy dostaly i články věnující se Vánocům a přelomu roku, u kterých se dá očekávat zvýšené spojení s dobrovolnictvím.

³⁸ Výpočet na základě průměrného počtu článků v 1 vydání.

³⁹ Výpočet na základě průměrného počtu článků v 1 vydání.

⁴⁰ Společnost NEWTON Media mi poskytla rešerši za zvýhodněnou cenu.

⁴¹ Články se týkaly např. válečných dobrovolníků v historii, dobrovolných dárců krve nebo kostní dřeně, dobrovolníků testujících léčebné látky.

3.3. Metodologie framingu

Existují dva základní přístupy k aplikaci metody framingu – kvantitativní a kvalitativní. Jak uvádí Stephen D. Reese, „přesné kvantitativní měření upřednostňuje mnoho vědců, nicméně nejdůležitější frame nemusí být tím nejčastějším.“ (Reese a kol., 2003, s. 8) U kvantitativní metody se předem jasně definují kategorie, ke kterým se pak řadí jednotlivé rámce podle jejich obsahů a zjistí se tak jejich počet, četnost vůči ostatním framům. „Výhodou tohoto přístupu je, že může být snadno opakován, může se snadno vyrovnat s velkými vzorky, zobecnit dílčí významy a najít rozdíly mezi médii.“ (Tichota, 2008, s. 22) Naopak nevýhoda spočívá v tom, že nelze určit sílu a význam jednotlivých zarámování, protože prostá kvantitativní převaha nevyovídá o jejich důležitosti. Rovněž je při použití této metody snadné opomenout některé významné rysy zarámování.

Na druhé straně stojí rozmanitější možnosti kvalitativního přístupu, při němž má výzkumník v podstatě volné pole působnosti a může se – neomezen předem přesně definovanými parametry výzkumu, tedy předem definovanými kategoriemi a zaměřením na početní zastoupení framů – věnovat nejen existenci samotného zarámování, ale i jeho dalším okolnostem, jako jsou řečnické obraty, významy užitých symbolů, kontext, význam zdůrazněných či upozaděných aspektů a podobně. Stephen D. Reese uvádí, že „kritičtější, kvalitativnější a interpretativnější přístupy připouštějí dvojsmysly, historickou provázanost, samozřejmosti a předpoklady a zdůrazňují, jak jsou významy označovány.“ (Reese a kol., 2003, s. 8) Výsledkem tak může být daleko flexibilnější výpověď o různých podobách a detailech každého zarámování. Nicméně výsledky těchto kvalitativních výzkumů nelze s úspěchem zcela generalizovat, a to vzhledem k tomu, že výsledky takové analýzy jsou nutně ovlivněny osobou výzkumníka, a jsou tedy subjektivní. Ovšem i tak vypovídají významně o souvislostech a jevech, které nejde přesně „změřit“. Nevýhodou náročnějšího kvalitativního framingu je obvyklá aplikace na malých vzorcích a také to, že provedení opakovaného výzkumu je právě k uvedené subjektivitě obtížné.

Pro svoji práci jsem zvolila kombinaci kvantitativního a kvalitativního přístupu – při určování framů, tj. přiřazování článků k jednotlivým paradigmátům dobrovolnictví, jsem

zvolila přístup kvantitativní, s předem definovanými kategoriemi pro jednotlivé framy. Při zkoumání dalších prvků či motivů obsažených v těchto paradigmatech jsem postupovala kvalitativním způsobem, na základě výskytu prvků v člancích jsem označila tzv. podframy, tj. obrazy dobrovolnictví, z nichž se skládají jednotlivé rámce. V závěru analýzy jsem popsala průřezové podframy, tj. obrazy dobrovolnictví na základě motivů, které se objevují ve všech paradigmatech, a nejsou pro ně tedy definující. V analýze si všímám i titulků coby nedílné součásti článků.

3.3.1. Terminologické otázky

Zahraniční autoři používají k označení této metody mezinárodně srozumitelný termín „framing“, jehož českým synonymem je „rámování“. Dále je užíván pojem „frame“, který lze v češtině označit jako „rámec“. Pojem „rámec“ je ovšem v češtině pro potřeby sociologického výzkumu zatížen svým daleko širším významovým vymezením (srov. Šulcová, 2011). Vzhledem k tomu, že terminologie není v českém prostředí ještě ustálena, což dokazuje například užívání uvozovek u pojmu „rámování“ v některých českých odborných textech, a je zde problém jednoznačného vymezení pojmů a názvosloví, kloním se v této práci ke kombinaci anglického a českého názvosloví, které užívám jako synonymické. Považuji to za odpovídající i vzhledem k tomu, že i v českém akademickém prostředí je pojem framing (čtený anglicky frejming) běžně užívaný a srozumitelný, stejně jako pojem frame (čtený anglicky frejm).

Dále používám již výše uvedený termín „podframe“ k technickému označení podkategorií jednotlivých framů. Tento pojem se ve stejném významu vyskytuje v diplomové práci O. Tichoty (Tichota, 2008) vedené PhDr. T. Trampotou.

3.4. Kvantitativní analýza textů

V kvantitativní analýze byly zkoumány podrobeny proměnné (aktéři dobrovolnické činnosti, oblast dobrovolnické činnosti, věk dobrovolníků, počet dobrovolníků aj.), z nichž některé jsem určila předem a některé na základě jejich výskytu v člancích. Jejich charakteristice se věnuji dále v textu.

3.4.1. Kritéria pro přiřazování článků k paradigmatům

V kvantitativní analýze jsem stejně jako v celé práci vycházela z teoretického rámce tří dobrovolnických paradigmat. Jako základ pro přiřazování článků k jednotlivým paradigmatům jsem použila tabulku č. 2.2, shrnující znaky paradigmat. Aby bylo rozdělení analyticky užitečné, zaměřila jsem se u každého paradigmatu na jeho nejvýraznější prvek. V případě neziskového paradigmatu je to pojetí dobrovolnictví jako práce nebo služby, paradigma občanské společnosti je podmíněno angažováním se dobrovolníků, jejich aktivním přístupem. Pro volnočasové paradigma, do kterého jeho autor R. Stebbins zahrnuje téměř všechny druhy dobrovolnické participace, pouze s podmínkou dobrovolnosti a přínosnosti dané činnosti pro dobrovolníka, jsem jako definující prvek zvolila spojení dobrovolné práce se zábavou, radostí a uvolněním. Neziskové paradigma, resp. paradigma občanské společnosti, resp. volnočasové paradigma jsou pro účely tohoto výzkumu definovány přítomností dobrovolnictví jako práce, resp. angažováním se dobrovolníků, resp. dobrovolnictvím jako zábavou.

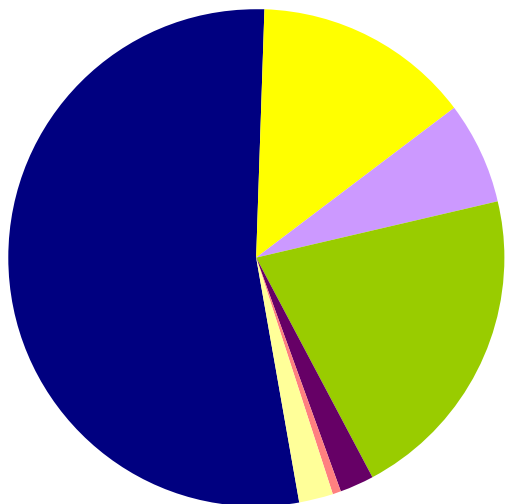
Více než polovina článků, které jsem získala rešerší MF DNES, zůstala nepřirazená k jednotlivým paradigmatům. V těchto člancích nebylo možné jednoznačně identifikovat žádný z výše uvedených definujících prvků, zůstaly proto mimo další analýzu. V Závěru jim ještě bude věnována pozornost.

3.4.2. Kvantitativní analýza MF DNES

Z analyzovaných 182 článků jsem k jednotlivým paradigmatům přiřadila 76 (26 k neziskovému paradigmatu, 38 k paradigmatu občanské společnosti a 12 k volnočasovému paradigmatu). V dalších 9 člancích se vyskytovalo více než 1 paradigma (4x neziskové

paradigma + paradigma občanské společnosti, 4x paradigma občanské společnosti + volnočasové paradigma, 1x neziskové paradigma + volnočasové paradigma). Nepřiřazených tak zůstalo 97 článků.

Graf 3.2: Rozdělení článků - MF DNES

- Nepřiřazené
- Neziskové p.
- Volnočasové p.
- P. občanské spol.
- Neziskové p. / p. občanské spol.
- Neziskové p. / volnočasové p.
- Paradigma občanské spol. / volnočasové p.

Seznam v průzkumu sledovaných proměnných

Aktéři – organizace, která akci iniciuje, pod jejímž vedením se akce / dobrovolná činnost koná. Pokud jsou mezi aktéry dobrovolnická centra coby vysílatelé dobrovolníků, jsou také uvedena.

Oblast činnosti – jedná se o typ dobrovolné činnosti zmíněné v článku. V tomto výzkumu je použit systém Mezinárodní klasifikace neziskových organizací (ICNPO), seznam kódů a činností k nim přiřazených je uveden v Příloze.

Úroveň – rozsah činnosti z hlediska dobrovolníků a místa konání.

Časový aspekt – doba trvání akce / dobrovolné činnosti.

Věk dobrovolníků

Počet dobrovolníků – počet dobrovolníků spojených s danou dobrovolnickou akcí.

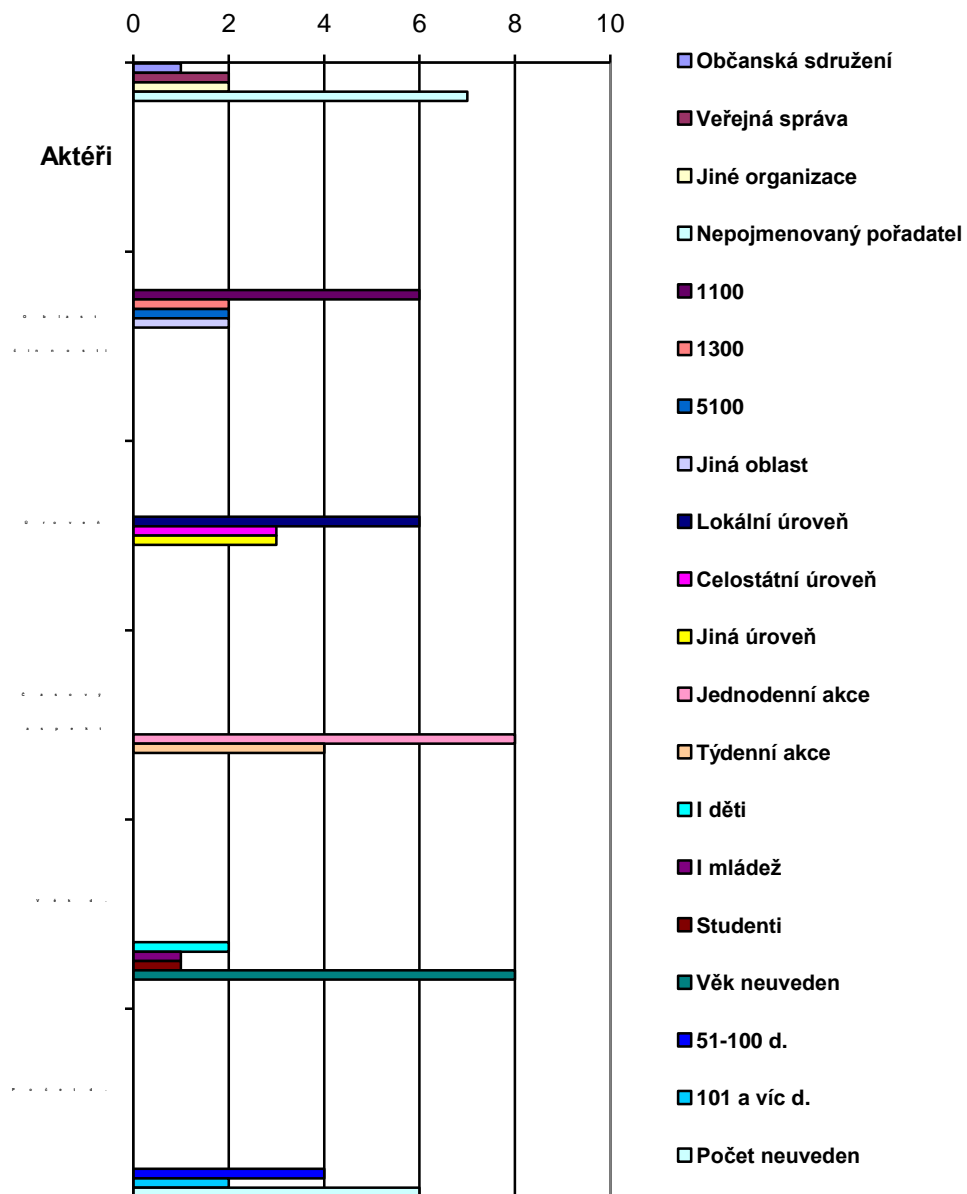
Nulové hodnoty v grafech nejsou uvedeny.

3.4.2.1. Volnočasové paradigma v MF DNES

Organizace ani jiný pořadatel (z kontextu se někdy jedná o neformální skupiny) nejsou v těchto článcích většinou pojmenováni, jedná se např. o organizátory stavby hradu z písku nebo produkci festivalu. Mezi činnostmi jednoznačně převládá oblast kultury a umění – v polovině článků se dobrovolná činnost týkala přípravy hudebního nebo filmového festivalu nebo účinkování na společenské akci. V polovině článků se jednalo o činnost lokálního charakteru, ve čtvrtině měla činnost celostátní úroveň, nejvíce akcí trvalo pouze jeden den (často s pravidelným opakováním), u žádného článku netrvala činnost déle než týden. Co se týká charakteristiky dobrovolníků, byly zmíněny děti, studenti a mládež, ve většině článků věk dobrovolníků uveden nebyl. Jejich počet na jednotlivých akcích byl celkem vysoký, popsány slovy „kolem stovky“, „až dvě stovky“ nebo „celkově 11 000 lidí“.

Na základě výše zmíněných ukazatelů je typická dobrovolná činnost zarámovaná volnočasovým paradigmatem lokálního charakteru, krátkodobá, pravidelně se opakující, v oblasti kultury a umění. Podílí se na ní vyšší počet dobrovolníků, jejich věk není podstatný, stejně tak pořadatel akce.

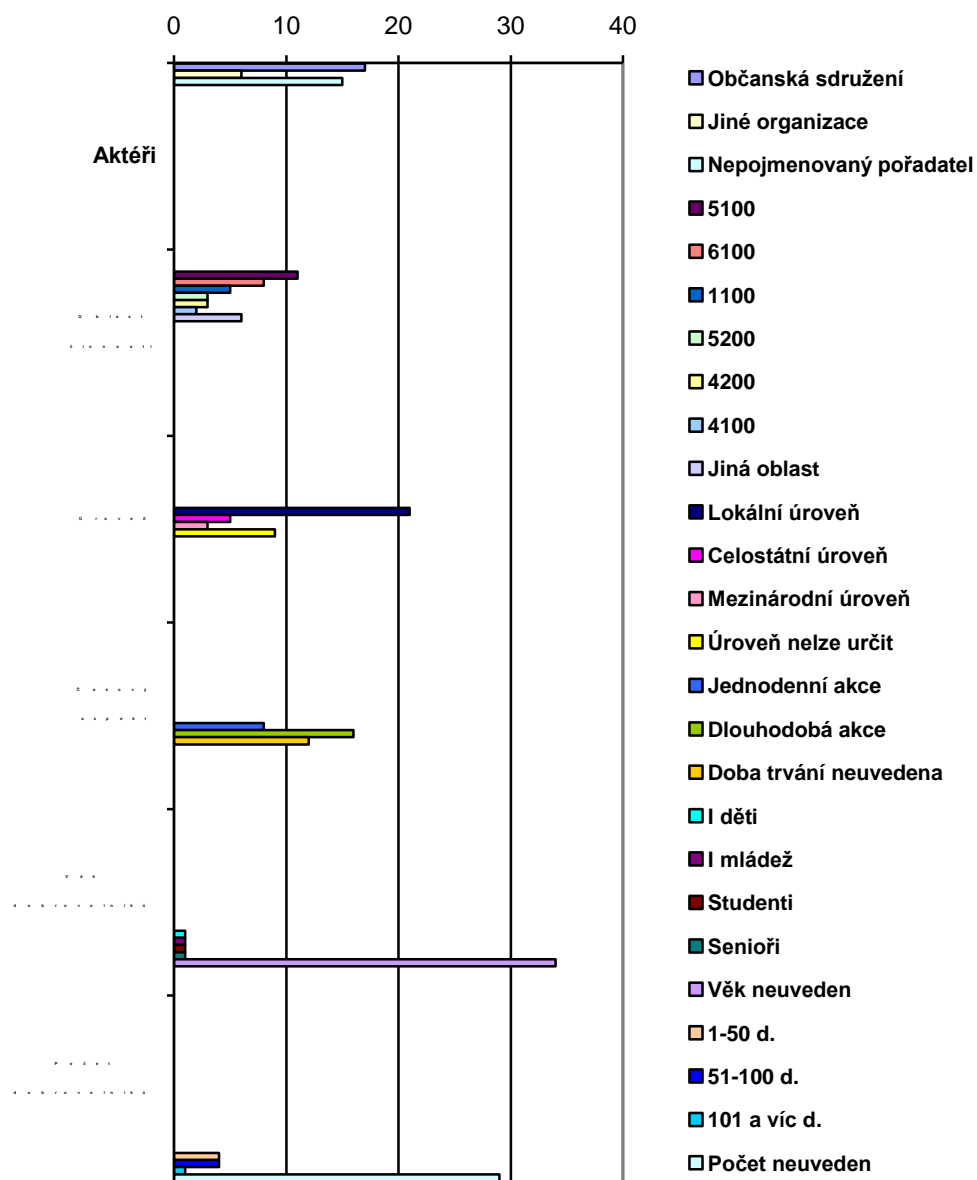
Graf 3.3: Volnočasové paradigma - MF DNES

3.4.2.2. Paradigma občanské společnosti v MF DNES

Paradigma občanské společnosti je v člancích spojeno s občanskými sdruženími – ta figurují téměř v polovině článků. Dále jsou zmíněna neformální sdružení dobrovolníků (např. úklidové skupiny) a v některých člancích organizace nejsou vůbec uvedeny. Mezi oblastmi činností převládá ochrana životního prostředí, zastoupen je i komunitní rozvoj (záchrana letního kina, starých studní), kultura a umění a další oblasti. Úroveň dobrovolnické činnosti je u tohoto paradigmatu v nadpoloviční většině lokální, objevuje se i úroveň celostátní a mezinárodní, často nebývá úroveň vůbec zmíněna. Převládají akce dlouhodobé, pouze několikrát se objevila akce jednodenní, často nebývá doba trvání zmíněna. Věk dobrovolníků v člancích s tímto paradigmatem většinou není uveden, stejně tak jejich počet. Dobrovolnictví zahrávané paradigmatem občanské společnosti je v člancích nejčastěji uváděno jako dlouhodobé, lokálního charakteru, zaměřené na ochranu životního prostředí a komunitní rozvoj, organizované občanskými sdruženími. Věk dobrovolníků ani jejich počet nebývá uveden.

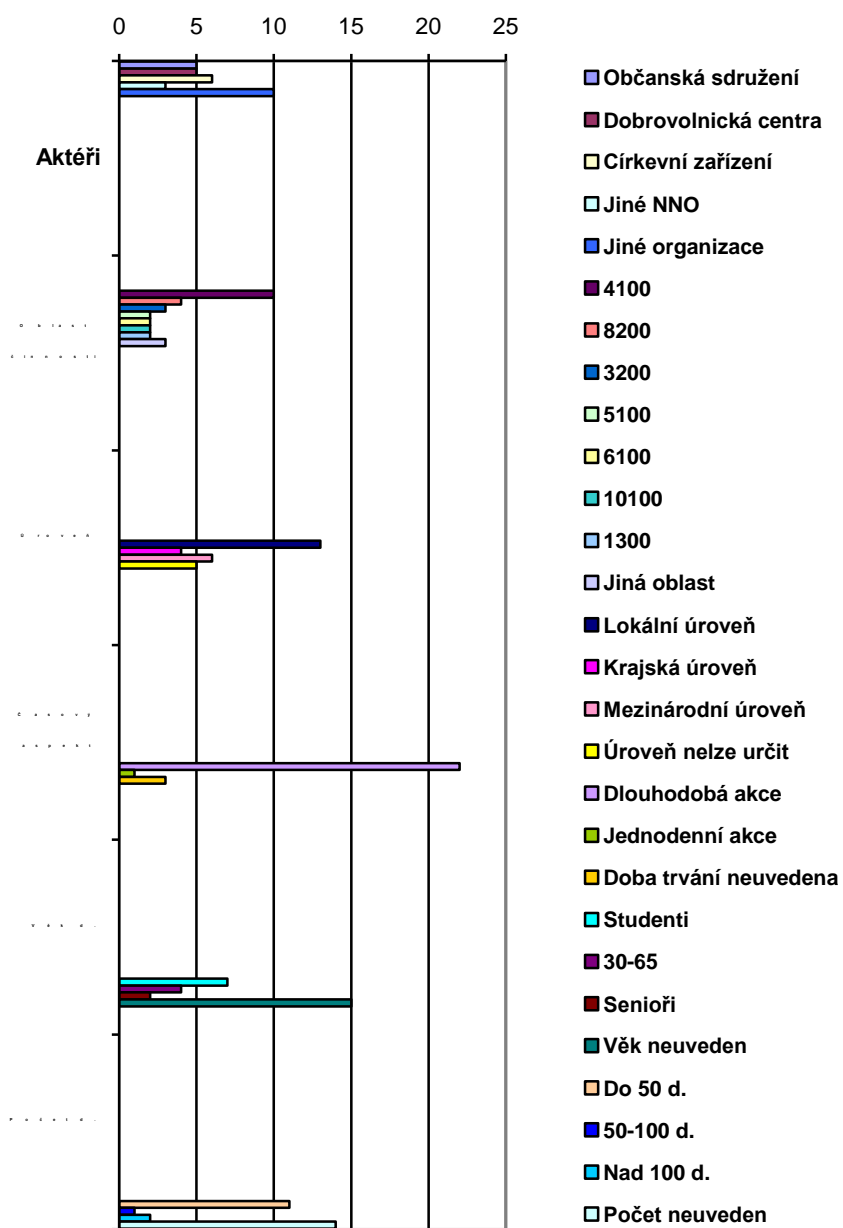
Graf 3.4: Paradigma občanské spol. - MF DNES

3.4.2.3. Neziskové paradigma v MF DNES

V člancích rámuujících dobrovolnictví neziskovým paradigmatem je dobrovolná činnost většinou spojena s formální organizací – v roli aktérů se vyskytují přibližně stejně často církevní zařízení, občanská sdružení a dobrovolnická centra (která také mívají právní formu občanského sdružení). Mezi oblastmi činností převažují sociální služby, dále se (díky dobrovolnickým centrům) objevuje podpora dobrovolnictví, ochrana životního prostředí, rekreace i církevní činnost. Dobrovolnická činnost mívá především lokální charakter, poměrně často i mezinárodní úroveň, méně často úroveň krajskou. V naprosté většině případů se jedná o činnost dlouhodobou. Věk dobrovolníků často není uveden, několikrát jsou zmíněni studenti, stejně tak senioři. V polovině článků se na dané dobrovolné činnosti podílí méně než 50 lidí, stejně často nebývá počet zmíněn. Články zobrazují dobrovolnou činnost zarámovanou neziskovým paradigmatem jako dlouhodobou, lokální, v oblasti sociálních služeb, organizovanou různými typy organizací včetně církevních zařízení. Věk dobrovolníků nebývá uveden, občas se jedná i o studenty nebo seniory, počet dobrovolníků participujících na jedné akci většinou nepřesáhne 50.

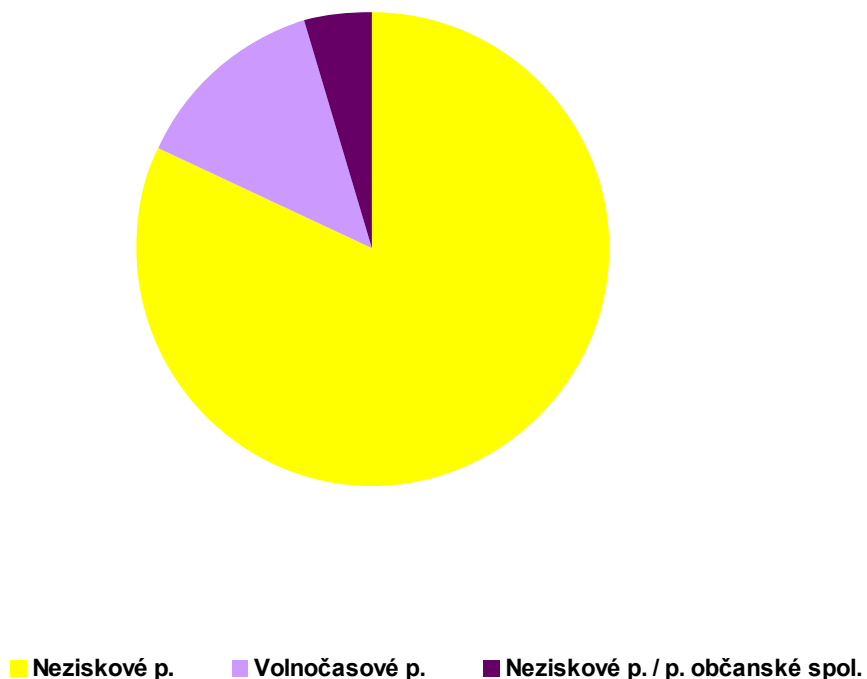
Graf 3.5: Neziskové paradigma - MF DNES

3.4.3. Kvantitativní analýza Světa neziskovek

Z analyzovaných 22 článků jsem 21 přiřadila k jednotlivým paradigmatům (18 k neziskovému paradigmatu, 3 k volnočasovému paradigmatu), v 1 článku se vyskytovalo více paradigmat – neziskové a paradigma občanské společnosti.

Graf 3.6: Rozdělení článků - Svět neziskovek

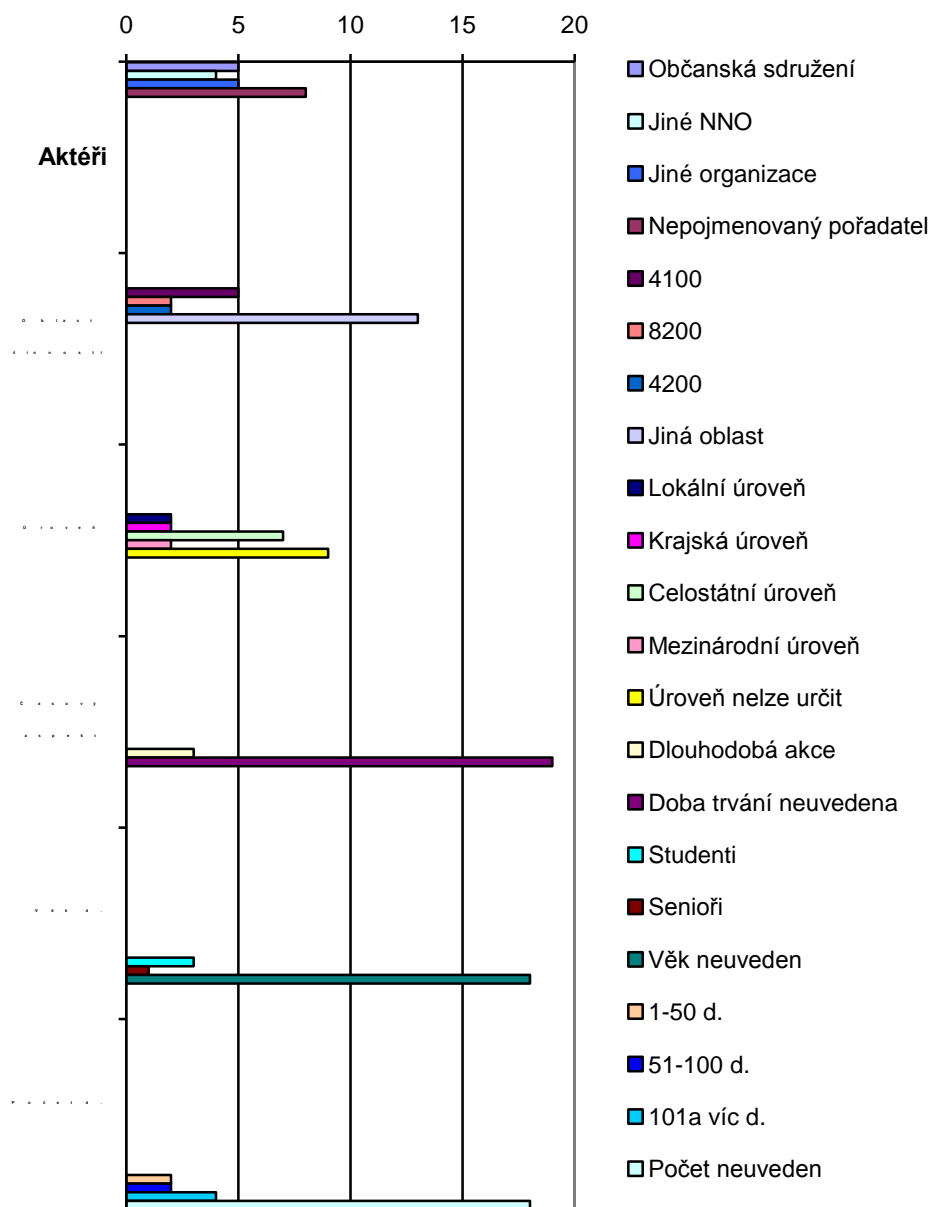

Ve Světě neziskovek v článcích zahrávaných neziskovým paradigmatem vystupují coby aktéři ve stejné míře občanská sdružení, jiné NNO a jiné organizace, u třetiny článků není organizace pojmenována. Mezi oblastmi činnosti převažují sociální služby, méně často pomoc při nenadálých situacích a podpora dobrovolnictví, dále se v jednotlivých případech vyskytují např. ochrana životního prostředí, ochrana zvířat a další činnosti. V třetině případů probíhá dobrovolná činnost na celostátní úrovni, v malém počtu případů potom rovnoměrně na lokální, krajské a mezinárodní úrovni, téměř u poloviny článků není úroveň uvedena. Uveden nebývá ani časový aspekt, pokud uveden je, jedná se o dlouhodobou činnost. Mezi věkovými skupinami bývají zmíněni studenti a mladí lidé, v jednom případě senioři, jinak nebývá věk

uveden. Počet participujících dobrovolníků na dané činnosti je téměř ve čtvrtině případů vyšší než 100, ve většině případů není počet uveden.

Dobrovolná činnost zahrnovaná ve Světě neziskovek neziskovým paradigmatem je organizovaná občanským sdružením nebo jinou NNO a odehrává se na celostátní úrovni, převládající oblastí činnosti jsou sociální služby, mohou ji vykonávat studenti a mladí lidé, ale většinou není věk ani počet dobrovolníků uveden.

Graf 3.6: Neziskové p. - Svět neziskovek

3.4.4. Srovnání MF DNES a Světa neziskovek

Ve Světě neziskovek téměř chybí paradigma občanské společnosti a volnočasové paradigma, neziskové paradigma bylo identifikováno v 82 % článků. V MF DNES je toto paradigma zastoupeno v 34 % článků. Tento rozdíl potvrzuje, že se jedná o částečně odlišné diskurzy dobrovolnictví, což je dáno zaměřením na různé typy publika. Rozdíly se vyskytují i v rámci stejného – neziskového – paradigmatu. Zatímco v MFD u těchto článků převažuje dlouhodobá dobrovolná činnost na lokální úrovni, které se účastní spíše menší počet dobrovolníků, ve Světě neziskovek jde o činnost na celostátní úrovni, které se účastní spíše větší počet dobrovolníků. Doba trvání nebývá zmíněna. V obou případech je výrazně zastoupena oblast sociální práce, v MF DNES tvoří vyšší podíl článků, Svět neziskovek se věnuje mnoha různým oblastem dobrovolnictví.

3.5. Kvalitativní analýza

Rámce, tj. paradigmaty, byly definovány před samotnou analýzou. Jednotlivé podrámce jsem definovala až na základě obsahové analýzy článků a jejich význam jsem určila na základě subjektivního posouzení jejich souvislosti s daným rámcem a také na základě četnosti jejich výskytu – dále jsem pracovala pouze s podrámcem, které se vyskytly alespoň ve třech článcích přiřazených k danému paradigmatu.

3.5.1. Kvalitativní analýza MF DNES

3.5.1.1. Volnočasové paradigma v MF DNES - Frame „Radost, zábava, nadšení, uvolnění jako nedílná součást dobrovolnické činnosti“

U článků, kde je dobrovolnická činnost zahrnovaná volnočasovým paradigmatem, často o aktivitě / události přinášející radost, zábavu, uvolnění vypovídá již titulky článku. Dobrovolníci přitom zmíněni nejsou, což odpovídá stylu informování o dobrovolnictví v tomto rámci – dobrovolníci bývají zmíněni jen okrajově:

Febiofest uvede novinku od Afflecka (číslo článku v Seznamu článků v Příloze: 10)

Studenti koncertovali, tančili. Někteří objímali fakultu (37)

Rujana má největší hrad z písku (73)

Ražický pražec zve na Hutku, Žalmana nebo Schovanky (93)

Karkulka v Náměšti potká trpaslíky (101)

Dobrovolníci rozbubnují město (144)

Tady Michelle Obamová, Santa nezapomněl, už je na cestě (161)

Podframe „Dobrovolníci v zákulisí a na jevišti“

Dobrovolníci se vyskytují na kulturních a společenských akcích, v roli účinkujících nebo pomáhají s organizací. V článcích je kladen důraz na příjemnou, uvolněnou atmosféru akcí a setkávání lidí při nich, na kreativitu dobrovolníků a týmového ducha:

Navzdory tomu se včera centrum Brna rozehrálo akcemi, které připravili mladí lidé.

(...) V zákulisí celé akce pak bylo dalších více než osmdesát dobrovolníků. (37)

Dobrovolníci jsou nazváni jako fanoušci, nadšenci, účinkující, aktéři a většinou nejsou předmětem článku:

Skupina nadšenců předvedla v neděli na nádvoří benediktinského kláštera v Rajhradě na Brněnsku jeden z největších živých betlémů na Moravě. (160)

Kostýmovaným prohlídkám nechybí ani humor, objeví se trocha erotického nádechu v koupelně šlechty nebo v malířském ateliéru. (...) Jak budou víkendové prohlídky vypadat, to je zatím překvapením i pro samotné účinkující. Základy jsou dané, ale všechno se upravuje ještě v pátek večer a v sobotu ráno, kdy dorazí poslední aktéři. (101)

A fanoušci se už hlásí do poroty i do produkce jako dobrovolníci,“ těší Feniče. (10)

Autoři také zmiňují diváky, kteří jsou s akcí spokojeni. Dobrovolníci v těchto člancích figurují jako amatéři, kteří mají specifické dovednosti, které zdarma nabízejí:

Návštěvníků přišlo ve studeném odpoledni na nádvoří kláštera okolo pěti set. (...) „Je to krásná akce, chodíme na ni každý rok. Je pěkné, že se tu sejde tolik lidí. (160)

Podframe „Hrající si dobrovolníci“

V několika člancích se objevilo spojení dobrovolnické činnosti a hravosti – dobrovolníci soutěží nebo se účastní pokusu o překonání rekordu. Autoři článků zmiňují kolektivní snahu a uvolnění, dobrovolníci nejsou předmětem článku:

Celý den v neděli hrad na Rujaně pomáhali stavět dobrovolníci, dovolenkáři, hasiči, členové různých spolků i zaměstnanci místních firem. (...) Jeho hradby dosáhly délky 27,3 kilometru, což bezpečně stačí na zápis do Guinnessovy knihy rekordů. (73)

Soutěž o „nejkurióznější nepořádek“ bude spojená s výstavou nejhodnotnějších exponátů (...). (47)

Na náměstí Přemysla Otakara II. se odpoledne pokusí vytvořit nejdelší světelný řetěz dobrovolníků. (144)

Shrnutí

V člancích, které rámuje dobrovolnictví volnočasovým paradigmatem, bývá přítomen prvek zábavy zejména v podobě kulturní nebo společenské akce určené širokému publiku. V člancích je přítomen prvek uvolnění při dané činnosti, kreativita a velká chuť dobrovolníků do dané aktivity. Není přítomen prvek formálního řízení, činnost dobrovolníků je v člancích zobrazena jako nezávazná, nevyžadující specifické znalosti ani výcvik, k činnosti se neváže zodpovědnost a dobrovolníci jsou vzájemně nahraditelní, o čemž svědčí i referování o nich při jednotlivých událostech jako o velké skupině („kolem stovky dobrovolníků“, „až dvě stovky“, „celkově 11 000 lidí“).

3.5.1.2. Paradigma občanské společnosti v MF DNES - Frame „Angažující se dobrovolníci“

V tomto rámci jsem objevila řadu prvků, souvisejících s angažováním se a dalšími charakteristickými znaky tohoto paradigmatu – přítomnost organizací fungujících na bázi dobrovolnictví (Lyons 1998), aktivní přístup dobrovolníků (Rochester 2006), hodnoty vzájemné pomoci a svépomoci (Frič, Pospíšilová 2010). Titulky článků, rámujeících dobrovolnickou činnost paradigmatem občanské společnosti, o aktivismu nebo svépomocné činnosti vypovídají spíše výjimečně, a pokud ano, většinou obsahují motiv zachraňování, častý i v člancích:

Dobrovolníci zachraňují žáby (58)

Odpůrce tunelů vyrazí do ulic (183)

Čtyři nadšenci obnovují kapli, kříže i studánky (35)

Zachránila smečku psů před smrtí, nastěhovala si ji domů (180)

Fukušimu mají spasit důchodci (91)

Podframe „Dobrovolníci – záchranáři“

V článcích se často objevuje prvek zachraňování – lidí, živočichů, různých objektů a kulturních památek. Výrazy s tímto prvkem spojené jsou vedle zachraňování „obnova“, „oprava“, „kříšení“. Dobrovolníci jsou v článcích vykresleni jako iniciátoři dané činnosti a autoři kladou důraz na jejich angažovanost a nepostradatelnost. Dobrovolníci jsou často hlavním předmětem článku, někdy bývá zmíněna i jejich motivace.

Dobrovolníci jsou vykresleni jako osoby, které mají buď výjimečné, v podstatě profesionální odborné schopnosti (členové Horské služby, vodní záchranáři) nebo jako amatéři s know-how získaným zkušenostmi (ochránci památek aj.).

Sdružení už v Krkonoších zachránilo jedenáct drobných sakrálních staveb a nyní obnovuje další (...) S dalšími kolegy ve sdružení jsme si řekli, že to zkusíme, protože těch drobných staveb, které potřebují opravu, je kolem nás stále dost,“ řekl Michal Daněk. (113)

Občanské sdružení Na výsluní se již několik let stará o kříšení zapomenuté historie (...). (...) Oprava márnice, na níž byl v roce 2005 vypsán demoliční výměr, je hlavním důvodem, proč se dobrovolníci začali opravou zdejšího hřbitova (...) zabývat. (133)

Denisa Zárybnická se stará o sto padesát psů, které pravděpodobně zachránila před vyhladověním. (180)

U tohoto prvku také autoři zmiňují změnu, která se díky činnosti dobrovolníků-záchranářů udála, což přispívá k jejich obrazu nepostradatelnosti.

A organizace přispěla k tomu, že až do letošního srpna se v přehradě tři roky nikdo neutopil. (...) „Myslím, že můžeme být pyšní, že na nynější příznivé bilanci máme velkou zásluhu,“ připomíná. (145)

Akce ve Valašských Kloboukách navazuje na loňský první ročník, který byl velmi úspěšný. Tehdy se podařilo zachránit 3 500 žabích životů, mezi nimi byly ropuchy obecné, skokani, kuňky a další druhy. (58)

Zdevastované karlovarské letní kino se už několik měsíců proměňuje pod rukama dobrovolníků. (5)

Podframe „Dobrovolníci iniciující spolupráci“

V článcích se objevuje prvek spolupráce dobrovolníků s jinými organizacemi nebo veřejnou správou. Dobrovolníci, resp. sdružení tvořená dobrovolníky, jsou iniciátory dané akce nebo partnerství. Spolupráce je v těchto článcích líčena jako přínosná a bezproblémová, jejím účelem je pro iniciátory získání záštity nad akcí, získání know-how nebo dalších dobrovolníků, vyskytují se i případy, kdy dobrovolníci spolupracují s jinými organizacemi, aby jim předali své odborné zkušenosti (záchrana stromů, žab).

(...) v ulicích tak společně uklízeli zaměstnanci magistrátu, školou povinní i vysokoškolští studenti. Postupně se přidali sponzoři, kteří dodali barvy, a probudili se i úředníci. (...) Naposledy s námi uklízel i primátor,“ vyzdvihl student. (40)

„Na akci nazvanou Řeka není stoka, kterou jsme pořádali ve spolupráci s Povodím Ohře, přišlo přes dvacet dobrovolníků, (...). (42)

Krumlovští záchranáři totiž začali před několika roky spolupracovat s bavorským Červeným křížem a hornorakouskými vodními záchranáři. (145)

Podframe „Kritizující dobrovolníci“

V několika článcích se objevila ze strany dobrovolníků kritika profesionálních organizací nebo veřejné správy, jejichž činnost musejí dobrovolnické organizace suplovat nebo napravovat. Mezi kritizovanými objekty jsou město, radnice, úřady i prezident republiky.

Kritika je autory článků zobrazena jako oprávněná a konstruktivní, dobrovolníci nabízejí řešení nebo ho již realizují. Pokud v článku zazní více názorů, je všem dán přibližně stejný prostor.

Město sice vyhlášovalo, že se bude uklízet, ale pořád se nic nedělo. (...) Začnou se třeba více ptát, proč peníze, které město každoročně vynakládá na úklid, nejsou nikde moc vidět,“ naznačil Veselý. (40)

Případ přemnožených psů, žijících u ní v otřesných podmínkách, je znám delší dobu. Úřady ale nezakročily. (180)

Před pár lety jsme si všimli, že ve městě se nějak nebezpečně rozmohlo označování a rychlé kácení stromů. To nám začalo dost vadit (...). (...) „Tou poslední kapkou byl záměr města kompletně vykácet novoměstské náměstí,“ popisuje Petr. (79)

Podframe „Dobrovolníci trpící nedostatkem prostředků“

Součástí popisu činnosti dobrovolníků nebo sdružení dobrovolníků je často zmínění jejich nezávislosti, tím pádem i nutnosti samofinancování a shánění finančních prostředků.

Sdružení se však nevzdává a neustále hledá prostředky, pomocí nichž by mohlo obnovit další památky. (35)

My totiž žádnou finanční podporu od státu nedostáváme. (...) Za služby, které drží ve svém volnu, nepobírají žádné peníze. „Teď dokonce škemrám u členů, aby nám na nějakou dobu půjčili. Třeba jeden na účet poslal 200 tisíc korun, (...) a já to považuji za spásu. (145)

Autoři článků kladou důraz na schopnost sdružení dobrovolníků spolehnout se sama na sebe, zároveň se někdy v článku objeví výzva ke čtenářům, jak by mohli pomoci.

Projekt obnovy kaple Panny Marie na Kalvárii je možné podpořit účastí na veřejné sbírce. (113)

Kdyby chtěl někdo pomoci, hodí se nám granule a samozřejmě i peníze. (180)

Podframe „Dobrovolníci strádající, překonávající překážky, oddaní své činnosti“

V člancích, kde je hlavním předmětem osoba daného dobrovolníka nebo skupina dobrovolníků a autoři si všímají jejich motivace, se objevují tři spolu související prvky: strádání, překonávání překážek a oddanost dané činnosti. V článku o skupině japonských seniorů, kteří chtějí dobrovolně působit v havarované jaderné elektrárně, aby předešli postižení mladších lidí, se jedná dokonce o obětování života. Dobrovolníci jsou popsáni tak, že oběti podstupují z vlastního rozhodnutí a nelitují jich.

„Musíme tu práci vzít za ně,“ tvrdí Jamada s odkazem na 1 000 lidí, kteří nyní v kontaminovaném prostředí pracují. (...) „Starší lidé jsou na radiaci míň citliví,“ tvrdí. (...) nabízí svou zkušenost. (...) chce ještě před smrtí něčím přispět. (91)

Členové Horské služby obětovávali volný čas, častokrát i zdraví a někdy i život, aby druhé zachránili. (107)

A když jsme tam drželi služby v hrozných podmínkách, tu partu to stmelovalo,“ vzpomíná. (145)

Překonávání překážek může mít podobu boje s byrokracií nebo nutnosti spolehnout se sama na sebe. Dobrovolníci jsou popsáni jako schopní nepodlehout překážkám a vymyslet vlastní řešení.

Hlavně jsem musel sehnat na spoustu věcí povolení, třeba na natírání odpadkových košů, což bylo zásadní,“ dodal student. (40)

Ukousli jsme si stavbou základny pořádně velké sousto. Ale my to dokážeme,“ prohlašuje odhodlaně (záchranář). (145)

Začátky byly těžké. Žádný záchranný materiál neměli. Nezbyvalo než improvizovat. (107)

V člancích, které zdůrazňují nadšení, oddanost dobrovolníků, se objevují výrazy „pohlit“, „nadšenec“, „obrovská chuť“. Autoři článků s dobrovolníky sympatizují, někdy je i obdivují.

Šedesát let letos uplyne od doby, kdy pět nadšenců zpod Radhoště založilo Horskou službu v Beskydech. (...) Chyběly jim sice zkušenosti, peníze, materiál, technika i budovy, ale zato jim rozhodně nescházela obrovská chuť a nadšení. (...) A jak se Horská služba za těch šedesát let změnila? „Co zůstalo, je pořád nadšení lidí, kteří tuto činnost dělají. (107)

Do úpravy hřbitova se před půl rokem pustili členové sdružení a odpracovali na něm několik stovek hodin. „Chodili jsem na brigády průměrně třikrát týdně. Celkem se nás tam střídalo asi dvacet,“ popisuje Frömmel dobrovolné brigády, které jsou v dnešní době věc nevídaná. (133)

Podframe „Dobrovolníci angažující se ve veřejné politice“

Dobrovolníci – aktivisté a dobrovolnické iniciativy bojující za změny ve veřejné politice, se objevili pouze ve dvou článcích, přesto jsem je zařadila do analýzy. O angažování se ve veřejné politice v souvislosti s tímto paradigmatem píše Rochester (2006), navíc se jednalo o poměrně obsáhlé texty a dobrovolníci byli jejich hlavním předmětem.

Mnoho prostoru věnovali autoři zejména vysvětlení postojů dobrovolníků. Dobrovolníci jsou pojmenováni jako „odpůrci (kácení)“, „(ekologičtí) aktivisté“, „ochranáři“, sdružení dobrovolníků jako „iniciativa“, dobrovolníci jsou zobrazeni jako bojovníci za dobrou věc, kteří chtějí své názory zprostředkovat veřejnosti. Podframe je podobný výše uvedenému podframu „Kritizující dobrovolníci“, v tomto případě se ale jedná o skutečně aktivistický přístup v oblasti veřejné politiky, dobrovolníci mají v článcích velký prostor a v článcích jsou uvedeny i metody, jimiž hodlají se stávajícím stavem věcí bojovat (může se jednat se i o nátlakové metody).

„Budeme se ke stromům přivazovat,“ upozorňují odpůrci kácení. (...) Hnutí DUHA hned večera ráno vyslalo na Smrčinu své dobrovolníky, kteří les hlídají před dřevorubci. (72)

Ústecká iniciativa Stop tunelům, která bojuje proti navrženému územnímu plánu, chce z problematického návrhu radnice udělat „celoústecké téma“. (...) „Budeme mít dobrovolníky s letáky. (183)

Shrnutí

Autoři článků rámuujících dobrovolnictví paradigmatem občanské společnosti zmiňují v souvislosti s dobrovolníky zejména jejich schopnost být aktivní a zorganizovat věci tak, aby se např. více lidí spojilo za účelem dosažení cíle (to odpovídá Lyonsově definici neziskových organizací, které jsou pro toto paradigma typické - „organizace, které jsou výsledkem schopnosti lidí spojit své síly, aby vyřešili běžné problémy“ (Lyons, 1998). Mezi aktéry převládají občanská sdružení, vedle nich se často objevuje činnost dobrovolníků, kteří pravděpodobně nejsou nikde sdružení („student architektury“, „místní dobrovolníci“, „dobrovolníci z řad místních obyvatel“).

3.5.1.3. Neziskové paradigma v MF DNES - Frame „Dobrovolnická činnost jako práce“

Mezi titulky článků, v nichž jsou dobrovolníci zobrazeni neziskovou perspektivou, se nepříliš často objevují takové, které o této perspektivě vypovídají. Pokud ano, objevuje se v nich často prvek pomáhání:

Dobrovolníci pomáhají dětem cizinců s učením (21)

Maltézský rytíř chrání víru a pomáhá potřebným (71)

Nemocnice a ADRA hledají dobrovolníky (177)

Svět peněz jsem vyměnila za pomoc. Zkuste to taky (142)

Pomáhá dětem, Roudnice jí za to udělila cenu (164)

Podframe „Dobrovolníci – společníci“

V mnoha člancích vystupují dobrovolníci jako společníci handicapovaných lidí, nemocných nebo seniorů. Typické je pro tyto dobrovolníky pravidelné docházení do ústavních zařízení. Činnost je popsána jako přínosná pro obě strany, dobrovolníkům přináší zkušenosti a příjemcům ulehčení a rozptýlení.

Na dnešní jarní benefici se představí také dobrovolnické centrum Arnika Dvůr Králové, jež se stará o volný čas pacientů domova. Doprovází vozíčkáře na výlety, koncerty i divadelní představení. (27)

Za lidmi, pocházejícími z nejrůznějších koutů Moravy, chodí i dobrovolníci z olomouckého sdružení Jika. „Naši dobrovolníci dělají pacientům společníky, procvičují jemnou motoriku, chodí na procházky nebo zajišťují drobné nákupy,“ vysvětluje ředitel sdružení Jiří Lang. (53)

Dobrovolníci navštěvují nemocné děti zpravidla odpoledne nebo o víkendech. Hrají s nimi hry, povídají si nebo čtou pohádky. (177)

V několika případech byla tato dobrovolnická činnost popsána jako něco, co je zcela přirozené, vztah mezi dobrovolníkem a navštěvovanou osobou jako vyrovnaný a oboustranně obohacující – mezi společně prováděnými činnostmi se objevuje i hraní her nebo návštěva cukrárny. Jednou byli tito dobrovolníci pojmenováni jako nadšenci, píše se i o naplnění dobrovolníků touto činností. Tyto články jsou na pomezí neziskového a volnočasového paradigmatu, podle mého uvážení je v nich ale přes prvek hry silnější prvek dobrovolnické práce vykonávané pro danou organizaci.

Za vytipovaným osamělým člověkem dochází dobrovolník domů nebo do domova pro seniory. „Je to takový společník. S babičkou nebo dědečkem posedí, zanádvávají si třeba na politiku nebo zajdou na pivo či do cukrárny. (71)

Do pardubické nemocnice na oddělení geriatry navštěvují starší pacienty především nadšenci z pardubické univerzity. (...) zpříjemnit život starým, postiženým nebo nemocným lidem je docela jednoduché. Stačí si s nimi zahrát karty nebo třeba zajít do bazénu. (142)

Podframe „Dobrovolníci pomáhající cizincům“

V několika člancích se objevil motiv dobrovolnické práce, která směřuje do zahraničí nebo k imigrantům pobývajícím v České republice. Tato činnost je realizována přes NNO, které se práci s cizinci věnují.

V Indii jsem byl poprvé jako dobrovolník v roce 2008. (...) Když pomůžeme vybudovat školu, umožníme jim (Tibeťanům), aby si utvořili svobodný a kritický názor na budoucnost svého kraje. (13)

Mám ráda lidi, kteří jsou něčím jiní. (...) „V centru se staráme o dospělé cizince, je to především výuka češtiny a pomoc při různých nesnázích spojených právě s tím, že nerozumějí a neznají naši kulturu. (...) Jejich služby využívají desítky lidí nejméně pěti národností. Kromě Vietnamců a Mongolů jsou to často lidé z bývalého Sovětského svazu. (79)

V článcích, které se zabývají pomocí imigrantům, je zmíněn velký zájem o tuto aktivitu jak ze strany dobrovolníků, tak imigrantů – u dobrovolníků je zdůrazněn zájem o práci s cizinci, u cizinců velký přínos, který pro ně tato aktivita má.

Naši dobrovolníci nejdříve vypomáhali s projektem adopce na dálku a měli zájem pracovat přímo s klienty sociálních služeb. (...) Ale už máme dalších šest nebo sedm zájemců, jsou to studenti oboru transkulturní komunikace. (...) Ano, velký (zájem), už se nám hlásí i dospělí imigranti, kteří mají zájem o konverzaci v českém jazyce, (...). (21)

Podframe „Dobrovolníci učitelé“

Některé články jsou zaměřené na dobrovolníky, jejichž činnost spočívá ve vyučování / doučování osob, které to potřebují – imigrantů a dětí ze sociálně vyloučených lokalit.

(...) je to především výuka češtiny a pomoc při různých nesnázích spojených právě s tím, že nerozumějí a neznají naši kulturu. Češtinu učíme i jejich děti (...). (79)

„Musíme dost procvičovat také čtení, a to se Silvě moc nechce, čteme teď Děti z Bullerbinu. (33)

V článcích bývá zmíněna přínosnost této činnosti pro žáky. Vyučování se realizuje prostřednictvím NNO působících v oblasti péče o imigranty a sociálně slabé, ty dobrovolníky

školí. Dobrovolníci nemusejí mít pedagogické vzdělání, většinou se jedná o vysokoškolské studenty sociálních oborů. Předmětem článků bývají organizace, které vyučování realizují.

Zapojuje dobrovolníky, kteří jsou ochotní jednou za týden zajít k vybranému dítěti do lokality a tam se s ním v našem prostoru dvě hodiny učit. (...) výsledky ve známkách šly po roce v některých předmětech o jeden stupeň nahoru. (182)

Podframe „Dobrovolník podporovaný (vysílající) organizací“

Prvkem zastoupeným v mnoha člancích je vztah dobrovolníků a organizace, ve které dobrovolníci mají zázemí, procházejí výcvikem a získávají další informace.

Ti teď procházejí proškolením a brzy jim budeme přidělovat děti, které mají o doučování zájem. (21)

Často se jedná o vysílající organizaci. V člancích je kladen důraz na kvalitní služby, které NNO dobrovolníkům nabízejí.

„Zabýváme se sdružováním dobrovolníků a prací s nimi,“ (...). Zhruba sto dobrovolníků zde tak nejen školí, ale posílají je také například do Dětského domova Kladno, Domova pro seniory Kladno či Azylového domu Kladno. (...)

(...) chceme poskytovat dobrovolníkům, a potažmo tedy i jejich klientům, stejně kvalitní servis a podporu (...). (76)

Dobrovolnické centrum ADRA ve spolupráci s Nemocnicí ve Frýdku-Místku vyhláší termín úvodního školení pro nové zájemce o práci dobrovolníka na dětském oddělení nemocnice. (177)

Podframe „Dobrovolníci plní altruismu“

Altruismus coby jeden z definujících prvků neziskového paradigmatu (srov. tabulka č. 2.2) objevuje v člancích, jejichž předmětem je osoba dobrovolníka – autoři článku se snaží ukázat motivaci daného dobrovolníka. Touto motivací je právě nezištné pomáhání druhým, které je vykresleno coby pro dané osoby zcela přirozené.

„Když vidíte ty děti, které potřebují vaši pomoc, nemůžete zůstat stranou. (71)

Stala se symbolem nesobeckého přístupu k okolí a její klienti to umí ocenit. (...) Byla spolehlivá, milá a hlavně empatická. Když mohla, vždycky nám pomohla. (...) Ke zpříjemňování života potřebným nemusí nikdo členy dobrovolnického centra přemlouvat. Všechno to jsou podle Mikoláškové lidé pevně rozhodnutí pomáhat. (142)

Chci pomáhat, pokud ještě můžu,“ říká skromně vitální muž s hůlkou. (42)

Podframe „Dobrovolníci spojení s církví“

V člancích rámujičích dobrovolnickou činnost neziskovým paradigmatem je časté spojení dobrovolníků s církví – prostřednictvím církevních organizací (zejména církevních zařízení), ve kterých dobrovolníci působí. Až na výjimky nejsou u dobrovolníků dále popisovány znaky víry v boha, obraz, který tyto články dávají, je spíše takový, že v těchto církví zřízených organizacích může působit každý, kdo chce pomáhat, bez ohledu na víru.

(...) vede dobrovolnický program Rafael královéhradecké diecézní charity, který pomáhá s výukou dětí cizinců a uprchlíků žijících v Hradci Králové. (13)

„Kdo přijde, podpoří provoz a další rozvoj Domova sv. Josefa, největšího ze středisek Oblastní charity Červený Kostelec,“ říká Jitka Holcová. (27)

Dobrovolníci se dnes pracovníkům Diecézní charity v Hradci Králové hlásí sami. (33)

Podframe „Dobrovolníci věnující svůj čas“

Nabídnutí času ve prospěch druhých se objevuje u článků, které se zabývají osobou dobrovolníka.

„Aby ta práce běžela, musíme tomu já i kolegové věnovat spoustu času navíc (...). (79)

Týdně je dobrovolnice v mateřském centru oficiálně tři hodiny, ve skutečnosti to je mnohem déle. „Letos to bylo zatím 197 a loni celkem 266 hodin. (153)

(...) dobrovolně věnuje svůj čas a sílu veřejně prospěšné činnosti? (14)

Přestože je kladen důraz na to, že dobrovolnická činnost zabere dobrovolníkům hodně volného času, vždy je tato oběť popsána jako dobrovolná. V některých člancích bývají přítomny i odměny pro dobrovolníka, osobní i společenské, jak je charakterizuje Stebbins (1998) u volnočasového paradigmatu. Vzhledem k silnému prvku dobrovolnické práce a absenci prvku zábavy jsem tyto články přiřadila k neziskovému paradigmatu.

Práce mi bere všechnen volný čas. Největší odměnou pro mě je, když vidím, že mě lidé mají rádi za to, co dělám. (13)

Jemu i mnoha dalším lidem věnovala část svého volného času. (...) Byl to vlastně jediný rok, kdy jsem chodila pravidelně plavat,“ vypráví s úsměvem (...). (142)

Podframe „Vzdělání dobrovolníci“

Autoři článků zaměřených na osobu dobrovolníka si všimají i dosaženého vzdělání, případně probíhajícího studia. V těchto člancích tak často vystupují vysokoškolsky vzdělaní lidé nebo studenti (nejčastěji sociálních oborů). Dobrovolnická činnost je tak zobrazena jako zodpovědná, vyžadující buď specifické znalosti, nebo všeobecný rozhled získaný studiem.

Podobné zázemí pro práci v jihlavském Centru multikulturního vzdělávání má i sociální pracovnice Jana Horská, která je další profesí učitelka. (79)

Ale už máme dalších šest nebo sedm zájemců, jsou to studenti oboru transkulturní komunikace. (21)

V poradně pracují jako vyškolení dobrovolníci právníci a psychologové, každý klient dostává komplexní a kombinovanou pomoc od dvojice odborných poradců. (140)

Podframe „Dobrovolníci pomáhající zadarmo“

Se zarámováním neziskovým paradigmatem se pojí i zmínění práce bez nároku na honorář. Stejně jako u obětování času (s ním se tento prvek často pojí) i v tomto případě je bezplatnost přijímána dobrovolníky jako samozřejmost.

(...) pro neziskový sektor v Královéhradeckém kraji pracuje pravidelně dobrovolně bez nároku na odměnu 20 procent jeho obyvatel. (68)

Konají se různé akce, jejichž cílem je poukázat na potřebnost díla lidí, kteří pomáhají ve svém volném čase a bez jakéhokoliv nároku na odměnu. (27)

Bez nároku na odměnu pracují hlavně v přírodě, (...) (97)

Podframe „Dobrovolnictví jako fenomén“

V článkách s neziskovým paradigmatem se často vyskytoval prvek osvěty o dobrovolnictví, tj. sdělení informující o dobrovolnictví na obecné rovině. Motiv se objevuje například v článkách o dobrovolnických cenách. Dobrovolnictví a dobrovolníci jsou zobrazeni pozitivně, bývá zdůrazněn altruismus a potřebnost dobrovolníků.

“Letošní rok je Evropským rokem dobrovolnictví. Konají se různé akce, jejichž cílem je poukázat na potřebnost díla lidí, kteří pomáhají ve svém volném čase a bez jakéhokoliv nároku na odměnu. I naše akce by ráda podpořila dobrovolnictví (...) (27)

Obyvatelé Královéhradeckého kraje mají k dobrovolné práci pro neziskový sektor vstřícnější vztah než většina Čechů. (...) V celorepublikovém průměru pracuje dobrovolně pravidelně jen 12 procent Čechů. (68)

„Udílením ceny Křesadlo chceme zviditelnit dobrovolnictví a zároveň dobrovolníkům poděkovat (...). (14)

Shrnutí

V článkách nahlížejících na dobrovolnictví neziskovým paradigmatem se objevilo nejvíce podframů ze všech paradigmat. Je mezi nimi například pomáhání v zahraničí a cizincům žijícím v České republice, význam dobrovolnických center a(nebo) managementu dobrovolnictví v přijímajících organizacích, spojení dobrovolnictví s církví, vzdělanost dobrovolníků – dobrovolník se může věnovat své profesi na dobrovolné bázi, případně se věnovat jiné činnosti, při které využije svých znalostí a dovedností, časté je dobrovolnické

působení vysokoškolských studentů. Dobrovolnická práce je vykreslena jako nesoucí jistou zodpovědnost a často klade nároky na osobnostní rysy dobrovolníka, například vytrvalost.

3.5.2. Kvalitativní analýza Světa neziskovek

3.5.2.1. Volnočasové paradigma

V člancích nahlízejících na dobrovolnickou činnost volnočasovou perspektivou se objevoval prvek zábavy ve spojení se zážitkovou dobrovolnickou akcí, multikulturním festivalem a benefičním plesem.

(...) užiješ si 14 dní v přírodě, poznáš mnoho cest a lidí na nich, uděláš mnohé nejen pro sebe. (209)

(...) letní multikulturní festival, na jehož organizaci se podílejí desítky dobrovolníků. (219)

Doufáme, že se i lidem na plesě líbilo a příští rok přijdou zas. Děkujeme všem dárcům i dobrovolníkům, kteří nám s přípravou pomáhali.“ (207)

3.5.2.2. Neziskové paradigma

Některé titulky článků s neziskovým paradigmatem vypovídají o zarámování dobrovolnické činnosti jako práce pro NNO:

Dobrovolníci jsou obyčejní lidé, kteří dělají neobyčejné věci (201)

Dobrovolnictví v sociálních službách (214)

Podframe „Dobrovolnictví jako fenomén“

Nejčastějším motivem v člancích nahlízejících na dobrovolnictví neziskovou perspektivou bylo informování o situaci dobrovolnictví, o aktuálním dění na poli dobrovolnictví, o možnostech, které dobrovolnictví může využít. Tyto články se týkaly hlavně Evropského roku dobrovolnictví a legislativy v oblasti dobrovolnictví.

Rok 2011 je Evropským rokem dobrovolnictví, které je také hlavním tématem letošního NGO Marketu. (206)

Aby dobrovolnictví získalo nějaký tvar, podobně jako třeba v nemocnicích a sociálních zařízeních, tak připravujeme metodiky, publikace, a především legislativní výstup. Na ministerstvu práce a sociálních věcí jsme pomohli prosadit dobrovolnictví do zákona o sociálních službách, (...). (201)

Námětem konference jsou tato témata: (...) zhodnocení legislativy, včetně podnětů pro další rozvoj dobrovolnictví. (205)

Podframe „Dobrovolník podporovaný (vysílající) organizací“

Dalším častým motivem v těchto článcích je práce NNO s dobrovolníky. Jednalo se především o nabídky kurzů pro NNO věnovaných managementu dobrovolnictví a také o osvětu v oblasti hájení práv dobrovolníků, která musí k dobrovolníkům přicházet prostřednictvím NNO.

NNO jsou zde v roli důležitého aktéra dobrovolnictví – potřebují dobrovolníky jako významný zdroj, a vysílající NNO, které se zabývají sdružováním dobrovolníků, by jim měly poskytovat podporu, jejíž součástí je dostatek informací o jejich právech.

a) Management dobrovolnictví

Vzdělávání v oblasti, které říkáme management dobrovolnictví, zahrnuje témata, jak dobrovolníky získat, jak s nimi spolupracovat, jak uzavřít smlouvy, pojistky na případná rizika apod. (201)

Uskuteční se i několik odborně zaměřených workshopů určených především pro pracovníky v neziskových organizacích, které se budou zabývat například (...) vedením dobrovolníků. (206)

Především managementu sociálních služeb je určen kurz, v němž získáte základní znalosti o podmínkách dobrovolnictví v ČR a návod, jak získat kvalitní dobrovolníky,

a udržet si je, jak vybrat a zorganizovat dobrovolnické programy a jak využít dobrovolnictví pro zvýšení dobrého jména organizace. (214)

b) Hájení práv dobrovolníků

Dobrovolníky tudíž musíme vést k tomu, že samozřejmě mohou umýt okna, pokud je to bude bavit, mohou zamést třeba chodník, když budou chtít, ale měli by si hlídat svou původní náplň, proč do toho či onoho zařízení docházejí. (201)

(...) zdravotní sestra z LDN, která dobrovolníky seznámí s jejich právy a povinnostmi, upozorní je na nebezpečí zneužívání k profesním úkonům, dozvedí se, za jakých okolností mohou dát kupříkladu pacientovi napít a podobně. (201)

Podframe „Dobrovolníci jako významný zdroj NNO“

V člancích se objevuje i prvek nezbytnosti dobrovolníků pro NNO. Vyzdvihování nezbytnosti těchto lidí coby jednoho z významných zdrojů NNO se objevuje často například v rozhovorech, kde odborníci dobrovolníky zmiňují i jako konkurenční výhodu organizací.

Tyto stáže nepřináší prospěch jen dobrovolníkům, ale i organizacím samotným. Na pět týdnů získají vysoce motivované pracovníky plné energie a nových nápadů a jejich netradiční a nové pohledy na věc mohou přinést další zlepšení a posunout danou organizaci o další krok vpřed. (217)

A potom jsou tu dobrovolníci. Ti jsou také nezbytní a bez nich by se žádná nezisková organizace neobešla. (222)

Stabilita NNO bude v budoucnosti založena především na vztahovém (relationship) managementu. Proto rok 2011 přežijí především ty neziskové organizace, pro které bude ochotno pracovat větší množství výkonných a profesionálně vybavených dobrovolníků. (204)

Podframe „Komerční firmy jako zdroj dobrovolníků“

Dobrovolnictví spočívající v darování času zaměstnanců komerční organizace vybrané neziskové organizaci, firemní dobrovolnictví, se v člancích objevuje poměrně často. Autoři

těchto článků zmiňují přínos této činnosti jak pro příjemce pomoci, tak pro zaměstnance-dobrovolníky.

Rádi vzpomínáme na dobrovolnické dny, kdy nám pracovníci KPMG pomáhali přímo v našem centru. Osobní přístup pracovníků KPMG velmi oceňuji.“ (202)

Dárcovství času je součástí společensko-odpovědných aktivit Skupiny ČEZ. Již čtvrtým rokem dobrovolníci z řad zaměstnanců tráví v rámci filantropického projektu Čas pro dobrou věc jeden den v roce dobrovolnickou prací ve vybraných veřejně prospěšných organizacích. (209)

Myšlenka firemního dobrovolnictví je užitečná v tom, že se firemní specialisté setkají s něčím novým. (218)

Podframe „Dobrovolníci pomáhající cizincům“

V těchto člancích autoři zmiňují dobrovolnictví, které probíhá buď mimo ČR, nebo v ČR s participací cizinců.

Stát se dobrovolníkem na EXPO bylo stejně jako o 2 roky předtím na olympiádě v Pekingu velmi prestižní. (...) Dobrovolnictví tak poskytuje skvělou praxi pro budoucí uplatnění. (212)

To vše a mnohem víc nabízí budoucím dobrovolníkům neziskové organizace u nás i v zahraničí, které se podílí na organizaci mezinárodních projektů a dodávají tím dobrovolnictví zcela nový rozměr – multikulturní. (217)

(...) formy komunitního dobrovolnictví v ČR i v zahraničí, (...). (205)

Shrnutí

Články zobrazující dobrovolnictví neziskovým paradigmatem ve Světě neziskovek obsahují některé stejné prvky jako tento typ článků v MF DNES – prvek dobrovolnictví jako fenoménu, dobrovolnické práce zaměřené na cizince nebo managementu dobrovolnictví. Jiné prvky se vyskytují pouze v tomto specializovaném médiu – např. prvek firemního dobrovolnictví, který se v masovém médiu nevyskytnul ani v jednom případě, nebo hájení práv dobrovolníků.

V MF DNES se naopak objevují podframy dobrovolníků – učitelů nebo společníků a dobrovolníků pracujících zadarmo a ve svém volném čase. Z výše uvedeného je zřejmé, že Svět neziskovek pojímá dobrovolnictví jako specializovanou sféru s vlastními pojmy a postupy, zato MF DNES o dobrovolnictví referuje spíše náhodně, pokud je přítomno v aktuálním tématu, které je pro čtenáře zajímavé.

3.5.3. Průřezové motivy

3.5.3.1. „Nedostatek dobrovolníků“

V člancích rámuujících dobrovolníky neziskovým paradigmatem i paradigmatem občanské společnosti se poměrně často objevuje motiv nedostatečného počtu dobrovolníků a jejich shánění. U neziskového paradigmatu v MF DNES se jedná spíše o obecné zmínky o nedostatku dobrovolníků a možnosti přidat se, články s paradigmatem občanské společnosti v MF DNES jsou konkrétnější, autoři uvádějí způsoby, jak konkrétně se zájemci mohou připojit a také zmiňují cesty, kterými dobrovolníci šíří výzvy. Několikrát je zmíněn internet, což tyto dobrovolníky charakterizuje jako aktivní, schopné uživatele moderních technologií (a zároveň může odradit starší zájemce bez počítačové gramotnosti). Ve zpravodaji Svět neziskovek se motiv nedostatku a shánění dobrovolníků objevil u neziskového paradigmatu, a stejně jako v MF DNES spíše na obecné rovině.

U volnočasového paradigmatu se tento motiv neobjevuje, v člancích je přítomnost dobrovolníků pokládána za samozřejmost a autoři neřeší jejich problémy. Vzhledem k nízkému podílu článků zařazených k volnočasovému paradigmatu jak v MF DNES, tak ve Světě neziskovek a vysokému výskytu tohoto motivu u zbylých dvou paradigmat tento motiv zmiňují.

MF DNES

„Máme 87 dobrovolníků, ale pořád je to málo. Je spousta dětí i seniorů, kteří by takového pomocníka chtěli, nemůžeme jim však vyhovět,“(…). (42)

Hledá dobrovolníky jako společníky pro seniory, pro lidi s mentálním postižením či psychickým onemocněním, pro děti ze sociálně slabých rodin, pro dopisování s vězni nebo pro pacienty v nemocnici. (42)

Stále hledá nové adepty, které by naplňovalo pomáhat starým lidem nebo chodit s nimi hrát společenské hry. (142)

Podmínkou je, aby se zapojilo alespoň 15 dobrovolníků. „Mám trošku obavu, zda se v Pelhřimově tolik lidí najde,“ prozrazuje Pavel Koubek z občanského sdružení. (83)

Dostavit se může každý, ačkoli organizátoři vítají přihlášení předem. Zájemci se hlásí na e-mail (...). (43)

Svět neziskovek

(...) abychom lidi s dobrovolnictvím více seznámili, chceme, aby poznali, že dobrovolnictví je normální... a ať to také zkusí. (201)

Veletrh představí návštěvníkům pestrou škálu příležitostí, jak je možné pomoci a stát se dobrovolníkem. (...) Přijďte zjistit, jak byste se mohli zapojit, a najdete si svůj způsob pomoci. (206)

3.5.3.2. „Spokojení dobrovolníci“

Všemi třemi paradigmaty v MF DNES a neziskovým paradigmatem ve Světě neziskovek prostupuje motiv spokojenosti dobrovolníků. Vyskytuje se spíše u článků zaměřených na osobu dobrovolníka, projevuje se jako radost z vykonané práce, pocit smysluplnosti, možnost odpočinout si, odreagovat se při dobrovolné činnosti. Motiv se objevuje u různých oblastí dobrovolnického působení – ochrana životního prostředí, práce se seniory, práce s dětmi.

MF DNES

„Je krásné být část této vánoční tradice. Ráda odpovídám dětem, které dychtí dozvědět se, kde je právě Santa a kdy dorazí do jejich domu,“ uvedla Michelle Obamová ve svém prohlášení. (161)

Největší odměnou bude dobrovolníkům dobrý pocit z toho, že přispěli za zkrášlení okolí řeky Chrudimky,“ uvedl Křivka. (47)

„Dobrovolnickou práci dělám pro radost. Vždycky z ní chodím uvolněná, protože vím, že má smysl. Senioři jsou zase rádi, že se jim někdo věnuje,“ říká Michaela Pošvářová. (28)

Dobrovolnictví berou jako příjemné zpestření pracovního stereotypu. (97)

Svět neziskovek

„Na Ranečku bylo moc fajn, byla to příjemná změna po každodenní práci v kanceláři,“ říká Eva Fenclová. (210)

Někteří si přejí bojovat za dobrou věc, jiné k dobrovolnictví přivádí touha získat cenné zkušenosti a dovednosti, další hledají nové přátele a smysluplnou náplň volného času. (...) kdo se jednou stane dobrovolníkem, srdcem jím zůstane navždy. (217)

3.5.3.3. „Dobrovolnictví spojující různé generace“

V některých článcích u všech tří paradigmat v MF DNES a u neziskového paradigmatu ve Světě neziskovek jsem objevila motiv propojování generací – někde i s prvkem předávání hodnot dospělých dětem, učení je novým věcem, jinde jako pomoc mladých lidí seniorům nebo také jako pomoc seniorů dětem. Toto mezigenerační působení je vždy popsáno kladně, přítomnost dětí na dobrovolných akcích je zobrazena jako přirozená, také zapojování seniorů je zářmováno jako pozitivní a bezproblémové.

MF DNES

Akce Otevírání Chrudimky se přitom každoročně účastní až dvě stovky lidí včetně nejmladších účastníků dětských vodáckých oddílů východních Čech. „Akce tak bude mít i výchovný charakter,“ dodal Křivka. (47)

(...) zkušenější koledníci vedli pouze menší děti, které šly poprvé. (160)

Valašskokloboučtí ochránci přírody spolu s dětmi ze škol nosí žáby z kbelíků do rybníka. (...) (58)

Milan Bukáček šéfuje vodním záchranářům u Lipna. Ve svém týmu má 48 dospělých členů a 36 dětí. (145)

Stačí však, aby se prošla po Karlových Varech a spousta dětí včetně maminek se k ní hlásí. (153)

„Děti jsou rády, že tu jsme. Už nás znají, některé se na nás těší. Malinkatý se mě chytne za ruku, bojí se aut,“ řekla Hana Hrudková MF DNES. (123)

Svět neziskovek

(...) senioři chodí za jinými seniory nebo hrát si s dětmi do školního klubu, děti naopak učí seniory pracovat s počítačem, takže se to hezky mezigeneračně propojuje. (201)

Věnují se ale i samotným dětem, chodí s nimi ve svém volném čase třeba sbírat brambory. (218)

K dětem se vůbec obecně hlásí daleko víc dobrovolníků než jinam. (201)

4. ZÁVĚR

Celkem jsem analyzovala 204 články zabývající se dobrovolnictvím (182 z MF DNES, 22 ze Světa neziskovek). Prvním krokem analýzy bylo nalezení definujících prvků jednotlivých paradigmat dobrovolnictví v člancích a jejich přiřazení k těmto paradigmátům coby základním rámcům dobrovolnictví. V případě odborně zaměřeného měsíčníku Svět neziskovek se takto podařilo přiřadit většinu článků, u MF DNES to nebyla ani polovina z nich. V tom, že 97 článků zůstalo nepřirazených, spatřuji jednu z obecných charakteristik mediálního obrazu dobrovolnictví v českém masovém médiu – dobrovolnictví je zcela okrajové téma, nejčastěji se o něm informuje náhodou a nesystematicky, míchají se prvky formálního a neformálního dobrovolnictví, dobrovolnictví bývá velmi často v článku sice zmíněno, ale jinak zcela upozaděno. Typickým případem je zpravodajský článek o vybrané akci, v němž je pouhá zmínka, že se na ní podíleli i dobrovolníci.

V první části analýzy jsem se věnovala kvantitativním ukazatelům u analyzovaných článků. V MF DNES nejvíce analyzovaných článků (polovina z těch, které byly jednoznačně přiřazeny k jednomu z paradigmat) zobrazuje dobrovolnictví paradigmátem občanské společnosti, s tímto rámcem se pojí další charakteristiky. Dobrovolnictví v těchto člancích je zobrazováno nejčastěji jako dlouhodobé, lokálního charakteru, zaměřené na ochranu životního prostředí a komunitní rozvoj. Počet dobrovolníků podílejících se na určité činnosti bývá různý, nejčastěji do stovky. Nejčastějším aktérem organizujícím danou činnost jsou občanská sdružení. Méně analyzovaných článků neslo znaky neziskového paradigmatu. V těchto člancích se objevili další aktéři – kromě občanských sdružení také dobrovolnická centra (která také mohou mít právní subjektivitu občanských sdružení) a církevní zařízení. Autoři článků zobrazují dobrovolnickou činnost jako dlouhodobou, spíše lokálního charakteru, nejčastěji v oblasti sociálních služeb. Počet dobrovolníků participujících na jedné akci je spíše nižší. Vzhledem ke mnou úzce vymezeným podmínkám pro přiřazení článků k volnočasovému paradigmatu jsem volnočasové pojetí dobrovolnictví definovala pouze u malého množství článků (12), kvůli čemuž kvantitativní analýza nemá velkou výpovědní hodnotu. Nejčastěji se tato dobrovolná činnost odehrávala na lokální úrovni, byla krátkodobá (nejvíce akcí trvalo pouze jeden den, často se ale jednalo o akce pravidelně opakované), typickou oblastí je kultura a umění. Zajímavý je vysoký počet dobrovolníků, který

je na jednotlivých akcích zmiňován. U zpravodaje Svět neziskovek mezi články převládaly ty, které jsem přiřadila k neziskovému paradigmatu (18 z 22 analyzovaných), 3 články jsem přiřadila k volnočasovému paradigmatu, ale dále jsem s nimi v kvantitativní analýze nepracovala, protože se jednalo o příliš malý vzorek. V jednom článku figurovala dvě paradigmatu. Neziskové paradigma se zde pojí převážně s oblastí sociálních služeb, méně často s podporou dobrovolnictví a pomocí při nenadálých situacích, činnost bývá organizována ve stejné míře občanskými sdruženími, jinými NNO a jinými organizacemi (i ze ziskového sektoru). Dobrovolnictví mělo často celostátní charakter, počet dobrovolníků byl různý.

Při srovnání výše uvedených údajů s tabulkou č. 2.2: Přehled paradigmat dobrovolnictví je možno konstatovat, že v ukazatelích, které je možno porovnat – aktéři dobrovolnictví a oblasti dobrovolnictví u jednotlivých paradigmat⁴² – se předpoklady vyvozené ze zahraničních textů s českou mediální realitou shodují.

V kvalitativní analýze jsem zkoumala jednotlivé framy – tedy paradigmatu v obou médiích a hledala nejprve prvky, které jsou pro jednotlivé framy charakteristické, abych z nich mohla vyvodit obraz, který daný rámeček podává o dobrovolnictví, a poté motivy, které se objevují ve všech kategoriích článků, a skládají tak jakýsi obecně platný obraz dobrovolnictví. U volnočasového paradigmatu se vzhledem k malému počtu článků v MF DNES podařilo nalézt pouze 2 podframy, které potvrdily, že dobrovolnictví tohoto typu dostává prostor především při konání kulturních a společenských akcí, v některých případech se pojí s prvkem hravosti, soutěžení. V článcích téměř chyběl prvek formálního řízení a dobrovolníci jako individua autory nezajímali, zmíněny byly pouze počty dobrovolníků, kteří se dané akce účastnili. Ve Světě neziskovek se volnočasové paradigma pojilo se stejným typem akcí a v jednom případě se zážitkovým kurzem, dobrovolnictví bylo i tam věnováno minimum prostoru.

Paradigma občanské společnosti coby nejčastěji zastoupené v MF DNES a ani jednou se nevyskytující ve Světě neziskovek zobrazuje dobrovolnictví jako lokální, většinou

⁴² Tyto ukazatele nebyly mezi definujícími prvky, podle kterých jsem přiřazovala články k paradigmatům.

svépomocnou činnost, která může být i výsledkem snahy aktivních jednotlivců. Bývá zde kladen důraz na týmovou snahu, zmiňují se výsledky činnosti dobrovolníků, dává se jim prostor, aby vyjádřili své postoje. Celkově je v článcích zdůrazněna nezávislost dobrovolníků na okolních institucích včetně nevýhod, které to přináší.

Neziskové paradigma přineslo v MF DNES i ve Světě neziskovek velké množství podframů, z nichž některé se navzájem shodovaly, jiné se vyskytovaly pouze v jednom z médií. V obou médiích se vyskytovalo poměrně velké množství článků, které se zabývaly dobrovolnictvím na obecné úrovni – v MF DNES se týkaly pouze výzkumu dobrovolnictví a zviditelňování dobrovolnictví, Svět neziskovek informoval ve velké míře o probíhajícím Evropském roku dobrovolnictví coby příležitosti pro zviditelnění dobrovolnických činností a také o legislativě související s dobrovolnictvím. Dobrovolnictví tak bylo zarámováno jako specializovaná sféra, která vyžaduje vlastní legislativní ukotvení a místo ve veřejném prostoru. V obou médiích byl zastoupen obraz dobrovolníka podporovaného buď vysílající organizací, nebo organizací, pro kterou bezplatně pracuje. Tato podpora byla v MF DNES vyjádřena zejména poskytováním školení a profesionálního řízení ze strany organizací, ve Světě neziskovek byl zmíněn management dobrovolnictví jako obor a osvěta dobrovolníků v jejich právech (v podtextu zde v jednom článku zaznělo téma zneužívání dobrovolníků, ale tomuto tématu jsem se nevěnovala). Dalším společným motivem pro obě média bylo zmínění zahraničního aspektu dobrovolnictví. V MF DNES se jednalo o české dobrovolníky, kteří pomáhají buď v zahraničí, nebo cizincům žijícím v České republice (dobrovolníci jsou zobrazeni lidé, kteří vyhledávají kontakt s cizinci), ve Světě neziskovek bylo téma zmíněno v souvislosti se situací dobrovolnictví v zahraničí a přínosech mezinárodních dobrovolnických projektů. Mezi obrazy, které se vyskytovaly pouze v MF DNES, byly obraz dobrovolníků jako společníků lidí izolovaných od společnosti (např. v nemocnicích, ústavech) – tento vztah byl popsán jako oboustranně přínosný. Dále se vyskytoval podobný obraz dobrovolníků, kteří se věnují znevýhodněným osobám (zde často dětem) formou jejich doučování (i tato činnost bývá popsána jako přínosná pro obě strany), zmíněno bylo propojení dobrovolníků s církví vzhledem k církevnímu původu organizací, ve kterých působí, vzdělanost dobrovolníků jako někdy nezbytná podmínka pro vykonávání dobrovolnické činnosti a altruismus dobrovolníků spolu s věnováním času a „ušlého zisku“. Ve Světě neziskovek se objevilo téma firemního

dobrovolnictví – bylo zobrazeno jako přínosné pro firmy, zaměstnance i příjemce jejich pomoci, ale v jednom rozhovoru byla tazatelem zpochybněna jeho dobrovolná podstata – a zmiňování dobrovolníků jako jednoho z významných zdrojů NNO. Rozdíly mezi tématy v MF DNES a Světě neziskovek potvrdily zaměření obou médií – na širokou veřejnost, resp. poučené publikum. Zatímco MF DNES přináší zpravodajství, ve kterém se dobrovolníci vyskytují více méně „náhodou“, zobrazení při své aktivitě, Svět neziskovek nabízí i obecný pohled na dobrovolnictví.

Ve Světě neziskovek se články věnované dobrovolnictví vyskytují rovnoměrně v celém vydání, nezávisle na rubrikách. Naprostá většina analyzovaných článků z MF DNES byla publikována v lokálních přílohách (pozn. typy rubrik a příloh uvádím u všech článků v jejich seznamu v Příloze), v hlavních rubrikách se dobrovolnictví vyskytovalo minimálně, často se v těchto případech jednalo o takové pojetí, které neodpovídalo definici pro tuto práci⁴³.

Během analýzy se objevily 3 průřezové motivy: „Nedostatek dobrovolníků“, „Spokojení dobrovolníci“ a „Dobrovolnictví coby způsob stmelování generací“. Ve způsobu, jakým se tyto motivy v člancích u jednotlivých paradigmat vyskytují, lze nalézt i charakteristiky jednotlivých paradigmat – zatímco články s volnočasovým a neziskovým se zabývají především danou akcí, na které se podílejí i dobrovolníci (v případě neziskového paradigmatu i obecnou situací dobrovolnictví), paradigma občanské společnosti je spojeno přímo s osobami dobrovolníků, autoři častěji zmiňují jejich situaci, zmiňují například oběti, které musí podstupovat.

Autoři článků v obou médiích, zejména v MF DNES, opomíjejí věk dobrovolníků – ve většině případů není věk udán, pouze výjimečně byli mezi dobrovolníky zmíněni děti, studenti nebo senioři. Následkem toho v obraze dobrovolnictví figurují převážně dospělí, z kontextu ve věku 30-55 let. Dalším prvkem, který se v analyzovaných člancích téměř nevyskytoval, ačkoli se s dobrovolnictvím pojí, jsou týmové hodnoty – v obraze

⁴³ Oblast vojenství, historie, medicíny; jediný článek, který se vyskytl na titulní straně vydání, se také týkal jiného typu dobrovolnictví, než zkoumá tato práce (Extremisté hrozí zřízením domobrany).

dobrovolnictví většinou figurují buď jednotlivci, nebo velké skupiny a interakce mezi jednotlivými dobrovolníky nebývá zmíněna.

I nepřítomnost těchto ukazatelů potvrzuje mé již výše zmíněné zjištění, že dobrovolnictví není pro české masové médium významným tématem, vyskytuje se spíše jako přidružené k jiným tématům. Odborně zaměřené médium pokrývá téma dobrovolnictví spíše jako obor, mající svá specifika a problémy.

LITERATURA

Anheier, H. K., Toepler, S. 2010. *International Encyclopedia of Civil Society*. S. 1. Springer.

Bennett, R. 2008. „Marketing of Voluntary Organizations as Contract Providers of National and Local Government Welfare Services in the UK“. *Voluntas* 19: s. 268–295.

Borkman, T. 1999. *Understanding Self-Help/Mutual Aid: Experiential learning in the commons*. New Jersey: Rutgers University Press.

Císař, O. 2008. *Politický aktivismus v České republice: Sociální hnutí a občanská společnost v období transformace a evropeizace*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Císař, O., Navrátil, J., Vráblíková, K. 2011. *Stáří, noví, radikální: politický aktivismus v České republice očima teorie sociálních hnutí*. *Czech Sociological Review*, 47 (1). s. 137-168.

Cnaan, R. A., Handy F., Wadsworth, M. 1996. „Defining who is a volunteer: Conceptual and empirical considerations“. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*. Vol. 25, No. 3, p. 364-383.

Dekker, P. and L. Halman. 2003. „Volunteering and Values: An introduction“ in Dekker, P. and L. Halman (Eds) *The Values of Volunteering: Cross-cultural perspectives*. New York, Boston, Dordrecht, London, Moscow: Kluwer Academic/Plenum.

Ellis, A. 2004. *Generation V: Young people speak out on volunteering*. London: Institute for Volunteering Research.

Flam, H., ed. 2001. *Pink, Purple, Green: Women's, Religious, Environmental, and Gay/Lesbian Movements in Central Europe Today*. Boulder: East European Monographs.

- Forster, A. 2004. „Not Always for Love but Certainly not for Money: In reply to Williams“. *Voluntary Action* 6(3), s. 37–40.
- Frič, P., Pospíšilová, T. a kol. 2010. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: AGNES.
- Hansmann, H. 1980. *The role of the nonprofit enterprise*. *Yale Law Journal* 89, 835–901.
- Hertog, J. K., McLeod, D. M. 2003. „A Multiperspectival Approach to Framing Analysis: A Field Guide“ in Reese, S. D.; Gandy, O. H.; Grant, A. E. (eds.). 2003. *Framing Public Life: Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World*. 2. vydání. London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Hyánek, V. 2011. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. Brno: Masarykova univerzita.
- Janoski, T., Musick, M., Wilson, J. 1998. „Being Volunteered? The Impact of Social Participation and Pro-Social Attitudes on Volunteering“. *Sociological Forum*, Vol. 13 No. 3, s. 495–519
- Jiráček, J.; Köpplová, B. 2007. *Média a společnost*. Praha: Portál.
- Lynn, P. 1997. „Measuring Voluntary Activity“. *Non-Profit Studies* 1(2). s. 1–11.
- Lyons, M., Wijkstrom, P., Clary, G. 1998. „Comparative studies of volunteering: what is being studied“. *Voluntary Action* 1(1).
- Locke, M., A. Ellis and J. Davis Smith. 2003. „Hold on to What You’ve Got: The volunteer retention literature“. *Voluntary Action* 5(3), s. 81–100.

- Maher, T. M. 2003. Framing: „An Emerging Paradigm or a Phase of Agenda Setting?“ in Reese, Stephen D.; Gandy, O. H.; Grant, A. E. (eds.). *Framing Public Life: Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World*. 2. vydání. London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- McCombs, M., Ghanemová, S. I. 2003. „The Convergence of Agenda Setting and Framing“ in Reese, S. D.; Gandy, O. H.; Grant, A. E. (eds.). 2003. *Framing Public Life: Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World*. 2. vydání. London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Mcquail, D. 2007. *Úvod do studia mediální komunikace*. Praha: Portál
- Petrova, T., Tarrow, S. 2007. „Transactional and Participatory Activism in the Emerging European Policy: The Puzzle of East Central Europe“. *Comparative Political Studies* 40 (1): s. 74–94.
- Pospíšilová, T. 2010. „Dobrovolnictví v kontextu životní dráhy dobrovolníků“. *Lidé města/Urban People*, vol. 12, no. 1, s. 109–133.
- Pospíšilová, T. 2011. *Grassroots Volunteering: Definitions, Concepts and Themes. Overview of the literature*. Praha: Agora CE, o.p.s.
- Potůček M. a kol. 2005. *Veřejná politika*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Putnam, R. 1993. *Making Democracy Work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.
- Putnam, R. 2000. *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon and Schuster.

- Reese, S. D.; Gandy, O. H.; Grant, A. E. (eds.). 2003. *Framing Public Life: Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World*. 2. vydání. London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Reifová, I. 2004. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál.
- Rochester, C. 2006. *Making Sense of Volunteering: A literature review*. The Commission on the Future of Volunteering, Volunteering England.
- Rochester, C. 1997. „The Neglected Dimension of the Voluntary Sector: Measuring the value of community organisations“ in Pharoah, C. (Ed) *Dimensions of the Voluntary Sector*. West Malling: Charities Aid Foundation.
- Rochester, C. 1998. *Social Benefits: Exploring the value of community sector organisations*. West Malling: Charities Aid Foundation.
- Rochester, C. 1999/2007. „One Size Does Not Fit All: Four models of involving volunteers in small voluntary organisations“. *Voluntary Action* 1(2) s. 7–20, reprinted in Smith, J. D. and M. Locke (Eds) *Volunteering and the Test of Time: Essays for policy, organisation and research*. London: Institute for Volunteering Research.
- Rochester, C., Paine, A. E., Howlett, S., Zimeck, M. 2010. *Volunteering and Society in the 21st Century*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Salamon, L. M., Anheier, H. K. a kol. 1999. *Global Civil Society: Dimensions of the Nonprofit Sector*.
- Salamon L. M., Sokolowski S. W., List R. 2003. *Global Civil Society: An Overview*. Baltimore: John Hopkins Center for Civil Society Studies.
- Schaad, M. 1998. *Neziskové organizace v ekonomické teorii*. Brno: Masarykova univerzita.

Skovajsa, M. a kol. 2010. *Občanský sektor. Organizovaná občanská společnost v České republice*. Praha: Portál.

Smith, D. H. 2000. *Grassroots Associations*. Sage: Thousand Oaks.

Stebbins, R. 1996. „Volunteering: a serious leisure perspective“. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 25 (2), s. 211–224.

Stebbins, R. 1998. *After Work*. Calgary: Detseling Enterprises Ltd.

Stebbins, R. 2004. „Introduction“ in Stebbins, R. and M. Graham (Eds). *Volunteering as Leisure/Leisure as Volunteering: An international assessment*. Wallington: CABI Publishing.

Stebbins, R. 2006. „Leisure Reflections... No. 13. The Serious Leisure Perspective“. *LSA Newsletter* No. 75.

Stebbins, R. 2009. „Would You Volunteer?“ *Social science and Public Policy*. 46: 155–159. Springer Science + Business Media, LLC.

Stebbins, R. 2009. „Leisure Reflections... No. 21: Paid to Volunteer: Linking Leisure and Work“. *LSA Newsletter* No. 83

Stolle, D. 2007. „Social Cupital“. S. 655–675 in Russell J. Dalton, Hans-Dieter. Klingemann (eds.). *The Oxford Handbook of Political Behavior*. Oxford: Oxford University Press.

Šiklová, J. 2011. „Dobrovolnictví – opora občanské společnosti“. *Sborník konference Dobrovolnictví – opora občanské společnosti*. Kroměříž.

Šulcová, L. 2010. *Rámování mediálních obsahů*. Praha: Univerzita Karlova v Praze. Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Nepublikovaná diplomová práce.

Tichota, O. 2008. *Vliv regionálních médií na vnímání politiky čtenáři v Mělníku*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií. Nepublikovaná diplomová práce.

Trampota, T. 2006. *Zpravodajství*. Praha: Portál.

Tschirhart, M. 2005. „Employee Volunteer Programs“ in Brudney, J. L. (Ed) *Emerging Issues in Volunteering*. Indianapolis: Association for Research on Nonprofit Organizations and Voluntary Action.

Příloha 1

Analyzované články – MF DNES

- 1 Ve starém mlýně vznikne středisko ekologické výchovy. (zur). 15.2.2011. Brno, s. 4
- 2 Celebrity i obří rozpočet. Olympiáda mládeže začala. Martin Trdla. 14.2.2011. Kraj Liberecký, s. 1
- 3 Šéfem kuchařů je jeden z televizní dvojice Kluků v akci. (mt). 14.2.2011. Kraj Liberecký, s. 1
- 4 Loni uklízelo 14 500 lidí. Podobná akce se chystá i letos. (jpa). 12.2.2011. Vysočina, s. 2
- 5 Už začíná vypadat jako letní kino a těší se na diváky. Radek Duchoň. 12.2.2011. Kraj Karlovarský, s. 2
- 6 O obraně, kterou žoldněřská armáda nikdy nemůže zaručit. 12.2.2011. Názory, s. 13
- 7 Hledají se nové hvězdy sportu, Liberec hostí celou Evropu. Michael Havlen. 11.2.2011. Liberec 2011, s. 11
- 8 Sebevrah ve školní uniformě zabil 31 lidí. (ČTK). 11.2.2011. Ze světa, s. 6
- 9 Fórum čtenářů - Když se řešení chopí „dobrovolníci“. 10.2.2011. Kraj Hradecký, s. 3
- 10 Febiofest uvede novinku od Afflecka. Mirka Spáčilová. 10.2.2011. Kultura, s. 9
- 11 Oblečení pro dobrovolníka přišlo na patnáct tisíc. (sol). 9.2.2011. Kraj Liberecký, s. 2
- 12 Podnikatele v kraji drtí dluhy. 183 z nich je krok od konkurzu. Martin Trdla. 8.2.2011. Kraj Liberecký, s. 6
- 13 Zázraky by si měli dělat lidé vzájemně. Jiří Sázel. 7.2.2011. Brno, s. 4
- 14 Nominace na Křesadlo míří do finále. 3.2.2011. Kraj Karlovarský, s. 4
- 15 Materiál využijí v keňské vesnici Tibo. (lim). 3.2.2011. Jižní Čechy, s. 2
- 16 Aby mohla trávit čas se synem, bude roznášet kávu Eva Fryšarová. 2.2.2011. Praha, s. 4
- 17 Neziskovky a vernisáž výstavy. 2.2.2011. Praha společnost, s. 6
- 18 Prostějov vyšle mladé do ciziny. (dík). 2.2.2011. Střední Morava, s. 4

- 19 Jeseníky před vandaly nově ohlírají i lesníci. Rostislav Hányš. 1.2.2011. Kraj Olomoucký, s. 1
- 20 Kampaň upozorní na dobrovolnictví. (ad). 3.2.2011. Kraj Liberecký, s. 3
- 21 Dobrovolníci pomáhají dětem cizinců s učením. Kateřina Vítková. 15.4.2011. Kraj Hradecký, s. 3
- 22 Německá herečka Tykwerova díla 3 zahájí Dny evropského filmu. (spa). 14.4.2011. Kultura, s. 11
- 23 Hasič: Děláme vše pro to, aby se náš čas nestal volným. Ludmila Mlsová. 13.4.2011. Jižní Čechy, s. 3
- 24 Z ceny Dobrá parta se letos místo tří týmů radují čtyři. (lim). 13.4.2011. Jižní Čechy, s. 3
- 25 Studentka pomáhá dětem na třech místech najednou. (lim). 13.4.2011. Jižní Čechy, s. 3
- 26 Křesadlo a Dobrá parta na hradě. Michal Novotný. 12.4.2011. Jižní Čechy, s. 3
- 27 Pavel Bobek dnes zazpívá pro Domov sv. Josefa v Žirči. (mar). 4.4.2011. Kraj Hradecký, s. 4
- 28 Studentka trénuje důchodkyním paměť. Hraje s nimi slovní fotbal. Ludmila Mlsová. 2.4.2011. Jižní Čechy, s. 3
- 29 Akce na hradech a zámcích. 1.4.2011. Kraj Karlovarský, s. 3
- 30 Dobrovolníci čistí řeku a šetří přírodu. (buš). 15.4.2011. Střední Čechy, s. 3
- 31 Jarní úklid odlehčil Klobouky o tuny odpadu. (ich). 15.4.2011. Kraj Zlínský, s. 4
- 32 Dnes na Vysočině - Řeka Sázava. 15.4.2011. Vysočina, s. 2
- 33 Čeština je moc těžká, stěžuje si malá Syřanka. Kateřina Vítková. 15.4.2011. Kraj Hradecký, s. 3
- 34 Dík od Klause. Za život dítěte. Petr Ježek. 15.4.2011. Kraj Plzeňský, s. 3
- 35 Čtyři nadšenci obnovují kapli, kříže i studánky. Andrea Bartůňková. 14.4.2011. Vysočina, s. 4
- 36 Na trdliště přenášejí záby v kyblíku. (jh). 14.4.2011. Kraj Liberecký, s. 4
- 37 Studenti koncertovali, tančili. Někteří objímali fakultu. (tca, luv). 14.4.2011. Brno, s. 4
- 38 O víkendu se jdou uklízet Milíčovské kopce. (aba). 14.4.2011. Praha, s. 4

- 39 Dobrovolníci likvidovali černé skládky na břehu Vltavy. Kateřina Adamcová. 13.4.2011. Praha, s. 4
- 40 Brněnský student čistí Bratislavu na hokejové mistrovství. Lukáš Valášek. 13.4.2011. Jižní Morava, s. 1
- 41 Řídí z Brna úklid Bratislavy na hokejový sen. Lukáš Valášek. 13.4.2011. Brno, s. 1
- 42 Řeka není stoka. Díky vodákům. (kvr). 13.4.2011. Kraj Karlovarský, s. 2
- 43 Na břehu Sázavy se válely i ledničky a obrazovky. Andrea Bartůňková. 13.4.2011. Vysočina, s. 2
- 44 Umí skvěle vyprosit peníze. A pak díky nim dobře pomoci. Lucie Chlebná. 12.4.2011. Severní Čechy, s. 3
- 45 Krátce - Sázavu budou čistit i školáci..(kr). 12.4.2011. Střední Čechy, s. 4
- 46 Dnes na Vysočině. 11.4.2011. Vysočina, s. 2
- 47 Chrudimce jarní rituál prospěje, vodáci ji chtějí zároveň vyčistit. Martin Ťopek. 8.4.2011. Kraj Pardubický, s. 4
- 48 Citadela dostala nové televizní obrazovky. (dan). 7.4.2011. Kraj Zlínský, s. 4
- 49 Žáby vyrážejí na cestu, ochránáři staví zábrany. (ama). 6.4.2011. Vysočina, s. 3
- 50 Třebíč chce zámecký statek a v něm malou zoo. (ve). 6.4.2011. Vysočina, s. 4
- 51 Dobrovolníci uklidí chráněné území. (char). 5.4.2011. Střední Čechy, s. 3
- 52 Město vyčistí ulice a ošetří zeleň. Robert Heč. 5.4.2011. Uherský brod, s. 5
- 53 Našemu osazenstvu je mezi osmdesátkou a stovkou. (jim). 5.4.2011. Kraj Olomoucký, s. 3
- 54 Dobrovolníci sbírali dřevo i odpadky. (ppr). 4.4.2011. Kraj Zlínský, s. 4
- 55 Hasičům dobrovolníkům pošle kraj miliony. (dík). 4.4.2011. Kraj Olomoucký, s. 2
- 56 Půlmaraton je i o těch, o nichž se nemluví. Eva Fryšarová. 4.4.2011. Praha, s. 2
- 57 Půlmaraton z druhé strany: banány a voda pro Keňu. Eva Fryšarová. 4.4.2011. Praha, s. 1
- 58 Dobrovolníci zachraňují žáby. (ich). 2.4.2011. Kraj Zlínský, s. 1

- 59 Dobrovolníci vyčistí kraj od odpadků. (ask). 2.4.2011. Střední Čechy, s. 4
- 60 Má největší sbírku merkurů na světě a pomáhá díky ní dětem. Tomáš Kassal. 2.4.2011. Severní Čechy, s. 3
- 61 „Nemáme,“ hlásili farmáři hodinu a půl po startu trhů. Petra Klimková. 2.4.2011. Kraj Olomoucký, s. 2
- 62 Dobrovolníci vyčistí kraj od odpadků. (ask). 2.4.2011. Praha, s. 4
- 63 Klášter u Králík připomene internaci řeholníků. (ČTK). 1.4.2011. Kraj Hradecký, s. 3
- 64 Dnes na jihu Čech. 1.4.2011. Jižní Čechy, s. 2
- 65 Start! Poběží Keňan i spisovatel. Michal Včeliš. 1.4.2011. Půlmaraton – příloha, s. 11
- 66 Omluva doktoru Dohnalovi za kostry. Tomáš Menschik. 1.4.2011. Kraj Olomoucký, s. 2
- 67 Klášter ukáže zvěrstva komunistů. (ČTK). 1.4.2011. Kraj Pardubický, s. 1
- 68 V kraji je 20 procent dobrovolníků. 15.6.2011. Kraj Hradecký, s. 2
- 69 Baťovské studny slouží dodnes. Lidé si vodou zalévají zahrady. Jana Fuksová. 15.6.2011. Kraj Zlínský, s. 3
- 70 Proč literární soutěže končí už krajským kolem? Radomír Dolanský. 15.6.2011. Jižní Čechy, s. 4
- 71 Maltézský rytíř chrání víru a pomáhá potřebným. Mirka Nezvalová. 15.6.2011. Jižní Čechy, s. 1
- 72 Správa šumavského parku se chystá pokácet 450 stromů. Václav Janouš. 14.6.2011. Z domova, s. 6
- 73 Rujana má největší hrad z písku. (ČTK). 14.6.2011. Ze světa, s. 7
- 74 Na Skaut byli vždy pyšní. I když museli přísahat tajně. Jana Soukupová. 14.6.2011. Jižní Morava, s. 6
- 75 Dobrovolní hasiči budou na Starém Městě. (kat). 14.6.2011. Praha, s. 1
- 76 Lidé od nás. (mno). 14.6.2011. Střední Čechy, s. 4
- 77 Výtěžek pomáhá mentálně postiženým lidem. 14.6.2011. Jižní Čechy, s. 1
- 78 Fórum čtenářů výběr z dopisů, kráceno. 13.6.2011. Kraj Karlovarský, s. 4

- 79 Dobrovolníci: Bez rodiny by to nešlo. 11.6.2011. Vysočina, s. 4
- 80 Dnes na Vysočině. 11.6.2011. Vysočina, s. 2
- 81 Olomouc se znovu rozběhne. Půlmaraton láká davy i hvězdy. Jan Dočkal. 10.6.2010. ½ maraton – příloha, s. 51
- 82 Farma na kraji města „léčí“ venkovem. Ida Kleisnerová. 10.6.2011. Kraj Karlovarský, s. 3
- 83 Krátce. Kaple sv. Anny čeká na dobrovolníky. (ana). 9.6.2011. Vysočina, s. 4
- 84 Meziříčí chce rušit bariéry ve městě. (dan). 8.6.2011. Kraj Zlínský, s. 4
- 85 Když zavolají, jede zachraňovat lidi. Třeba na Haiti. Michal Houdek. 8.6.2011. Kraj Karlovarský, s. 3
- 86 Dejte si kávu. Ale nepočítejte s tím, že ji uvidíte. Ondřej Kinkor. 7.6.2011. Praha, s. 3
- 87 Pátrači našli tělo parašutistky, které se zřejmě neotevřel padák. Ondřej Kůs Ondřej Černý. 7.6.2011. Severní Čechy, s. 2
- 88 David Číp pečuje o postřelenou vránu i výra, jehož srazil vlak. Petr Broulík. 7.6.2011. Kraj Hradecký, s. 3
- 89 Dokonce i Židi. Barbora Tachecí. 2.6.2011. Publicistika, s. 13
- 90 Voda umožní i zcela nemožné! Veronika Maňhalová. 2.6.2011. Kraj Karlovarský, s. 2
- 91 Fukušimu mají spasit důchodci. Jsou méně citliví na radioaktivitu. (ČTK). 2.6.2011. Ze světa, s. 9
- 92 Karlín vypadá, jako by záplavy nikdy nebyly. (kat). 2.6.2011. Praha, s. 4
- 93 Ražický pražec zve na Hutku, Žalmana nebo Schovanky. Pavel Pokorný. 2.6.2011. Jižní Čechy, s. 5
- 94 Výtěžek sbírky poputuje na Rolničku. Renata Gargulová. 1.6.2011. Jižní Čechy, s. 3
- 95 Fórum čtenářů. Pavlína Štyndlová. 15.6.2011. Kraj Karlovarský, s. 4
- 96 Do Doksan míří poutníci, uvidí i ostatky sv. Anežky. Tomáš Kassal. 10.6.2011. Severní Čechy, s. 1
- 97 Liberec. Polovina Liberečanů přispívá na charitu. (sol). 9.6.2011. Kraj Liberecký, s. 1
- 98 Dělá mi radost, jak se lidé starají o domy a zahrady. Lenka Černá. 2.6.2011. Severní Čechy, s. 4

- 99 Přijeli dobrovolníci. V Jihlavě natírali lavičky. (jpa). 5.9.2011. Vysočina, s. 1
- 100 Šampionát začíná. Pro hráče, diváky i dobrovolníky. Jana Plechatá. 10.9.2011. Kraj Karlovarský, s. 1
- 101 Karkulka v Náměšti potká trpaslíky. (ve). 9.9.2011. Vysočina, s. 4
- 102 Fórum čtenářů. Petra Veverková. 9.9.2011. Jižní Morava, s. 4
- 103 Písek - Milevsko - Oslov. Hasiči si posílali staré cisterny. Václav Janouš. 9.9.2011. Jižní Čechy, s. 4
- 104 Do Boleslavi jezdím pomáhat lidem s anorexií. (mno). 9.9.2011. Střední Čechy, s. 4
- 105 Brno zaplavily stovky Světlušek. Pro nevidomé. (ek). 8.9.2011. Brno, s. 4
- 106 Jak Greenpeace roky vstupují do stejné řeky. Martin Biben. 7.9.2011. Kraj Pardubický, s. 2
- 107 Nadšení záchranářů se nezměnilo. Iva Jalůvková. 6.9.2011. Kraj Moravskoslezský, s. 3
- 108 V den, kdy září světlušky, prodávají herci a zpěváci. (kat). 6.9.2011. Praha, s. 3
- 109 Až nás změní bouračka... Petr Švec. 5.9.2011. Publicistika, s. 13
- 110 Vzít štětec a strávit vydařený den. Jaroslav Paclík. 5.9.2011. Vysočina, s. 2
- 111 Dobrovolníci pomáhají na Šumavě obnovovat rašeliniště. Lada Pešková, ČTK. 5.9.2011. Z domova, s. 6
- 112 Běh Nike: 35 kolapsů. Málo pili, tvrdí trenéři. Eva Fryšarová. 5.9.2011. Praha, s. 1
- 113 Sdružení pečuje o kaple. Ivan Truhlička. 5.9.2011. Kraj Hradecký, s. 4
- 114 Dnes na Vysočině. Jihlava. 3.9.2011. Vysočina, s. 2
- 115 Univerziáda? Skoro jako olympiáda, tvrdí Pošmourný. Martina Fojtů. 3.9.2011. Regionální sport, s. 5
- 116 Svatba, pak pouť. Skoky ožívají. 3.9.2011. Kraj Karlovarský, s. 2
- 117 Do skauta jsem se dostal měsíc po převratu. Barbora Němcová. 3.9.2011. Kraj Plzeňský, s. 4
- 118 Filtr nasál žhavé částice a požár byl na světě. (vok). 2.9.2011. Vysočina, s. 3

- 119 Za nemocnici v Pákistánu dostali medaili od prezidenta. (ad). 2.9.2011. Kraj Liberecký, s. 2
- 120 Diakonie učí děti i jejich rodiče, jak zvládnout školu. Ondřej Černý. 2.9.2011. Severní Čechy, s. 4
- 121 Jihlavu budou v sobotu uklízet i Američané. (jpa). 1.9.2011. Vysočina, s. 5
- 122 Ptačí rekordman dal za den 450 km. Iva Jalůvková. 1.9.2011. Kraj Olomoucký, s. 5
- 123 Malé děti se mě chytají za ruku, říká „přechodnice“ z Kolína. Pavel Eichler. 1.9.2011. Střední Čechy, s. 3
- 124 Luxus na periferii. Tady bydlí Špotáková a spol. Tomáš Macek. 1.9.2011. Sport, s. 9
- 125 Ve Vsetíně vybírají dobrovolníky na cenu. (fuk). 15.11.2011. Kraj Zlínský, s. 3
- 126 Jiskra se nevzdá, žádá o prominutí. Martin Vokáč. 15.11.2011. Vysočina, s. 1
- 127 Srdce rozdávají za boj o životy dětí. Hana Rojková. 15.11.2011. Praha, s. 5
- 128 Školáci si vymysleli, jak změnit školní zahradu, a sami ji budují. Alena Rokosová. 14.11.2011. Střední Čechy, s. 3
- 129 V Kamenici je teď 12 tisíc lososů. Z moře se vrátí pár desítek. Lucie Chlebná. 14.11.2011. Kraj Liberecký, s. 3
- 130 Sjezdovky čekají na první sníh. Martin Vokáč, Michal Kolařík. 14.11.2011. Vysočina, s. 1
- 131 Chodníky i letos uklidí placení dobrovolníci. (jba). 9.11.2011. Praha, s. 1
- 132 Výstava představí ty, co pomáhají v zahraničí. (dík). 9.11.2011. Kraj Olomoucký, s. 4
- 133 Ze zchátralé márnice vyrůstá expozice lustrů. Jan Šebelka. 8.11.2011. Kraj Liberecký, s. 4
- 134 Věci, které lidé už nepotřebují, nám pomohou pomoci. Ludmila Kolářová. 8.11.2011. Jižní Morava, s. 4
- 135 Konopiště uklízeli dobrovolníci. (mno). 7.11.2011. Střední Čechy, s. 2
- 136 Cestujte a poznávejte svět, radil Zikmund. Petra Procházková. 7.11.2011. Kraj Zlínský, s. 2
- 137 Zmizeli dva školáci i mladý policista. Lidé je pomohli najít. Ivana Lesková. 7.11.2011. Kraj Moravskoslezský, s. 1

- 138 Krátce. Střípky zasadily lípu sv. Anežky České. (bz), (ple). 5.11.2011. Kraj Karlovarský, s. 2
- 139 Z hor a podhůří. Pod skleněnou střechou bude myslivecká mše. (bed) (van). 5.11.2011. Kraj Hradecký, s. 1
- 140 BKB. Písmena, která pomáhají nejen obětem domácího násilí. Ludmila Mlsová. 5.11.2011. Jižní Čechy, s. 2
- 141 O znovuzrození zahrady v Bečově vypráví příběh soch. Josef Šofra. 4.11.2011. Kraj Karlovarský, s. 2
- 142 Svět peněz jsem vyměnila za pomoc. Zkuste to taky. Stanislava Králová. 4.11.2011. Kraj Pardubický, s. 3
- 143 Jako v televizi. I dobrovolníci mají svůj „Den D“. (sk). 4.11.2011. Kraj Pardubický, s. 3
- 144 Dobrovolníci rozbubnují město. (kal). 3.11.2011. Jižní Čechy, s. 1
- 145 Vede partu dobrovolníků, kteří tahají lidi z Lipna. Mirka Nezvalová. 2.11.2011. Jižní Čechy, s. 3
- 146 Extremisté hrozí zřízením domobrany. (lib). 2.11.2011. Titulní strana, s. 1
- 147 Vlčí hlídky se učily hledat šelmy. (sta). 2.11.2011. Kraj Moravskoslezský, s. 4
- 148 „Malé maturity“ startují už za měsíc. Na stovce škol. Ivana Karásková. 1.11.2011. Z domova, s. 3
- 149 Funguje nový útulek pro psy. (dp). 1.11.2011. Kraj Pardubický, s. 1
- 150 Daň, která je největší a lidi spojuje. Pavel Pokorný. 1.11.2011. Jižní Čechy, s. 2
- 151 Ženu hledala padesátka lidí. (vj). 1.11.2011. Jižní Čechy, s. 4
- 152 U Počítek vyrostla nová alej. (glo). 1.11.2011. Vysočina, s. 4
- 153 Příběh druhý: Znají ji desítky karlovarských dětí a maminek. (zed). 23.12.2011. Kraj Karlovarský, s. 3
- 154 Chceme zachránit svíčky, které plály za Václava Havla, říká keramik. Radek Bartoníček. 31.12.2011. Kraj Zlínský, s. 3
- 155 Historickou Kosenku zachraňují po požáru štedří dárci. Daniela Čunková. 31.12.2011. Kraj Zlínský, s. 4
- 156 Arcibiskup požehnal koledníkům. mise (roh). 31.12.2011. Kraj Olomoucký, s. 4

- 157 Pohled na utrpení stvrdil přestup. Ze zemědělství k charitě. Barbora Němcová. 31.1.2011. Kraj Plzeňský, s. 5
- 158 Nejslavnější šimpanz, věrný druh filmového Tarzana, zemřel. (luc). 29.12.2011. Ze světa, s. 11
- 159 Přispívejte na dobré věci. Nejen na Vánoce. Miroslava Vejvodová. 28.12.2011. Kraj Plzeňský, s. 2
- 160 V Rajhradě se ptali: Vzali byste k sobě Josefa s Marií? Aleš Černý. 27.12.2011. Brno, s. 4
- 161 Tady Michelle Obamová, Santa nezapomněl, už je na cestě. (AP, ČTK, zah). 27.12.2011. Ze světa, s. 10
- 162 Co se rozvedl, Vánoce neřeší. Petr Záleský. 27.12.2011. Kraj Hradecký, s. 3
- 163 Sdružení Hulka přineslo lidem v domovech stovky přání. (rb). 27.12.2011. Kraj Zlínský, s. 4
- 164 Pomáhá dětem, Roudnice jí za to udělila cenu. (tka). 27.12.2011. Severní Čechy, s. 4
- 165 „Úraz mi pomohl prohlédnout,“ říká nejlepší dobrovolník. Stanislava Králová. 23.12.2011. Kraj Pardubický, s. 3
- 166 Hvězdu za oltář dá až farář, nikdo jiný tam nedosáhne. Roman Helcl. 23.12.2011. Kraj Olomoucký, s. 2
- 167 Vánoční menu? „Protekční, bez ryb,“ usmívá se biskup. Michal Horák. 21.12.2011. Brno, s. 3
- 168 Na Tříkrálovou sbírku hledá charita koledníky. (kal). 20.12.2011. Jižní Čechy, s. 2
- 169 Ocenili záchranu části hradního areálu. (jis). 20.12.2011. Kraj Plzeňský, s. 3
- 170 Horská služba prověřila kondici dobrovolníků. Ti obstáli. (jis, čtk). 20.12.2011. Kraj Plzeňský, s. 3
- 171 Tři králové a velbloud projdou městem. (jaš). 19.12.2011. Jižní Čechy, s. 4
- 172 Učím sociologii venkova a fandím dobrovolníkům. Pavel Klvač. 19.12.2011. Jižní Morava, s. 4
- 173 Radnice ocenila dobrovolníky. (eb). 16.12.2011. Praha, s. 2
- 174 Koná se soutěž o dobrovolníka roku. (ana). 15.12.2011. Vysočina, s. 4

- 175 Festival, který pomůže. Michaela Kasalová. 3.9.2011. Vysočina, s. 4
- 176 Krátce. Akce cihla pomůže mentálně postiženým. (red). 15.9.2011. Brno, s. 3
- 177 Nemocnice a ADRA hledají dobrovolníky. (btk). 13.9.2011. Kraj Moravskoslezský, s. 2
- 178 Na šňůru pověsili přes šest tisíc ponožek. (ČTK). 12.9.2011. Jižní Morava, s. 2
- 179 Fórum čtenářů. Petra Ziková. 12.9.2011. Kraj Hradecký, s. 4
- 180 Zachránila smečku psů před smrtí, nastěhovala si ji domů. Jan Charvát. 10.9.2011. Střední Čechy, s. 3
- 181 Kraj chce ocenit nejlepší dobrovolníky. (fuk). 10.9.2011. Kraj Zlínský, s. 3
- 182 C. A. F. E. pomáhá Romům najít místo na jihlavském Slunci. Michal Kolařík. 10.9.2011. Vysočina, s. 1
- 183 Odpůrce tunelů vyrazí do ulic. Jan Horák. 10.9.2011. Severní Čechy, s. 3
- 184 Krátce. Jak rychle zvládnou dobrovolníci oheň? (jar). 13.9.2011. Jižní Morava, s. 4
- 185 Lidé si mohou vzít rotvajlery, kteří zabili ženu. (iDNES.cz, ula). 30.12.2011. Severní Čechy, s. 1

Analyzované články – Svět neziskovek

- 201 Dobrovolníci jsou obyčejní lidé, kteří dělají neobyčejné věci. Eva Pavlatová. 2/2011. S. 1, 8-9
- 202 Můžete se přihlásit do „neziskového“ projektu KPMG. Klára Tichá, KPMG ČR. 2/2011. S. 11
- 203 Sešli se, aby pomohli... Ing. Dalibor Kraut, Charita Ostrava. 2/2011. S. 2
- 204 Jaké NNO přežijí rok 2011? Petr Vrzáček, lektor vzdělávacích kurzů Neziskovek.cz. 2/2011. S. 4
- 205 Čeho jsme dosáhli, kam směřujeme... Jiří Tošner, HESTIA, o.s. 4/2011. S. 2
- 206 12. veletrh neziskových organizací NGO Market 2011. 4/2011. S. 7
- 207 Benefiční ples na podporu BUŤI. Eva Haunerová, Český západ o.s., Toužim. 4/2011. S. 8
- 208 Nemám rád polovičaté věci. Eva Pavlatová. 4/2011. S. 1, 9-10
- 209 Puťák - zážitková dobrovolnická akce. 6/2011. S. 4

- 210 Čas pro dobrou věc. Eva Pavlatová. 6/2011. S. 7
- 211 Nadace Vodafone ČR má nové vedení. Jana Háková, Vodafone Czech Republic. 6/2011. S. 7
- 212 Nadace pro hloubku života. Vladislav Sobol, mluvčí OKD a Nadace OKD. 6/2011. S. 1, 10-11
- 213 Zapojte se do Průvodu dobrovolníků! Jiří Tošner, HESTIA, o.s. 9/2011. S. 2
- 214 Dobrovolnictví v sociálních službách. 9/2011. S. 3
- 215 Poďte s námi. Markéta Sodovková, Nadace Naše dítě. 11/2011. S. 2
- 216 Novinky v nabídce kurzů Neziskovek.cz. Eva Pavlatová. 11/2011. S. 6
- 217 Zahraniční studenti v NNO. Dana Sobotová, AIESEC. 11/2011. S. 6
- 218 Vyvážený komunikační mix je to pravé. Eva Pavlatová. 11/2011. S. 1, 8-9
- 219 Nadace OKD oceňovala. Vladislav Sobol, Nadace OKD. 12/2011. S. 6
- 220 Rozšiřte si své znalosti a dovednosti. Daniela Havlíčková, garantka Uznávání neformálního vzdělávání projektu Klíče pro život. 12/2011. S. 7
- 221 Koncert na podporu dobrovolnictví. Markéta Ježková, Lata – Programy pro ohroženou mládež. 12/2011. S. 8
- 222 Dobrý fundraiser je dobrý posluchač. Lukáš Vaníček. S. 1, 9-10

Příloha 2: Mezinárodní klasifikace neziskových organizací ICNPO

Skupiny		Podskupiny	
1	Kultura, sport a volný čas	1 100	Kultura a umění
		1 200	Sport
		1 300	Ostatní rekreace a společenské kluby
2	Vzdělávání a výzkum	2 100	Základní a střední vzdělávání
		2 200	Vyšší a vysokoškolské vzdělávání
		2 300	Ostatní vzdělávání
		2 400	Výzkum
3	Zdraví	3 100	Nemocnice a rehabilitace
		3 200	Zařízení s pečovatelskou službou
		3 300	Duševní zdraví a krizová intervence
		3 400	Ostatní zdravotní služby
4	Sociální služby	4 100	Sociální služby
		4 200	Pomoc při katastrofách a nenadálých situacích
		4 300	Finanční a materiální výpomoc
5	Životní prostředí	5 100	Životní prostředí
		5 200	Ochrana zvířat
6	Rozvoj a bydlení	6 100	Hospodářský, sociální a komunitní vývoj
		6 200	Bydlení
		6 300	Zaměstnanost a příprava na zaměstnání
7	Právo, prosazování zájmů a politika	7 100	Prosazování a obhajoba zájmů (i humanitární pomoc)
		7 200	Právo a právní služby
		7 300	Politické organizace
8	Zprostředkování dobročinnosti a podpora dobrovolnictví	8 100	Grantové nadace
		8 200	Ostatní zprostředkování dobročinnosti a podpora dobrovolnictví
9	Mezinárodní činnosti	9 100	Mezinárodní činnosti
10	Náboženství	10 100	Círky a náboženské společnosti
11	Hospodářská a profesní sdružení, odbory	11 100	Hospodářské svazy
		11 200	Profesní sdružení a komory
		11 300	Odbory
12	Činnosti jinde neuvedené	12 100	Činnosti jinde neuvedené